

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2567)

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัชย์ มุ่งไธสง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ทองอ่อน

คณบดีคณะครุศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ รัตนวงษ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ เวชชะ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย คำสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา กาวะบุตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ยาวีราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวดี อุปป็นใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.สมเกียรติ ตุ่นแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.ราชันย์ บุญธิมา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถานที่พิมพ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ม.9 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ บัวสนธิ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทศิริลา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ศาสตราจารย์ ดร.สุมิตรา สุวรรณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพวัฏ

มหาวิทยาลัยพะเยา

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ฝ่ายดำเนินการและจัดการงานวารสาร

นางสาวกรนิภา เมืองมูล

กำหนดการออก

ปีละ 3 ฉบับ

(มกราคม-มีนาคม, พฤษภาคม-สิงหาคม, กันยายน-ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 375 บาท

เล่มละ 125 บาท

“วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ “บทความวิชาการ” และ “บทความวิจัย” ทางด้านสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่านแล้ว ทั้งต้นฉบับและข้อคิดเห็นของบทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือว่าเป็นทัศนะและความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ



Faculty of Education
Chiangrai Rajabhat University

Journal of Education Academic

Chiang Rai Rajabhat University

Vol. 9 No. 3 (September - December 2024)

Published by

Asst. Prof. Sornchai Mungthaisong, Ph.D.

President of Chiang Rai Rajabhat University

Asst. Prof. Anusorn Thongon, Ph.D.

Dean of the Faculty of Education

Editors-in-Chief

Asst. Prof. Pairoop Rattanachuwong, Ph.D.

Editors-in

Asst. Prof. Prawet Wetcha, Ph.D.

Editors

Assoc.Prof. Winai Damsuwan, Ph.D.

Kasetsart University

Assoc.Prof. Nikom Nak Ai, Ph.D.

Pibulsongkram Rajabhat University

Assoc.Prof. Chaiya Pawabutra, Ph.D.

Sakonnakhon Rajabhat University

Asst.Prof. Phoochai Yawirach, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst.Prof. Suwadee Uppinjai, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Somkiet Tunkaew, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Rachan Boonthima, Ph.D.

Srinakharinwirot University

Place of Publication

Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. 80 Moo.9 Bando, Muang District, Chiang Rai. 57100

Editorial Advisory Board

Prof. Pruet Siribanpitak, Ph.D.

Chulalongkorn University

Prof. Manus Suwan, Ph.D.

Chiang Mai Rajabhat University

Prof. YoThin Sawangdee, Ph.D.

Mahidol University

Prof. Rattana Buason, Ph.D.

Naresuan University

Prof. Wittaya Chansila, Ph.D.

Naresuan University

Prof. Sumit Suwan, Ph.D.

Kasetsart University

Assoc.Prof. Sombat Nopparak, Ph.D.

University of Phayao

Assoc.Prof. Rungtatchadaporn Vehachart, Ph.D.

Thaksin University

Operation and Management of Journals

Miss Kornnika Muangmoon

Issue Date

3 issues per year

(January - April, May - August, September - December)

Subscription Rate

Member: 375 Bath a year

Retail: 125 Bath per issue

“Journal of Education Academic Chiang Rai Rajabhat University” is an academic journal in the field of Education and Social Science or related fields. Every published article is 3 peer reviewed. Views and opinions expressed in the journal do not necessarily reflect those of the editors.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำ
วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

(รายนามเรียงตามตัวอักษร)

ดร.กิตติศักดิ์ นิวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.จินฉัตร ปะโกทั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพชา ภาวะบุตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรณ ทองอก

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ มอนโธสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิดา วรรณพิรุณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ดร.ปรมินทร์ อริเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ เวชชะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เดชโฮม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิ์จรูญ

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ เหล็กกล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ขาวราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ค้างฉกร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ กาวินคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ บัวสนธิ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำ
วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

(รายนามเรียงตามตัวอักษร)

ดร.ราชันย์ บุญธิมา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.วิชิต เทพประสิทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทร์ศิลา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย คำสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวกรณ์ สองแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.สมเกียรติ ตุ่นแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ลีตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ปัญญาฤกษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวดี อุปปินใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงระวี ณ ลำพูน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.หาญศึก เล็บครุฑ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

**Names of Qualified Persons Considering Articles of
Journal of Education Academic Chiang Rai Rajabhat University**

(Alphabetical Order in Thai)

Kittisak Newrat, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Jinawatara Pakotang, Ph.D.

Sisaket Rajabhat University

Assoc.Prof. Choocheep Puthaprasert, Ph.D.

Chiang Mai Rajabhat University

Assoc.Prof. Chaiya Pawabutra, Ph.D.

Sakonnakhon Rajabhat University

Asst.Prof. Songyos Kawmongkon, Ph.D.

North Bangkok University

Asst.Prof. Thran Thongngok, Ph.D.

Chiang Mai University

Assoc.Prof.Dr.Thirasak Uppamaiathichai

Naresuan University

Prof. Teera Runcharoen, Ph.D.

Vongchavaltkul University

Asst.Prof. Teerawat Moontaisong, Ph.D.

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Assoc.Prof. Nikom Nak Ai, Ph.D.

Pibulsongkram Rajabhat University

Poramin Aridech, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Panita Wannapiroon, Ph.D.

*King Mongkut's University of Technology North
Bangkok*

Assoc.Prof. Prawet Wetcha, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Prof. Pruet Siribanpitak, Ph.D.

Chulalongkorn University

Asst.Prof. Patchara Dechhome, Ph.D.

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Assoc. Prof. Pichit Ritcharoon, Ph.D.

Panyapiwat Institute of Management

Asst. Prof. Phitak Lekkla, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Pimolpun Phetsombat, Ph.D.

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Asst.Prof. Phoochai Yawirach, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Penpisuth Chaisanit, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Pairoj Duangnakhon, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst. Prof. Phinyaphat Kawinkham, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Yothin Sawangdee

Mahidol University

Prof. Rattana Buason, Ph.D.

Naresuan University

**Names of Qualified Persons Considering Articles of
Journal of Education Academic Chiang Rai Rajabhat University**

(Alphabetical Order)

Rachan Boonthima, Ph.D.

Srinakharinwirot University

Assoc.Prof. Rungchatchadaporn Vehachart, Ph.D.

Thaksin University

Wichit Theprasit, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Prof. Wittaya Chansila, Ph.D.

Naresuan University

Assoc.Prof. Winai Damsuwarn, Ph.D.

Kasetsart University

Assoc.Prof. Wisut Wichitputchraporn, Ph.D.

Kasetsart University

Asst. Prof. Sivaporn Songsaen, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Somkiet Tunkaew, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Assoc.Prof. Sombat Nopparak, Ph.D.

University of Phayao

Asst. Prof. Suchart Leetrakul, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst.Prof. Sudapon Panyaprouks, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst.Prof. Suwadee Uppinjai, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst.Prof. Sangravee Na Lumpoon, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Hranseuk Lebkhute, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

สารบัญ

รายนามคณะผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำกองบรรณาธิการ	ก
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม ระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี Academic Administration of Educational Institution Administrators in Co-educational Primary Schools at the Prachinburi Provincial Special Education Center ปรารธนา มีคลองโยง, สุทธิพร บุญส่ง, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	1-12
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี Confirmatory Factor Analysis of Digital Skills of Educational Administrators in the 21st Century Under The Secondary Education Service Area Office Pathum Thani สิริกุล มูลเมือง, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	13-26
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย Factors Affecting Purchasing Via Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group in Chiang Rai Province ศุภัทธญา ไหมวงศ์, ศิริพรรณ จินะบุญเรือง	27-42
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย Study the Relationship between Exercise Behavior and Physical Fitness of Personnel at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai ทัศนุ โปธิสารัตน์, สิริโสม พิเชษฐบุญเกียรติ	43-58

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำเหมืองฝายของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย	59-76
--	-------

Study of Traditional Knowledge Irrigation Water Resource Management of the Nam
Kham Basin Community, Chiang Rai Province

เสถียร ฉันทะ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าก้อ จังหวัดเชียงราย	77-90
--	-------

Guidelines for Teacher Competency Development in the Child Development Center
under Tha Ko Subdistrict Administrative Organization Chiang Rai

จิราพร ชันธิมา, สุวดี อุปปินใจ, ประเวศ เวชชะ

การพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาวิทยาลัยสารพัด ช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	91-106
---	--------

Development of Systems and Mechanisms Quality Assurance in Educational
Institutions of Nan Polytechnic College under the Office of Vocational Education
Commission

พิพัฒน์ สีนมา, หาญศึก เล็บครุฑ, พูนชัย ยาวีราช

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการ ดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3	107-118
--	---------

The relationship between academic leadership of school administrators and the
supervision of the school under the Chiang Rai Primary Education Area Office 3

บุญยวีร์ นามปวน, สุวดี อุปปินใจ, ชิดรัตน์ สุขประภากรณ์

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการ บริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3	119-130
Guidelines for Developing Behavioral Leadership of School Administrators in Academic Administration under the COVID-19 Situation of Mae Sai Wiang Phang Kham Educational Development Network Group School Chiang Rai Primary Educational Service Area District Office 3 วารุณี สมัคร, สมเกียรติ ดุ่นแก้ว, กฤติยา อริยา	
แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 The Guideline for using Good Governance principles in budget management for Opportunity Expansion Schools in Huaichomphu School Network of Chiang Rai Primary Education Service Area Office 1 อุทุมพร สนิทผล, ไพโรภ รัตนชูวงศ์, สุวดี อุปปีนใจ	131-142
หลักเกณฑ์และการเตรียมต้นฉบับสำหรับการเสนอบทความ เพื่อเผยแพร่ใน วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	143

**การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม
ระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี**
**Academic Administration of Educational Institution Administrators in Co-educational
Primary Schools at the Prachinburi Provincial Special Education Center**

วันที่รับบทความ: 19 ก.พ. 67
วันที่แก้ไขบทความ: 20 พ.ค. 67
วันที่ตอบรับ: 30 พ.ค. 67

ปรารถนา มีคลองโยง¹
Pradtana Meekhlonyong¹
สุทธิพร บุญส่ง²
Sutthiporn Boonsong²
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ³
Pimolpun Phetsombat³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 265 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 3 ด้าน ดังนี้ 1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) 2. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) 3. การนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$)

คำสำคัญ: ผู้บริหาร การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนจัดการเรียนร่วม ศูนย์การศึกษาพิเศษ

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2566)

¹Master of Education (Educational Administration) Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (2023)

²รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

²Associate Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Technology Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (Advisor).

³รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

³Associate Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Technology Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.. (Co Advisor).

Abstract

This research aimed to investigate the academic administration of educational institution administrators in co-educational primary schools at the Prachinburi Provincial Special Education Center. The sample consisted of 265 teachers in the co-educational primary schools of the Prachinburi Provincial Special Education Center. The sample size was determined based on Taro Yamane at a reliability level of 95%. The instrument was a questionnaire. To analyze the data, the researcher conducted statistics consisting of percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that the academic administration of educational institution administrators in co-educational primary schools at Prachinburi Provincial Special Education Center included three scopes: 1. The curriculum development of educational institutions was at a high level. ($\bar{X} = 4.43$) 2. Similarly, measurement, evaluation, and transfer of academic results also showed a highest level. ($\bar{X} = 4.53$) 3. Finally, educational supervision indicated a high level. ($\bar{X} = 4.39$)

Keywords: Administrator, Academic Administration, Co-educational School, Special Education Center

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระราชโบายด้านการศึกษาเพื่อสืบสานพระราชปณิธานแห่งองค์พระบรมชนกนาถ ในการสร้างคนดีให้แกบ้านเมือง โดยทรงมุ่งให้การศึกษาต้องสร้างพื้นฐานแก่นักเรียน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (2) การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม (3) การมีงานทำ-มีอาชีพ และ (4) การเป็นพลเมืองดี กอปรกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บัญญัติว่า บุคคลย่อม เสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท จัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียนในทุกระดับ จัดโครงสร้างการจัดการการศึกษาเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์และให้เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาคทั่วถึง และใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศ ปฏิรูปการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจาก

ภาคเอกชนในการจัดการศึกษา พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยแยกออกจากระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน รวมทั้งมีการปฏิรูประบบการสอบที่นำไปสู่การวัดผลในเชิงทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่าการวัดระดับความรู้ ตลอดจนมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562) ได้กล่าวถึง มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรมและความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรณีที่สถานศึกษาใดจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การกำหนดให้สถานศึกษาแห่งนั้นอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาใดให้ใช้ระดับการศึกษาของสถานศึกษานั้นเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่อาจบริหารและจัดการได้ตามวรรคหนึ่ง กระทรวงอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ (1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ (2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย (3) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ (4) การจัดการศึกษาทางไกลและการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ได้กล่าวถึงนโยบายและจุดเน้นในข้อที่ 4 ด้านประสิทธิภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักธรรมาภิบาล นำเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดการฐานข้อมูลมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อน บริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันและแสวงหาความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับเพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ และโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และปรับกระบวนการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และชีวิตวิถีปกติต่อไป (Next Normal) และจุดเน้นที่ 9 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่ เป็นฐาน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยการจัดสรรกรอบเงินงบประมาณ (Block Grant) ตามหลักธรรมาภิบาล ให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียนคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็น

ระบบและต่อเนื่อง มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี มีการบริหารจัดการงานวิชาการทั้งภายในและภายนอก รวมถึงมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมในจังหวัดปราจีนบุรี ในการจัดการส่งเสริมการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากรายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเรียนร่วม กลุ่มงานบริหารวิชาการ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2565 ทั้งนี้พบว่าจากการดำเนินงานส่งเสริมการจัดการเรียนร่วม ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ได้ออกนิเทศ กำกับ ติดตามและการดำเนินงานของโรงเรียนเรียนร่วมในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าโรงเรียนเรียนร่วมบางโรงเรียนไม่ได้จัดการเรียนร่วมอย่างเป็นระบบเนื่องจากผู้บริหารขาดความรู้และเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม บางโรงเรียนครูผู้รับผิดชอบส่วนใหญ่มีภาระงานอย่างอื่นนอกเหนือจากการจัดการเรียนร่วมทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การจัดการเรียนร่วมได้อย่างเต็มที่ บางโรงเรียนเปลี่ยนผู้บริหารผู้รับผิดชอบและพี่เลี้ยงเด็กพิการบ่อย จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลเด็กพิการ

จากความสำคัญและความเป็นมาของสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาการบริหารงานให้กับสถานศึกษาในสังกัด และมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี

1. ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรีในการนำไปใช้พัฒนาครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน
3. ผู้ที่สนใจและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการบริหารงานในองค์กรได้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนจัดการเรียนร่วม 3 ด้าน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 3 ขอบข่าย ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3) การนิเทศการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ใช้ประชากร คือ ครู โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 789 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 265 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งหมด 789 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 265 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานภายในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Five's Rating Scale) และ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2561) เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นครอบคลุม ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 3 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
2. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
3. การนิเทศการศึกษา

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดหลักการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือ

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามเพื่อการวิจัยตามกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระ และขอบเขตของงานวิจัย และดำเนินการจัดทำแบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับร่าง

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 6 ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งแบบสอบถามนี้มีค่าเท่ากับ 0.80 – 1.00

เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่าสอดคล้องในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) หากข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องและครอบคลุมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 7 นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดจำนวน 30 ชุด

ขั้นที่ 8 นำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้ไม่ต่ำกว่า 0.7 (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) ได้ค่าอยู่ที่ 0.92

ขั้นที่ 9 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 265 ชุดต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองจาก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครู โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านการใช้ Google form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษา

4.4 เมื่อได้รับคำตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

5.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับและทำการลงรหัส เพื่อนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3) การนิเทศการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ และให้ความหมายของคะแนนเฉลี่ยซึ่งกำหนดตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Five's Rating Scale) และ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) ดังนี้

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนช่วงน้ำหนัก ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก
ระดับ 3	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

โดยแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objectives Congruence : IOC)

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าอยู่ที่ 0.92

6.3 สถิติพื้นฐานที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

6.4 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 อายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31 – 39 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 59.60 ประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 6-10 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 52.10 และเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 52.10

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา	การบริหารงานวิชาการ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.43	0.68	มาก
2. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.53	0.64	มากที่สุด
3. การนิเทศการศึกษา	4.39	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.44	0.71	มาก

ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D.=0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.64) รองลงมา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.43$, S.D.=0.68) และด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D.=0.79)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี มีรายค้านำมาอภิปรายดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในกระบวนการบริหารวิชาการเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และบรรลุเป้าหมายของการศึกษาได้ จะต้องเริ่มจากการมีหลักสูตรของสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชน ต้องเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ อวศยา แสงทอง, (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประसारามณ์) ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จันทร์จิรา บุรีมาศ, อุดม นาคะโร, (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา มีระดับการบริหารอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนเป็นกระบวนการสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยช่วยให้สถาบันการศึกษาเข้าใจถึงความก้าวหน้าของนักเรียน ตลอดจนช่วยในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนต่อไป การเทียบโอนผลการเรียนยังช่วยให้นักเรียนสามารถย้ายไปยังสถาบันการศึกษาอื่นได้ โดยไม่ต้องสูญเสียเวลาในการศึกษาซ้ำใหม่และช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ต่อยอดในสถาบันอื่นๆ ที่เหมาะสมมากขึ้น อีกทั้งเป็นกระบวนการที่ทำให้ครูทราบผลของการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาพัฒนาการสอนของตนเอง และผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเอง เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนของตนเอง เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ทราบผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศด้านการวัดผลและการเทียบโอน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ อนุวัฒน์ สุวรรณมาตย์, สุขแก้ว คำสอน และเอี่ยมพร หลินเจริญ, (2560) ทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวัดและประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประกอบของรูปแบบการบริหารงานวัดผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารการเตรียมการก่อการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ การเตรียมการด้านปัจจัยการวัดและประเมินผลการศึกษา การวางแผนการวัดและประเมินผลการศึกษา 2) ด้านการบริหารการดำเนินการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ การดำเนินการวัดและประเมินผลการศึกษา การวิเคราะห์ผลและการรายงานผลการวัดและประเมินผลการศึกษา และการนำผลการวัดและประเมินผลการศึกษาไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน และ 3) ด้านการบริหารการประเมินและพัฒนางานวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ การประเมินงานวัดและประเมินผลการศึกษา การพัฒนางานวัดและประเมินผลการศึกษา และผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีสภาพการไม่ปฏิบัติสูงกว่าสภาพการ การประเมินผลรูปแบบการบริหารงานวัดและประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความจำเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ วินัย ทาพันธ์ และอดุลย์

วังศรีคุณ, (2565) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พิชณุโลก อุดรดิตถ์ พบว่า สภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิชณุโลก อุดรดิตถ์อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เมื่อพิจารณาารายด้านทุกด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมา ด้านการวัดผลและประเมินผลการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และด้านการวัดผล ประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. การนิเทศการศึกษา จากผลการสรุป พบว่า มีค่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาครูเพราะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา อาจเนื่องมาจาก การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการติดตาม เพื่อเป็นการกระตุ้นครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการให้ความช่วยเหลือแนะนำในการปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงาน เป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติตามกฎระเบียบและขั้นตอน ความซื่อตรงต่อหน่วยงาน และได้มีการจัดการศึกษาหรือการทำงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ปฏิบัติงานถูกต้อง กระบวนการนิเทศ เช่น การวางแผนการนิเทศภายใน การให้ความรู้ การสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการประเมินผลการทำงาน โดยผู้นำจะเอากระบวนการและองค์ประกอบต่างๆ มาสู่ภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องมี สอดคล้องกับ ช่อทิพย์ มงคลรัช และ นิรดา เวชญาลักษณ์ (2565) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เพื่อให้ครูได้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ จนครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้ สอดคล้องกับ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเองและพร้อมที่จะนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้อง กับ สุดาพร จันทร์กาเบงค์ และคณะ, (2565) ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนของบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก การนิเทศการศึกษามุ่งที่จะพัฒนาครูเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ก็เพราะว่าครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และจะเป็นผู้นำเอากระบวนการและองค์ประกอบต่างๆ มาสู่ภาคปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี ดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนและครูผู้สอนมีกำลังใจและเกิดแรงจูงใจในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ไปปรับใช้สู่การดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาในการจัดการเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี

2. ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา โรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดปราจีนบุรี โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงศึกษาธิการ.

ช่อทิพย์ มงคลธวัช, ณิชดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development*. 7(5), 32-49.

วินัย ทาพันธ์ และอดุลย์ วังศรีคุณ.(2565). การศึกษาสภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พิชญ์โลก อุดรดิตต์. *วารสารวิจัยวิชาการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 5(5). 125-151)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.(2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 117 หน้า 138. พิมพ์พรณ เพชรสมบัติ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สมาน อัสวภูมิ. (2551). *การศึกษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุดาพร จันทร์กาเบงค์ และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนของบุคลากร
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยทองสุข.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี
(พ.ศ. 2561 – 2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อนุวัฒน์ สุวรรณมาตย์,สุขแก้ว คำสอน และเอี่ยมพร หลินเจริญ.(2560). รูปแบบการบริหารงานวัดและประเมินผล
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์. 28(3).
56-73.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

Confirmatory Factor Analysis of Digital Skills of Educational Administrators in the 21st Century Under The Secondary Education Service Area Office Pathum Thani

วันที่รับบทความ: 18 ก.พ. 67
วันที่แก้ไขบทความ: 5 มิ.ย. 67
วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

สิริกุล มุลเมือง¹
Sirigul Mulmuang¹
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ²
Pimolpun Phetsombat²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิจัยเอกสารดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) ยืนยันองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบที่ได้สังเคราะห์จากเอกสาร โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เอกสารการวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ประกอบแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ตัว ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การควบคุมกำกับ ปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล การให้บริการและสร้างภาพลักษณ์ด้วยระบบดิจิทัล และการเป็นผู้นำด้านดิจิทัล 2) ความรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ตัว ได้แก่ พื้นฐานความรู้ การจัดการความรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ 3) ประสบการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 ตัว ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านกายภาพ และด้านอารมณ์และจิตใจ 4) คุณลักษณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ตัว ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) สมรรถนะ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ตัว ได้แก่ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัว แรงจูงใจ และเมโนทัศน์ในตน

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2566)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (2023)

² รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Associate Professor in Master of Education (Educational Administration Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (Advisor)

คำสำคัญ : องค์ประกอบทักษะดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objective of this article is to study the digital skills components of educational administrators in the 21st century under The Secondary Education Service Area Office Pathum Thani. The research was conducted in two steps: 1) studying documents related to the digital skills components of educational administrators in the 21st century to synthesize the digital skills components from related concepts and research, and 2) validating the synthesized digital skills components of educational administrators in the 21st century according to the framework synthesized from the documents. The main informants for the validation were five experts. The tools used for data collection included document analysis and synthesis, and a focus group discussion record developed by the researcher. The collected data were then analyzed using content analysis. The research findings revealed that the digital skills components of educational administrators in the 21st century under The Secondary Education Service Area Office Pathum Thani consist of five components: 1) Competence, which includes four sub-components: digital technology usage, regulatory compliance, adherence to digital management standards, digital service and image creation, and digital leadership. 2) Knowledge, which includes four sub-components: fundamental knowledge, knowledge management, knowledge creation, and knowledge dissemination. 3) Experience, which includes three sub-components: learning, physical aspects, and emotional and mental aspects. 4) Attributes, which includes four sub-components: vision, leadership, interpersonal relations and communication, and creativity. 5) Competency, which includes four sub-components: skills, personal characteristics, motivation, and self-concept.

Keywords: Digital Skills Components, Educational Administrators, The 21st Century

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคสารสนเทศ (Information Age) โดยใช้ความรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การใช้ชีวิตของคนในสังคมยุคใหม่ สิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายในมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดโอกาสและภัยคุกคามขึ้น ซึ่งประเทศไทยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2560) จากข้อมูลของสำนักสถิติแรงงานสหรัฐอเมริกา (Bureau of Labor Statistics) ระบุว่า บุคคลที่มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ส่วนผู้ที่ไม่พยายามเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ก็จะต้องจมปลักอยู่กับงานที่ไร้ฝีมือและได้รับผลตอบแทนต่ำ ในศตวรรษที่ 21 มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไปจากเดิม หากบุคลากรมีทักษะดิจิทัลที่ดีจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (อันธิกา ปริญญานิถกุล, 2563) ดังนั้น

ทักษะดิจิทัล จึงกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพลเมืองที่ต้องการความอยู่รอดในโลกปัจจุบัน (สำนักสถิติแรงงาน สหรัฐอเมริกา, 2565)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบัน และที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวทางการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัย สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะดิจิทัล มีคุณลักษณะ และทักษะอื่น ๆ ที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากผู้บริหารสถานศึกษายุคก่อน ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาคุณลักษณะและทักษะให้สอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อจะได้รับมือและออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำทนายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียน ให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ คิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

ทักษะดิจิทัลเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการศึกษาและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ที่มีการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การมีชุดทักษะดิจิทัลที่ชำนาญจะส่งผลถึงการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารสถานศึกษา ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ บูรณาการ และสร้างนวัตกรรม เมื่อผู้บริหารมีทักษะดิจิทัลแล้วจะส่งผลให้ครูเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในความรู้ความสามารถของผู้บริหารส่งผลให้ครูมีความกล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (ศิริรัตน์ ทองมีศรี, 2561) อีกทั้งมีผลทำให้การลงทุน และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อหลอมรวมองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ประโยชน์ของการศึกษา

1. นักบริหารการศึกษาได้เป็มุมมองเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. ได้องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับจัดทำโครงการและกิจกรรมที่พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีองค์ประกอบทักษะดิจิทัลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการบริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะดิจิทัลจากแหล่งข้อมูล ต่อไปนี้ Hauge & Payton (2010, อ้างถึงใน ดาวรธรรม ถวิลการ, 2564); Ng, W. (2012, อ้างถึงใน กานต์ อัมพานนท์, 2563); Eshet (2012, อ้างถึงใน กิตติพงษ์ สมชอบ, 2563); JISC (Joint Information Systems Committee) (2014, อ้างถึงใน ชื่นชม, สุทธินันท์, 2564); Bream (2016, อ้างถึงใน ชุตติรัตน์ กาญจนชนชัย, 2562); Elliott (2017, อ้างถึงใน เอกรัตน์ เชื้อวงศ์, 2564); สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562); พิมพ์พรณ เพชรสมบัติ (2565)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ความสามารถ 2) ความรู้ 3) ประสบการณ์ 4) คุณลักษณะ 5) สมรรถนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารการวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ประกอบ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาหาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้จากสำรวจศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ตามแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษา

ที่	องค์ประกอบทักษะดิจิทัล	แหล่งข้อมูล									ความถี่
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Hauge & Payton (2010)	Ng, W. (2012)	Eshet (2012)	JISC (2014)	Bream (2016)	Elliott (2017)	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562)	พิมพ์พรณ เพชรสมบัติ (2565)	
1	ทักษะการทำงานในหน้าที่	✓									1
2	ความคิดสร้างสรรค์	✓									1
3	การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล	✓									1
4	ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม	✓									1
5	การร่วมมือ	✓									1
6	ความสามารถในการค้นหาและเลือกใช้ข้อมูล	✓									1
7	การสื่อสารที่มีประสิทธิผล	✓									1
8	ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์	✓									1
9	มิติทางเทคนิค		✓								1
10	มิติทางพุทธพิสัย		✓								1
11	มิติทางอารมณ์และสังคม		✓								1
12	ทักษะการเห็นภาพ			✓							1
13	ทักษะการสร้าง			✓							1
14	ทักษะการแตกแขนง			✓							1
15	ทักษะทางสารสนเทศ			✓							1
16	ทักษะทางอารมณ์และสังคม			✓							1
17	การคิดแบบเรียลไทม์			✓							1
18	การรู้ทันสื่อ				✓						1
19	การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน				✓						1

20	การจัดการอาชีพและความเป็น เอกลักษณ์				✓						1
21	การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ไอซีที				✓						1
แหล่งข้อมูล											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ที่	องค์ประกอบทักษะดิจิทัล	Hauge & Payton (2010)	Ng, W. (2012)	Eshet (2012)	JISC (2014)	Bream (2016)	Elliott (2017)	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562)	พิมพ์พรณ เพชรสมบัติ (2565)	ความถี่
22	ทักษะการเรียนรู้				✓						1
23	ความเป็นวิชาการดิจิทัล				✓						1
24	การรู้สารสนเทศ				✓						1
25	การใช้คอมพิวเตอร์					✓					1
26	ใช้อินเทอร์เน็ต					✓					1
27	การใช้งานเพื่อความมั่นคง ปลอดภัย					✓					1
28	การใช้โปรแกรมประมวลคำ					✓					1
29	การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ					✓					1
30	การใช้โปรแกรมการนำเสนองาน					✓					1
31	การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล					✓					1
32	การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์					✓					1
33	ใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงและ ปลอดภัย					✓					1
34	การมีวิสัยทัศน์						✓				1
35	การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่าง คล่องแคล่ว						✓				1
36	ความสามารถในการนำข้อมูล มาใช้						✓				1
37	ความเข้าใจในความรู้และทักษะ ความสามารถของคนในองค์กร						✓				1
38	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใน โลกดิจิทัล						✓				1
39	ความสามารถ							✓	✓	✓	3

40	ความรู้	✓	✓	✓	3
41	ประสบการณ์	✓	✓	✓	3
42	คุณลักษณะ	✓	✓	✓	3
43	สมรรถนะ	✓	✓	✓	3

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และจากแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย Hauge & Payton (2010, อ้างถึงใน ดาวรรุวรรณ ถวิลการ, 2564); Ng, W. (2012, อ้างถึงใน กานต์ อัมพานนท์, 2563); Eshet (2012, อ้างถึงใน กิตติพงษ์ สมชอบ, 2563); JISC (Joint Information Systems Committee) (2014, อ้างถึงใน ชื่นชม, สุทธินันท์, 2564); Bream (2016, อ้างถึงใน ชุตติรัตน์ กาญจนธนชัย, 2562); Elliott (2017, อ้างถึงใน เอกรัตน์ เชื้อวงศ์, 2564); สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562); พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2565) โดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่ระดับความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ตามแนวคิดข้างต้นจะได้องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถ 2) ความรู้ 3) ประสบการณ์ 4) คุณลักษณะ 5) สมรรถนะ หลังจากนั้นนำแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ มาเป็นกรอบแนวคิดในแต่ละองค์ประกอบมาจัดทำกรอบการสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบหลักของทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	องค์ประกอบย่อยของทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
1. ความสามารถ	1.1 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 1.2 การควบคุมกำกับ ปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล 1.3 การให้บริการและสร้างภาพลักษณ์ด้วยระบบดิจิทัล 1.4 การเป็นผู้นำด้านดิจิทัล

องค์ประกอบหลักของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	องค์ประกอบย่อยของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ความรู้	2.1 พื้นฐานความรู้ 2.2 การจัดการความรู้ 2.3 การสร้างองค์ความรู้ 2.4 การถ่ายทอดความรู้
3. ประสบการณ์	3.1 ด้านการเรียนรู้ 3.2 ด้านกายภาพ 3.3 ด้านอารมณ์และจิตใจ
4. คุณลักษณะ	4.1 มีวิสัยทัศน์ 4.2 มีภาวะผู้นำ 4.3 มีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร 4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. สมรรถนะ	5.1 ทักษะ 5.2 บุคลิกลักษณะประจำตัว 5.3 แรงจูงใจ 5.4 มโนทัศน์ในตน

อภิปรายผล

ผลการศึกษารายองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การควบคุมกำกับ ปฏิบัติตามมาตรฐาน การจัดการด้านดิจิทัล การให้บริการและสร้างภาพลักษณ์ด้วยระบบดิจิทัล การเป็นผู้นำด้านดิจิทัล อาจเนื่องมาจากความสามารถเป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพในองค์กร ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมี ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นการนำสถานศึกษาให้มีความสามารถในการแข่งขัน ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญของทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้กล่าวว่า ความสามารถ เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม สอดคล้องกับ จิตรกร จันทรัฐ และจิรนนท์ วัชรกุล (2564) ได้กล่าวว่า ความสามารถการใช้ดิจิทัล คือ พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถเกี่ยวกับแพลตฟอร์มและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการวิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพพร้อมทั้งค้นพบวิธีใหม่ในการทำสิ่งต่าง ๆ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจและทักษะเทคนิคทางด้านดิจิทัล และสอดคล้องกับ สัญญา พันพิลา

(2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย สูงสุดลงไป คือ ด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบายและมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล ด้านผู้นำดิจิทัล ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล ด้านการบริหาร กลยุทธ์และการจัดการโครงการ และด้านการ ออกแบบ กระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 2 ความรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ พื้นฐานความรู้ การจัดการความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ อาจเนื่องมาจากความรู้ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารได้รับการสั่งสมมาจากการเล่า เรียน การจัดการสารสนเทศที่ได้รับ จนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในองค์กร ได้ การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ผู้บริหารจะต้องมี เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดใช้ ในการบริหารสถานศึกษาในทันต่อจากเปลี่ยนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ น้ำทิพย์ ภิภาวิน (2564) ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์เปรียบเทียบ สังเคราะห์ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นหรือ ประสบการณ์ เกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2562) ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและ ทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศ ที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือ การปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขารวมทั้งสารสนเทศ ที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจน เกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา และสอดคล้องกับ อลงกต สุทธการ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน ผลการวิจัยพบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมิน ข้อมูลดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างผลงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับ มาก และแนวทางการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน ควรสนับสนุนให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการ บริหารตามภารกิจของสถานศึกษา รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนอง นโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ยุคดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 3 ประสบการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านกายภาพ ด้านอารมณ์และจิตใจ อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารได้เรียนรู้จากสิ่งที่พบเจอในอดีต ทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียน ประสบการณ์ตรงที่พบในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านกายภาพ อารมณ์ และ จิตใจ เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการบริหาร หากผู้บริหารมีประสบการณ์จะสามารถนำสิ่งที่ได้รับมาปรับใช้ในการ พัฒนาองค์กร บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ Kolb (1984, อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2564) กล่าวว่า ประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากเงื่อนไขที่ชัดเจนนำไปสู่จุดเริ่มต้นด้านสติปัญญาในการทำงาน

โดยมี "เหตุผล" ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เพราะแต่ละบุคคล มีความแตกต่างกันในลักษณะของการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านการรับรู้การจัดการด้านการศึกษาของตนเอง เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการทำงานทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างประสบการณ์โดยรวม การตระหนักรู้ สติปัญญาหรือการรู้คิด และพฤติกรรม และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเคยปฏิบัติเคยกระทำเคยสัมผัส หรือ ได้พบเห็นมาในอดีตที่จะสนับสนุนให้การปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ ศรัณยู น้อยพิมาย (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ตามการจัดลำดับความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ทักษะด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ๆ ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว นำความรู้ประสบการณ์ที่มีมาประยุกต์ใช้ประกอบกับข้อมูลการตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ มีการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (2) ทักษะด้านการสอนผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูให้สามารถทำผลงานทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยการวัดประเมินผล นิเทศ กำกับ ติดตาม การเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สามารถจัดการและบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภารกิจ สังคม และชุมชน (3) ทักษะด้านเทคนิควิธี ผู้บริหารสถานศึกษามีการระดมความคิด นำวิธีการทำงานแบบร่วมมือมาใช้เพื่อความก้าวหน้าในการทำงานมีเทคนิคในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติที่หลากหลาย สามารถจัดหาเครื่องมือและทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารได้อย่างเพียงพอกับความต้องการ

องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจเนื่องมาจากคุณลักษณะเป็นศักยภาพผู้บริหาร แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บังคับบัญชา หากผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่ดีก็จะทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาเกิดความราบรื่น สามารถมอบหมายงานให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเชื่อมั่น ศรัทธา ต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับ ชนินาถ ชิงช่วง (2566) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน เป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ดีของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอยู่แล้วและจำเป็นต้องสร้างขึ้นมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ Pellegrino and Varnhagan (1985, อ้างถึงใน มารยาท แห่งนี้, 2562) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้บริหาร หมายถึง ศักยภาพทางความรู้ หรือทักษะ ที่ช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้สำเร็จ และคุณลักษณะของผู้บริหารคือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในตัวผู้บริหาร ทั้งที่มีมาแต่กำเนิด และที่เกิดจากการเรียนรู้ได้แก่ ความรู้ทั่วไป แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ที่มองตนเอง บทบาททางสังคม หรือความชำนาญงานเฉพาะของผู้บริหาร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ผลดีเยี่ยม และสอดคล้องกับ สร้อยทิพย์ แก้วดา (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก

เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมุ่งมั่นพากเพียร

องค์ประกอบที่ 5 สมรรถนะ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัว แรงจูงใจ มโนทัศน์ในตน อาจเนื่องมาจากสมรรถนะเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้บริหาร เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม แรงขับจากภายในตัวบุคคล ที่สามารถแสดงออกกระหว่างการปฏิบัติงานให้สามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม ถือเป็นทักษะจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ สุกัญญา รัชมิ (2561) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง การบูรณาการความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและคุณลักษณะส่วนบุคคล จนทำให้ ผลงานนั้นมีคุณค่าสูงสุดหรือมีประสิทธิผลหรือคุณลักษณะของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ที่อยู่ภายใต้ผลการ ปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จคุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะมโนทัศน์ในตนเองและ แรงจูงใจในการทำงาน ผสมผสานกันจนทำให้บุคคลเหล่านั้นแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ส่งผล ให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์และ วัตถุประสงค์ขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ สำนักงานข้าราชการพลเรือน (2560) ได้กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้าง ผลงานได้โดดเด่นในองค์การ และสอดคล้องกับ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบ การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในยุค การเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การคิดอย่างสร้างสรรค์มุ่งนวัตกรรม การมีมนุษยสัมพันธ์ การวางแผนและ การบริหารจัดการ และการบริหารตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

เพื่อให้ผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบ ทักษะจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปใช้ในการพัฒนาทักษะจิตัลเพื่อ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
2. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปใช้ในการวางแผน พัฒนาผู้อำนวยการโรงเรียน ให้มีทักษะจิตัลที่ทันสมัย สามารถนำไปพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาขึ้นขององค์ประกอบทักษะจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ควรมีการศึกษากำหนดองค์ประกอบทักษะจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

รายการอ้างอิง

- กิตติพงษ์ สมชอบ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่นวิทยาเขตหนองคาย. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา แห่งชาติ.21. (ออนไลน์): 706.
- กานต์ อัมพานนท์. (2563). การจัดการศึกษา : บูรณาการแนวคิด PLC กับระบบที่เลี้ยงนวัตกรวิชาชีพครู. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- จิตรกร จันทร์สุข, และจิรนนท์ วัชรกุล. (2564). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 15(2). 36 – 49.
- ชนินา จังหวะ (2566). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 15(1). 60 – 69.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยใช้ หุมนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการศึกษาชั้นเรียนและการชี้แนะโดยพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัย. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 11(2). 76 – 80.
- ชื่นชม, สุทธิรัตน์. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อ พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- สุทธิรัตน์ กาญจนชนชัย. (2562). ศัพท์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- ดาววรรณ ถวิลการ. (2564). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษ. 15(2). 36 – 48.
- น้ำทิพย์ ภิภาวิน. (2564). ความต้องการในการเสริมทักษะใหม่ของบุคลากรเครือข่ายห้องสมุดกรุงเทพมหานคร ใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารการอ่านสมาคมการอ่านแห่ง ประเทศไทย. 25(2). 48 – 65.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2565). รูปแบบการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อก้าวสู่ชีวิตวิถีดีไป. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 43(2). 42 – 52.
- _____. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในยุคการเปลี่ยนแปลง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 11(2). 522 – 530.
- มารยาท แซ่เอ็ง. (2562). การศึกษาการบริหารงานวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิต). กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2562). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรัณญา น้อยพิมาย. (2562). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ศิริรัตน์ ทองมีสร. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 7(4). 1155 – 1168.
- สร้อยทิพย์ แก้วดา. (2565). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ลัญญา พันพิลา. (2562). *ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ การมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อ การปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- สำนักสถิติแรงงานสหรัฐอเมริกา. (2565). *นิยามการแบ่งเขตภาค : แบ่งตามการแบ่งภาคของข้อมูลการสำรวจ การพาณิชย์ทำงานของประชากร*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุกัญญา เข้มซ้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2561). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ด้วย Competency based learning*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2560). *ประชากรและสังคม*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อันธิกา ปริญญานิถกุล และคณะ. (2563). *ทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ ในธุรกิจ โรงแรมไทย : กรณีศึกษาโรงแรมในเครือดุสิตอินเตอร์เนชั่นแนลในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร. วิทยาลัยดุสิตธานี.
- อลงกต สุทธการ. (2565). *แนวทางการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ*. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*. 5(3). 70 – 86.
- เอกรัตน์ เชื้อวงศ์. (2560). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย

Factors Affecting Purchasing Via Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group in Chiang Rai Province

วันที่รับบทความ: 25 เม.ย. 67

วันที่แก้ไขบทความ: 21 มิ.ย. 67

วันที่ตอบรับ: 14 ก.ค. 67

ศุภกัญญา ไหมวงศ์¹

Supatchaya Maiwong¹

ศิริพรรณ จินะบุญเรือง²

Siripan Jeenaboonrueng²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับส่วนประสมการตลาดในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ 2) ระดับการรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ 3) ระดับการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ และ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกที่ใช้บริการซื้ออาหารจากเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ จำนวน 401 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย และมีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท

1) ระดับส่วนประสมการตลาดในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการให้บริการส่วนบุคคล รองลงมาได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการรักษาคำพูดเป็นส่วนตัว ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด

2) ระดับการรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ รองลงมาได้แก่ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และด้านทัศนคติต่อการใช้งาน

3) ระดับการตัดสินใจในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการตัดสินใจ รองลงมาได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูลและด้านการประเมินทางเลือก ด้านพฤติกรรมภายหลังซื้อ และด้านการรับรู้ปัญหา

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2566)

¹ Master of Business Administration, Department of Business Administration Chiang Rai Rajabhat University. (2023).

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistant Professor in Master Of Business Administration (Business Administration) Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor).

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อที่ .419 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านการให้บริการส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยีจะส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อที่ .535 มีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการใช้งาน

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ การซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มเชียงรายร้านอรรอยเดลิเวอรี่

Abstract

The research aimed to study the following aspects related to purchasing food via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook group: 1) The level of marketing mixes involved in the purchasing process. 2) The level of technology awareness in the purchasing via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group. 3) The decision level to buy food via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group, and 4) The factors affecting the decision to buy food via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook group. This study utilized a quantitative research method, with data collected from 401 members who used the food purchasing service from the group. The data was collected using a questionnaire, and analysis involved the use of Percentage, Mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research findings revealed that most of the respondents were female with a bachelor's degree, engaged in private business or sales and had an income between 10,001 - 20,000 Baht

1) The overall of marketing mixes in purchasing food via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook group was at a high level. The aspects with the highest average scores included personalized service, followed by distribution channels, product, privacy protection, price, and promotion.

2) The level of technology awareness in food purchasing via Chiang Rai Ran Aroi Facebook group was at the highest level. The highest average aspects were perceived benefits, ease of use and attitudes towards usage, respectively.

3) The decision level to purchase food via the Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group was at a high level. The highest average aspects included decision-making, followed by information search, post-purchase behavior and problem awareness.

4) The marketing mix had a statistically significant positive effect on purchasing decisions at .419, with a significance at the .05. The significant factors included product, promotion, personalized service, and privacy protection. Technological awareness had a positive effect on buying decision at .535 with statistical significance at .05. Factors with statistical significance were perceived benefits and attitude towards usage.

Keywords: Factors Affecting Purchasing Decision-Making, Purchasing Via Facebook Group, Chiang Rai Ran Aroi Delivery Facebook Group

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการค้า เทคโนโลยีมีบทบาทกับชีวิตประจำวัน และผู้คนยอมรับเทคโนโลยีมากขึ้น ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ ชอบความง่ายและความสะดวกสบาย ไม่นิยมการเดินทางออกไปซื้อสินค้า เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อเชื้อโรค สภาพแวดล้อมการแออัด วุ่นวาย การจราจร ที่ติดขัด และปัจจุบันผู้บริโภครับรู้ประโยชน์จากการใช้งานของเทคโนโลยี ได้นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการตัดสินใจซื้อ ที่ไม่มีความยุ่งยาก และซับซ้อน จะช่วยลดขั้นตอนการสั่งซื้อ โดยการสั่งซื้อผ่านแพลตฟอร์มเพื่อบริโภค อดีตผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าผ่านหน้าร้าน ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ตลาดสด ฯลฯ และพบว่าส่วนใหญ่ปัญหาในเรื่องของเวลาในการเดินทางไปซื้อสินค้า การได้รับสินค้าที่ล่าช้า สินค้าที่มีไม่ตอบสนองความต้องการ หรือ ร้านไม่มีสินค้าจำหน่าย ธุรกิจในปัจจุบันจึงพัฒนาการขาย มาเป็นการขายสินค้าออนไลน์ มีหลายแพลตฟอร์มรองรับความต้องการในการซื้อ-ขาย ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากคือ “กลุ่มในเฟซบุ๊ก หรือ Facebook Group” พื้นที่สำหรับคนที่ชื่นชอบและสนใจเหมือนกัน สิ่งตามมาคือการขายสินค้าหรือบริการที่คนกลุ่มนั้น ๆ จะเกิดเป็นตลาดขนาดย่อมที่ตีกรอบกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกลุ่มมากยิ่งขึ้น จึงถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางการขายที่ค่อย ๆ ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ผู้บริโภคจึงหันมาพึ่งพา การสั่งอาหารออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เป็นสื่อกลาง

การขายอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ เฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าสำหรับผู้ประกอบการร้านในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากอาหารและวัตถุดิบเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องซื้อเพื่อรับประทานอาหารในการดำรงชีวิตทุกวัน จากอดีตผู้บริโภคประสบปัญหาการใช้แอปพลิเคชันอื่น ๆ ในการสั่งซื้ออาหาร ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีราคาบริการที่สูง และมีภาวการณ์ใช้จ่ายอย่างจำกัด ส่วนผู้ประกอบการประสบปัญหาการแข่งขันในตลาดธุรกิจ คู่แข่งขันในตลาดที่เพิ่มมากขึ้น ต้นทุนธุรกิจที่ปรับสูงขึ้น ยอดขายและกำไร จึงต้องอาศัยเฟซบุ๊กกลุ่มในการซื้อขายสินค้า ช่วยเพิ่มยอดขาย ประชาสัมพันธ์ร้าน เสนอข้อมูลสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขยายราคาที่เหมาะสม มีการส่งเสริมการขายโดยการจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ การสร้างสัมพันธ์ที่ดีทั้งลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ การปกปิดข้อมูลที่เป็นความลับของลูกค้า

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านกลุ่มเฟซบุ๊กเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย และพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคเพื่อให้เป็นข้อมูลให้ผู้ประกอบการนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมการตลาดในซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทำให้ผู้ประกอบการทราบระดับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย
2. ทำให้ผู้ประกอบการทราบระดับการรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหาร ผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย
3. ทำให้ผู้ประกอบการทราบระดับการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย
4. ทำให้ผู้ประกอบการทราบบ้างปัจจัยที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย
5. เป็นแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ของผู้ประกอบการ นำมาประยุกต์ใช้เพิ่มยอดขายให้ธุรกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย จำนวนสมาชิกในเฟสบุ๊กกลุ่ม จำนวน 81,969 คน ข้อมูล ณ วันที่ 25 ก.ย. 66 ผู้วิจัยใช้สูตรของ Yamane 1973 กำหนดระดับค่าเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามความน่าจะเป็นโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเฟสบุ๊ก เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย ที่มีความต้องการตัดสินใจซื้ออาหาร ตอบแบบสอบถามโดยใช้ Google Form ทำการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 401 ชุด จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 401 คน

2. ขอบเขตตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1) ส่วนประสมการตลาด ประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการให้บริการส่วนบุคคล ด้านความเป็นส่วนตัว

2) การรับรู้เทคโนโลยี ประกอบไปด้วย ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งาน ด้านการรับรู้ว่าจะต่อการใช้งาน ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจซื้อ ประกอบไปด้วย ด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจ ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยทำการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงรายซึ่งแบบสอบถาม 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) เลือกตอบเพียงข้อเดียว ซึ่งข้อคำถามประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยประสมทางการตลาดออนไลน์ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale (Likert, 1970) จำนวน 30 ข้อ ประกอบไปด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 การรับรู้ทางเทคโนโลยี ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale (Likert, 1970) จำนวน 15 ข้อ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 การตัดสินใจซื้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale (Likert, 1970) จำนวน 25 ข้อ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อจำแนกลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมการตลาด ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้กับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนประสมการตลาด การรับรู้เทคโนโลยี การตัดสินใจซื้อ
3. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการตลาด การรับรู้เทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารของสมาชิกเฟสบุ๊คกลุ่มเชิงรายร้านอ้อยเคลิเวอรี่ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมการตลาด

นักวิชาการและผู้ทำการวิจัย ได้ให้ความหมายของ ส่วนประสมการตลาด ดังนี้

P. Kotler (1997) ได้ให้ความหมายว่า เครื่องมือส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถผสมผสานและตอบสนองความต้องการ เพิ่มความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และส่วนประสมการตลาดประกอบด้วยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าว ความต้องการสินค้าหรือบริการนั้น ๆ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) ได้ให้ความหมายว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดเป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด

เสรีวงษ์มณฑา (2542) ได้ให้ความหมายว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ว่าเป็นสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงจุด และตั้งราคาที่ผู้บริโภคยอมรับและคุ้มค่ากับการเลือกสินค้าหรือบริการนั้น ๆ รวมไปถึงการจัดจำหน่ายสินค้าที่ช่วยให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อเพิ่มความสะดวกเพื่อความรวดเร็ว ทำให้เกิดการพยายามจูงใจกับพฤติกรรมในการเลือกสินค้าหรือบริการนั้น ๆ เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของส่วนประสมการตลาด ว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค มีความสำคัญกับตลาดธุรกิจ ปัจจัยมีความสัมพันธ์กัน ช่วยสร้างยอดขาย มีอิทธิพลในการโน้มน้าวให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ และสินค้าบริการนั้น ๆ สร้างการครองตลาด ส่งผลให้ธุรกิจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดทฤษฎีการรับรู้เทคโนโลยี

นักวิชาการและผู้ทำการวิจัย ได้ให้ความหมายของ การรับรู้เทคโนโลยี ดังนี้

Davis (1989) ได้ให้ความหมายว่า การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง พฤติกรรมของ บุคคลในการทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด สามารถอธิบายได้จากการวัดความเชื่อเจตคติ และความตั้งใจกระทำ ซึ่งผลของความตั้งใจกระทำจะก่อให้เกิดการกระทำนั้นขึ้น จึงกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการใช้ในอนาคตเป็นผลโดยตรงจากเจตจำนงอันสนับสนุนร่วมกับความตั้งใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความคาดหวังในประสิทธิภาพ ความคาดหวังจากความพยายาม และแรงจูงใจทางสังคม โดยความสัมพันธ์ทั้งหมดอาจได้รับอิทธิพลร่วมจากปัจจัยอื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ และ ความสมัครใจใช้งาน และยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บุคคลหนึ่งจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ และ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน

วรัญญา สันติบุตร (2563) ได้ให้ความหมายว่า การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง การนำเทคโนโลยีที่ยอมรับมาใช้งานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวบุคคลหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทัศนคติ และยังสามารถใช้งานเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีมาใช้งานนั้นจะช่วยทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ในการใช้งานเพิ่มเติม

กณรัช รักษนาเวศ (2564) ได้ให้ความหมายว่า การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง การทำความเข้าใจ เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี รวมไปถึงยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีในด้านต่างๆ เพื่อให้การใช้ชีวิตประจำวันนั้นสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ตลอด

อรอนงค์ ทองกระจ่าง (2560) ได้ให้ความหมายว่า การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง การได้รับการใช้งานคุณสมบัติความสะดวกสบายที่เป็นประโยชน์ช่วยตอบสนองความต้องการที่รวดเร็วของผู้บริโภค เมื่อได้ใช้งานเกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการยอมรับที่ตรงตามความต้องการและมี การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นต่อการใช้งาน ผู้บริโภคให้เกิดการใช้งานอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของ การยอมรับเทคโนโลยี ว่าเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ ช่วยตอบสนองความต้องการให้กับบุคคลได้อย่างรวดเร็ว และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้กับผู้ที่ใช้งานได้ มีประสบการณ์ ทักษะ เพิ่มมากขึ้น เกิดประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่น รวมไปถึงการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

แนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจซื้อ

นักวิชาการและผู้ทำการวิจัย ได้ให้ความหมายของ การตัดสินใจซื้อ ดังนี้

นิตยาพร เสมอใจ (2550) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคจะต้องตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูล และข้อจำกัดของสถานการณ์การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ภายในจิตใจของผู้บริโภค

กนกวรรณ อภัยวงศ์ (2560) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง การตัดสินใจซื้อนั้นเกิดจากปัจจัยภายใน คือ การสืบค้นข้อมูล การรับรู้ปัญหา การประเมินทางเลือก การตัดสินใจทำการซื้อ และความรู้สึกหลังซื้อ รวมไปถึงปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม สังคม มิตรภาพ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนบุคคล ที่เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการตัดสินใจซื้อ

ปิยะนันท์ รวมสุข (2565) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคก็จะต้องตัดสินใจทางในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ภายในจิตใจของผู้บริโภค

เปรมกมล หงส์ยนต์ (2562) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ หมายถึง กระบวนการสร้างหรือเลือกทางเลือกของผู้บริโภค โดยจะเริ่มจากตัวผู้บริโภคเกิดการตระหนักถึงความต้องการ (Need) หรือตระหนักถึงปัญหา (Problem) ซึ่งอาจเกิดจากความปรารถนาภายในหรือเกิดจากอิทธิพลจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพล เช่น การโฆษณา การรับรู้ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ

ธมลวรรณ สมพงษ์ (2564) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง การเลือกจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งใดทางเลือกที่มีอยู่สองทางเลือกขึ้นไป โดยจะมีกระบวนการในการเลือกของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน

พัชรีย์ บุตรน้า (2562) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง การเลือกทางใดทางหนึ่งที่อยู่บนพื้นฐานของทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีระดับขั้นตอนความสำคัญมี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1. การรับรู้ปัญหา 2. การแสวงหาข้อมูล 3. การประเมินทางเลือก 4. การตัดสินใจซื้อ 5. พฤติกรรมหลังการซื้อ กระบวนการตัดสินใจซื้อจะมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ธนภรณ์ เป้นจันทร์ (2564) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ซึ่งผู้บริโภคก็จะต้องตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน

สุภาวดี เชิดเพชรรัตน์ (2565) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับจิตใจที่บ่งบอกถึงแผนการของผู้บริโภคที่จะซื้อตราสินค้าใดตราสินค้าหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยใช้หลักเกณฑ์บางประการพิจารณาและตัดสินใจ โดยจุดมุ่งหมายของการตัดสินใจจะอยู่ที่การเลือกทางเลือกจากหลาย ๆ ทาง ที่ได้มีการถ่วงถ่วงแล้วเห็นว่าดีที่สุด

จุฑามาศ เพ็ญโชติการ (2562) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ เป็นกระบวนการความคิดโดยใช้เหตุผล ในการเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ที่จะเกิดผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจ เพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดและตอบสนองความต้องการของตนเองให้มากที่สุดประกอบด้วย การตระหนักถึงความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ

ทิพย์เกสร เพชรโสภณ (2564) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ หมายถึง สิ่งที่มีผู้บริโภคแสดงออกเมื่อต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อตอบสนองตามความต้องการหรือความจำเป็น โดยมีการตระหนักถึงความต้องการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อทำการประเมินทางเลือกสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับ ตนเองมากที่สุด รวมทั้งการตระหนักถึงสิ่งกระตุ้น ทางตลาดต่าง ๆ ประกอบเข้าในการตัดสินใจซื้อ

ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการตัดสินใจซื้อ ว่าเป็นการเลือกซื้ออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเลือกสิ่งที่ดีที่สุด และตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวัน แต่ละบุคคลมีการตัดสินใจพิจารณาเลือกซื้อที่แตกต่างกัน ตามข้อมูล และข้อจำกัดของสถานการณ์นั้น

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 401 คน พบว่า เป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย และมีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท

2. ส่วนประสมการตลาดในซื้ออาหารผ่าน เฟซบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการให้บริการส่วนบุคคล รองลงมาได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด

3. การรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ รองลงมาได้แก่ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และด้านทัศนคติต่อการใช้งาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การตัดสินใจในการซื้ออาหารผ่าน เฟซบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการตัดสินใจ รองลงมาได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูลและด้านการประเมินทางเลือก ด้านพฤติกรรมภายหลังซื้อ ด้านการรับรู้ปัญหา หากแยกผลรายด้านจะได้ว่า ด้านการตัดสินใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการแสวงหาข้อมูลและด้านการประเมินทางเลือก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านพฤติกรรมภายหลังซื้อ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้ปัญหา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ปัจจัยส่วนประสมการตลาดจะส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อ ที่ .419 และการรับรู้เทคโนโลยี จะส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อ ที่ .535 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย

ตัวแปรต้น	b	SE	β	t-value	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.059	.094		.626	.532		
ปัจจัยส่วนประสมการตลาด	.520	.046	.419	11.264	.000	.292	3.426
การรับรู้เทคโนโลยี	.566	.039	.535	14.386	.000	.292	3.426
R=. 916 R ² =.839 F= 1039.153 p value= <0.001							

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มเชียงราย ร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อ ได้ร้อยละ 83.90 และมีค่าอำนาจการทำนายเท่ากับ .839 ($R^2=.839$) โดยปัจจัยส่วนประสมการตลาดจะส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อ ที่ระดับ .419 และการรับรู้เทคโนโลยีจะส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อ ที่ระดับ .535 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงราย ร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย รายปัจจัย

ตัวแปรต้น	b	SE	β	t-value	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.142	.099		1.427	.155		
ปัจจัยส่วนประสมการตลาด							
ด้านผลิตภัณฑ์	.099	.036	.094	2.728	.007	.323	3.099
ด้านราคา	.049	.038	.051	1.287	.199	.247	4.055
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.006	.042	.005	.133	.894	.231	4.326
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.077	.035	.085	2.207	.028	.255	3.929
ด้านการให้บริการส่วนบุคคล	.092	.031	.104	2.932	.004	.305	3.284
ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว	.118	.043	.134	2.749	.006	.262	4.191
ปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยี							
ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน	.119	.049	.116	2.443	.015	.270	4.871
ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	.081	.044	.079	1.833	.068	.203	4.923
ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	.355	.037	.370	9.483	.000	.251	3.990
R=. 922 $R^2=.851$ F= 247.92 p value= <0.05							

ตัวแปรอิสระทั้งสองรายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดทั้งหมด 6 ด้าน และการรับรู้เทคโนโลยี 3 ด้าน ไม่มีตัวแปรย่อยใดที่มีความสัมพันธ์กันสูง โดยทุกตัวแปรย่อยที่มีค่า VIF ไม่เกิน 5.00 และค่า Tolerance ต่ำกว่า 0.200 ดังนั้น ตัวแปรอิสระย่อยทั้งหมดจึงสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟซบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเคลิเวอร์ จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย 4 ปัจจัยย่อย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.94$) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.085$) ปัจจัยด้านการ

ให้บริการส่วนบุคคล ($\beta = 0.104$) และปัจจัยด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ($\beta = 0.134$) ส่วนปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย 2 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ($\beta = 0.116$) และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ($\beta = 0.116$) ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ระดับส่วนประสมการตลาดในการซื้ออาหารผ่านเฟสบุ๊กกลุ่มเชิงรายร้านอ้อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการส่วนบุคคล ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านการบริการส่วนบุคคล การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความประทับใจ มีความสุภาพ เป็นมิตร มีข่าวสาร โปรโมชันใหม่แจ่มใต้อนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์เกสร เพชรโสภณ (2564) ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟสบุ๊กของผู้บริโภคชาวลาวในแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนก่อนการซื้อ ได้ทำการหาข้อมูล ประเมินผู้ขาย มีการตอบโต้สนทนากับลูกค้าผ่านทางแชทด้วยความสุภาพ มีความเอาใจใส่ให้การแนะนำสินค้าที่เหมาะสมกับลูกค้าได้ดี ร้านค้ามีการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อสงสัยของลูกค้า และผู้ขายมีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งภายหลังการซื้อร้านค้ายังมีความใส่ใจลูกค้า เมื่อมีสินค้าใหม่ที่คล้ายคลึงกับผู้บริโภคเคยซื้อ ร้านค้าจะส่งข้อมูล แจ่มใต้อนในวันพิเศษ และเทศกาลต่าง ๆ

2. ระดับการรับรู้เทคโนโลยีในการซื้ออาหารผ่าน เฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอ้อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย
ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารเนื่องจาก รับรู้ประโยชน์จากการซื้อผ่านเฟสบุ๊กกลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบและตัดสินใจ ความคุ้มค่า และช่วยแก้ไขปัญหา เรื่องการเดินทาง และเวลา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิญญา สันติบุตร (2563) ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งาน และด้านการรับรู้ว่ายง่ายต่อการใช้งาน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ระดับการตัดสินใจในการซื้ออาหารผ่าน เฟสบุ๊กกลุ่ม เชียงรายร้านอ้อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูลและการประเมินทางเลือกด้านพฤติกรรมภายหลังซื้อ ด้านการรับรู้ปัญหา หากแยกผลรายด้านจะได้ว่า ด้านการตัดสินใจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริโภคอาศัยหลายปัจจัยในการตัดสินใจซื้ออาหาร ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลต้องมีความอัปเดตอยู่เสมอ การซื้ออาหารจากร้านค้าที่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีอยู่จริง การชำระเงินที่มีความหลากหลายปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นชำระเงินสด ชำระผ่านธนาคาร ชำระแบบเก็บปลายทาง มีวิธีการให้ชำระได้หลากหลายวิธี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกุล วงศ์กา (2566) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพผ่านแพลตฟอร์ม Facebook ใน

ประเทศไทย พบว่า ลูกค้าในปัจจุบันได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นจากเทคโนโลยีและการบริการต่าง ๆ จึงมีความคาดหวังมากขึ้น และสูงขึ้นในเรื่องของความสะดวก รวดเร็วในการสั่งซื้อสินค้า และการจัดส่งสินค้าของผู้ขายสินค้า เมื่อได้รับความสะดวกสบายในการซื้อจากร้านค้าอาหารเพื่อสุขภาพ

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเพชฌัญญ์กลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเพชฌัญญ์กลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย และปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยีมีอิทธิพลส่งผลในการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเพชฌัญญ์กลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเพชฌัญญ์กลุ่ม เชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเทคโนโลยีมีบทบาทในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีในการสั่งซื้อต่างๆ ทางออนไลน์ และธุรกิจจะต้องใช้เครื่องมือส่วนประสมการตลาดเพื่อช่วยในการจัดการ การบริหารเนื่องจากต้นทุนต่ำ ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ ทองกระจ่าง (2560) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาด การยอมรับเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน Shopee พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน Shopee กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในเรื่องของการยอมรับเทคโนโลยีมากที่สุดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน Shopee และรองลงมาคือ ส่วนประสมทางการตลาด ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณรัช รักษนาเวศ (2564) ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านรับรู้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับผ่านช่องทางออนไลน์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรวัฒน์ คงเป็นไทย (2565) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาลดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตังของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งานส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าตามมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนประสมการตลาดที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการให้บริการส่วนบุคคล ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ ในการให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถาม และอธิบายข้อสงสัยให้ลูกค้าเข้าใจได้ทันถ่วงที มีความสุภาพเป็นกันเอง และให้ความสำคัญกับข้อมูลลูกค้ามีการเก็บประวัติการสั่งซื้อ เพื่อเป็นข้อมูลในการซื้อครั้งถัดไป ใช้ในการบริการการพัฒนาของธุรกิจ ส่งข้อมูลข่าวสารโปรโมชั่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับลูกค้าแต่ละราย และมีการบริการหลังการขายที่ดี เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคมีเชื่อมั่น และพึงพอใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การรับรู้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การรับรู้เทคโนโลยีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ ในการพัฒนากลยุทธ์ของธุรกิจโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และทำให้เห็นถึงประโยชน์จากการสั่งซื้อผ่านเฟชบุ๊กกลุ่มเพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้ประกอบการแสดงรายละเอียดตารางเวลาในการส่งสินค้า ให้ผู้บริโภคทราบ ในการสั่งซื้อแต่ละครั้ง ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถวางแผนการสั่งซื้อวางแผนการเดินทางในชีวิตประจำวันไว้ล่วงหน้า และมั่นใจว่าจะได้รับสินค้าตามเวลาที่ร้านกำหนด จะช่วยให้ผู้บริโภครับรู้ประโยชน์จากการใช้งานมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเพิ่มขึ้น

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยการตัดสินใจซื้อที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การตัดสินใจซื้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูลและด้านการประเมินทางเลือก ด้านพฤติกรรมภายหลังซื้อ ด้านการรับรู้ปัญหา ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการในการชำระเงินที่มีรูปแบบหลากหลาย ช่องทางการชำระเงินที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล มีการแจ้งที่ตั้งของร้านค้าชัดเจน ได้ลงทะเบียนรับรหัสร้านค้าจากเฟชบุ๊กกลุ่ม และมีผู้ดูแลกลุ่มตรวจสอบข้อมูลร้านค้าอยู่เสมอ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในการซื้ออาหารผ่านเฟชบุ๊กกลุ่ม เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกที่นิยมซื้อสินค้าและบริการจำนวนมากของจังหวัดเชียงราย ใช้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยี ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟชบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย และปัจจัยส่วนประสมการตลาดและการรับรู้เทคโนโลยีมีอิทธิพลส่งผลในการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านเฟชบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ จังหวัดเชียงราย ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับอาหารที่จำหน่าย สร้างความหลากหลายเป็นทางเลือกซื้อให้กับผู้บริโภค ควรจำหน่ายสินค้าโพสต์ขายสินค้าโดยใช้รูปภาพให้เหมือนสินค้าจริง ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมการตลาด จัดโปรโมชั่นการตลาดที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมจัดส่งสินค้าฟรี การคิดคำนวณอัตราการส่ง ค่าส่งขั้นต่ำที่เหมาะสม การรับประกันความเสียหาย เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันกับ คู่แข่งขันรายอื่นๆ ผ่านแอปพลิเคชัน หรือ ช่องทางต่างๆ แต่ด้วยเฟชบุ๊กกลุ่มมีจุดเด่นในการขายสินค้า คือ ค่าบริการที่เหมาะสมอยู่แล้ว ที่เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารผ่านเฟชบุ๊กกลุ่มเป็นหลัก ควรให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภค ไม่แชร์ข้อมูลส่วนตัวไปยังเว็บไซต์ หรือ ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่ไปเผยแพร่กับบุคคลอื่น และนำไปใช้ในทางที่ไม่ดี ควรสร้างความเชื่อมั่นในการสั่งซื้อสินค้าว่าจะได้รับสินค้าถูกต้อง ตรงตามเวลา หากเกิดความพึงพอใจในการซื้อสินค้า จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในการซื้อ และที่สำคัญผู้บริโภคจะซื้อสินค้าผ่านเฟชบุ๊กกลุ่มซ้ำ และมีการแนะนำบอกต่อประสบการณ์ให้คนใกล้ชิดได้ทดลองใช้บริการตามมาในที่สุด จะส่งผลให้เฟชบุ๊กกลุ่มขยายจำนวนกลุ่มที่สมาชิกต้องการเลือกซื้ออาหารเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะวิจัยในครั้งต่อไป

1. เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษา เฟชบุ๊กกลุ่มเชียงรายร้านอร่อยเดลิเวอรี่ ข้อเสนอแนะควรพิจารณาเฟชบุ๊กกลุ่มที่จำหน่ายอาหาร และกลุ่มตัวอย่างสมาชิกเฟชบุ๊กกลุ่ม ในจังหวัดอื่น เพื่อจะนำข้อมูลมาเปรียบเทียบผลการศึกษาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรเพิ่มตัวแปรในด้านกลยุทธ์ตลาดอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาวิเคราะห์มาปรับใช้กับธุรกิจและผู้ประกอบการ

3. ควรเพิ่มการศึกษาถึงเรื่องความเสี่ยง และความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์ เนื่องจากในปัจจุบัน พบว่า การซื้อของทางช่องทางออนไลน์ ยังมีมีฉ้อโกงแอบแฝงจำนวนมาก และยังไม่มียระบบรักษาความปลอดภัย และยังไม่สามารถคัดกรองผู้ใช้งานที่ไม่ดีออกไปจากระบบได้

4. ควรเพิ่มเครื่องมือในการวิจัย และทำวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเชิงลึก เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จะได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากกว่าแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้ในการวิจัยมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และพัฒนากลยุทธ์ของตลาดธุรกิจอาหารมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

กนกวรรณ กลั้ววงศ์. (2560). พฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ การยอมรับเทคโนโลยี และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออัญมณีเครื่องประดับผ่านสื่อออนไลน์. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร.

ขวัญศิริ สุนทรธรรมกุล. (2564). การยอมรับเทคโนโลยีที่ทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตั้งใจซื้อสินค้า (ผัก และผลไม้) ผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คุณัญญา เนียมฤทธิ์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิราภรณ์ ตะเภา. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหุ่นยนต์ดูดฝุ่นของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จุฑามาศ เพื่องโซติการ. (2562). ส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าบนสื่อออนไลน์เฟซบุค ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2556). การบริหารการตลาด. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น.

ณัชชา วงศ์กลาง และสโรชินี ศิริวัฒนา. (2566). กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (บทความบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ณัฐกุล วงศ์กา. (2566). กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพผ่านแพลตฟอร์ม Facebook ในประเทศไทย. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ทิพย์เกสร เพชรโสภณ. (2564). ส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กของผู้บริโภคชาวลาวในแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนภรณ์ เป้นจันทร์. (2564). การยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารแบบเดลิเวอรี่ผ่านทางแอปพลิเคชันบนมือถือของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ชลลวรรณ สมพงษ์. (2564). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร์ มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธรรมรัตน์ ธารรัตน์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันในประเทศไทย. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- นกรินทร์ ศักดิ์สูง. (2565). ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากข้อปี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นาริรัตน์ รัตนพันธุ์. (2558). ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix). สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม / 2566. เข้าถึงได้จาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3609/620920042.pdf>
- ประพล เปรมทองสุข. (2559). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโคมไฟตั้งโต๊ะแบบโคลนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 9(3), 1027-1039.
- เปรมกมล ปรีชาภรณ์. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปผ่านช่องทางออนไลน์. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เปรมกมล หงส์ยนต์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ (ลาชาต้า) ของผู้บริโภคดิจิทัลในกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พัชร บุตรจำ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ของผู้สูงอายุ กรณีศึกษากลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตบางแค. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- พิรวัฒน์ คงเป็นไทย. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาลดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตังของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีระนัฐ โล้วันทา. (2564). การตัดสินใจใช้บริการ Food Delivery ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ภานุพงศ์ เสกพิลาภ. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมใช้ Cloud Storage ในระดับ Software-as-a-Service (SaaS) ของพนักงานองค์กรเอกชน ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระมหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ.
- มัสลิน ใจคุณ. (2561). การยอมรับเทคโนโลยี ความไว้วางใจ และการตลาดผ่านสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางเฟสบุ๊กไลฟ์ (Facebook LIVE) ของกลุ่มผู้บริโภค Generations X, Y, Z. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- วันสนันท์ เกลั่นเมฆ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์บนเฟสบุ๊ก : กรณีศึกษากลุ่มเฟสบุ๊ก “ของกินพร้อมส่ง พระราม 2-บางชั้นเทียน-ท่าข้าม”. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วรัญญา สันติบุตร. (2563). ส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ชีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2566). ทิศทาง Food Delivery ปี 66? หลังผู้บริโภคกลับมาใช้ชีวิตปกติ. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.kasikomresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/FoodDelivery- FB-05-01-2023>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.
- สามารถ สิทธิขันธ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางช่องทาง Online : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน และกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุณิสา ตั้งตรงจิตร. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace). (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภารดี เจ็ดเพชรรัตน์. (2565). ส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคภายใต้โครงการช่วยเหลือของรัฐบาลจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- เสริวงษ์มณฑา. (2542). การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- เสาวลักษณ์ พุนทรัพย์. (2562). การยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการชำระเงินสมทบ กองทุนประกันสังคม ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ของสำนักงานประกันสังคม. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2549). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อรรถวิทย์ ไตรวรรณ. (2560). การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบนอินเทอร์เน็ตในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อรอนงค์ ทองกระจ่าง. (2560). การศึกษาส่วนประสมทางการตลาด การยอมรับเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน Shopee. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อักริยา วัฒนศิริ, พุฒิชัย จิรายุส, และอรรช ینگานวัฒน์. (2564). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคบนช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*. 5(2), 99-110.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*. 35(8), 982-1003.
- Davis, F.D. (1989). Perceived usefulness perceived ease of use and user acceptance of information technology. *Management Information Systems Quarterly*. 13(3), 319-339.
- Kotler Philip, Keller and Kevin Lane. (2016). *Marketing Management*. 15th Edition, EdinburghGate: Pearson Education Limited.
- Kotler Philip. (1997). *Marketing Management, analysis, planning, implementation and control*. (7thEd). EnglewoodCliffs: PranticeHall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing*. (17th ed.). Harlow England: Pearson.
- Likert. (1970). *New Partterns of Management*. New York : McGraw-Hill.
- Sam, K. M., & Chatwin, C. R. (2013). Measuring E-Marketing Mix Elements for Online Business. *International Journal of E-Enterperneurship and Innovation*. 3(3), 13-26.
- Schiffman, L. & Kanuk, L. (2010). *Consumer Behavior*. 10th ed. Upper Saddle River, N.J.: PrenticeHall.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกาย
ของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

**Study the Relationship between Exercise Behavior and Physical Fitness of
Personnel at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai**

วันที่รับบทความ: 11 ก.พ. 67

วันที่แก้ไขบทความ: 25 มี.ย. 67

วันที่ตอบรับ: 14 ก.ค. 67

ทศมนุ โพธิสารตัน¹

Thudmanu Potisarat¹

สิริโหม พิเชษฐบุญเกียรติ²

Sirichom Pichedboonkiat²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย 2) ศึกษาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (Hand grip) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย แบบสอบถามวัดพฤติกรรมการออกกำลังกายและแบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product moment correlation coefficient) ผลการศึกษา พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ข้อมูลทั่วไปของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป โดยมีส่วนสูง อยู่ระหว่าง 161 - 170 เซนติเมตร และมีน้ำหนักมากกว่า 60 กิโลกรัมขึ้นไป ซึ่งมีระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงานตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป โดยทำงานภายใต้สังกัดหน่วยงานคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป รวมทั้งไม่มีโรคประจำตัว สำหรับพฤติกรรม

¹อาจารย์ ประจำหลักสูตรศิลปศาสตร คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

¹ Lecturer of the Liberal Arts program, Faculty of Business Administration and Liberal Arts Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai.

²รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศิลปศาสตร คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

² Associate Professor of the Liberal Arts program, Faculty of Business Administration and Liberal Arts Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai.

การออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ภาพรวมบุคลากรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมออกกำลังกายน้อย โดยปฏิบัติเป็นบางครั้งทุกข้อ ($\bar{X} = 2.15$)

2. สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (Hand grip) พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ ในด้านน้ำหนักมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 58 กิโลกรัม โดยมีส่วนสูงเฉลี่ยอยู่ที่ 165 เซนติเมตร และมีค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ยอยู่ที่ 31.46 กิโลกรัม หากพิจารณาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคลากรทั้ง 3 ประเภท ซึ่งมีการทดสอบ 2 ครั้ง พบว่า นั่งงอตัวไปข้างหน้า การลุก-นั่ง 30 วินาที และแรงบีบมือ พบว่า ทุกค่าในการทดสอบสมรรถภาพทางกายอยู่ในระดับต่ำมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า พฤติกรรมออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ต่อการลุก-นั่งของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย พบว่า ภาพรวมเฉลี่ยความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย อยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุดในทุกด้านและในรายข้อทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.00$

คำสำคัญ : พฤติกรรมออกกำลังกาย สมรรถภาพทางกาย บุคลากร

Abstract

The research aimed to 1) study the general information and the exercise behavior of personnel in Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai, 2) Study physical fitness in terms of flexibility and muscle strength. Consisting of trunk forward flexion, 30 seconds sit-up, and hand grip strength, 3) Compare the relationship between exercise behavior and physical fitness of personnel, and 4) study the satisfaction of university personnel towards organizing a physical fitness examination program. The sample group was 30 personnel from Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai. The instrument used in this research was a physical fitness testing program, questionnaire to measure exercise behavior and satisfaction measure. Statistics used in the research are frequency, percentage, mean, and standard deviation. Including testing the Pearson Product moment correlation Coefficient.

The results of the study found that

1. General information and Exercise behavior of personnel Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai, the general information of personnel Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai found that the majority were female, over 40 years of age, with a height between 161 - 170 centimeters and a weight of more than 60 kilograms. The duration of working in the agency is more than 8 years, which were working under the Faculty of Business Administration and Liberal Arts and having a monthly income of more than 20,000 baht and not having any

congenital disease. For exercise behavior of personnel Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai found that overall, most personnel had little exercise behavior which were occasionally practicing in every question ($\bar{X} = 2.15$).

2. Physical fitness in terms of flexibility and muscle strength consisting of trunk forward flexion, 30 seconds sit-up and hand grip strength, it was found that the overall average values were mostly in terms of weight, the average is 58 kilograms, with an average height of 165 centimeters and an average BMI of 31.46 kilograms. If considering the physical fitness in terms of flexibility and muscle strength of the three personnel's type which were tested 2 times, found that trunk forward flexion, standing up and sitting for 30 seconds, and hand squeeze strength, all values in the physical fitness test were found to be at a very low level.

3. The relationship between exercise behavior and physical fitness of personnel in Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai, found that exercise behavior was related to personnel getting up and sitting, which have a significance at the 0.05.

4. Satisfaction of university personnel, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai towards organizing the physical fitness testing program. It was found that the overall average satisfaction of personnel with the physical fitness testing program was the most satisfied level in every aspect and in every item with an average of $\bar{X} = 4.00$

Keywords: Exercise Behavior, Physical Fitness, University Staffs

บทนำ

การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพประการหนึ่งที่สำคัญโดยมีการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้อวัยวะระบบต่างๆ ของร่างกายได้ทำงานอย่างเต็มที่ เช่น ระบบกล้ามเนื้อและข้อต่อ ระบบไหลเวียนโลหิต และระบบหายใจ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทั้งบุคคลที่มีภาวะสุขภาพดีและบุคคลที่เจ็บป่วยและอีกทั้งยังสามารถป้องกันโรคหรือลดอัตราเสี่ยงการเกิดโรคต่างๆ เช่น โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด ดังที่ กรมอนามัย (2560) ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนไทยทุกกลุ่มอายุ มีการออกกำลังกายที่ถูกต้องและเหมาะสม ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2549) ได้กำหนดแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ มุ่งเน้นสร้างเสริมสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ กำหนดเป้าหมายให้ประชาชนอย่างน้อยร้อยละ 60 มีการออกกำลังกายและนโยบายต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนโดยให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อมุ่งเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรง สนับสนุนให้คนไทย ลด ละ เลิก พฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทางสุขภาพ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เล่นกีฬา และใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ กระทรวงสาธารณสุข (2560) พฤติกรรมการออกกำลังกายของประชากรอายุ 11 ปี ขึ้นไป ในปี 2560-2564 และ 2565 พบว่า ปัจจุบันประชาชนมีแนวโน้มของการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือ

จากร้อยละ 29.6 เป็น 26.1 และ 23.4 ตามลำดับ โดยผู้ขายมีอัตราการออกกำลังกายสูงกว่าผู้หญิงและผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลมีอัตราการออกกำลังกายสูงกว่านอกเขตเทศบาลและการออกกำลังกายตามภาค พบว่า ภาคใต้มี อัตราการออกกำลังกายสูงสุด คือ ร้อยละ 38.4 รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ มีการออกกำลังกายในอัตราที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 29.7 และร้อยละ 28.3 ตามลำดับ สำหรับภาคกลาง มีอัตราการออกกำลังกายต่ำสุดเพียงร้อยละ 24.3 ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการออกกำลังกายใกล้เคียงกัน ประมาณ 21-30 นาทีและ 31-60 นาที ร้อยละ 31.0 และ 29.3 ตามลำดับเหตุผลของสำคัญของการออกกำลังกายส่วนใหญ่ร้อยละ 77 ต้องการให้ร่างกายแข็งแรง รองลงมา คือ เพื่อนชวน ร้อยละ 9 มีปัญหาสุขภาพ และร้อยละ 7 เพื่อคลายเครียดและต้องการลดน้ำหนัก ร้อยละ 3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) การออกกำลังกาย ส่วนใหญ่เป็นประชากรกลุ่มวัยเด็กมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งมีอัตราการออกกำลังกายสูงถึงร้อยละ 73.1 รองลงมา เป็นกลุ่มวัยรุ่นและประชากรสูงอายุ คือ ร้อยละ 45.4 และ 28.0 ตามลำดับ ส่วนประชากรวัยทำงานมีอัตราการออกกำลังกายน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 19.7 ในจำนวน ผู้ที่ออกกำลังกายเกือบครึ่งหนึ่งนิยมออกกำลังกายประเภทอื่นๆ เช่น ฟิตเนส ว่ายน้ำพองและโยคะ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ออกกำลังกายส่วนใหญ่ นิยมออกกำลังกายที่บริเวณบ้าน ร้อยละ 32.9 รองลงมา คือ สนามกีฬาของสถานศึกษา ร้อยละ 25.7 และบริเวณสถานศึกษา ร้อยละ 9.6 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565) สถานการณ์การเจ็บป่วยของคนไทยในปี 2565 พบว่า คนไทยป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก แนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุสำคัญมาจาก 2 เรื่องใหญ่ ได้แก่ กินอาหารไม่เหมาะสมและขาดการออกกำลังกาย ซึ่งพบว่า มีผู้ป่วยจาก 5 โรคที่สำคัญ คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง จากรายงานนี้จังหวัดมหาสารคามมีจำนวนผู้ป่วยมากที่สุดจำนวน 62,896 คน การเจ็บป่วยจากโรคเบาหวาน จำนวน 757,031 ราย กระทรวงสาธารณสุข (2560) ดังนั้น การดูแลสุขภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย โดยกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยเสริมสร้างให้มีสุขภาพที่ดีได้ ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพนั้นเป็นนโยบายการสร้างคุณภาพชีวิตที่สำคัญของรัฐบาลในปัจจุบัน โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ได้มีการสนองตอบ นโยบายของรัฐบาล โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนา กีฬา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย (พ.ศ. 2560 – 2565) และในยุทธศาสตร์ที่ 1 เกี่ยวกับการพัฒนา กีฬาเพื่อสุขภาพ เพื่อให้ให้นักศึกษา บุคลากรและบุคคลภายนอกที่สนใจตื่นตัวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ซึ่งเป็นสัญญาณทางบวกต่อสุขภาพของสังคมไทย เพราะหากนักศึกษา บุคลากรและบุคคลภายนอกส่วนใหญ่ออกกำลังกายเป็นประจำ ย่อมส่งผลให้เกิดสุขภาพดีถ้วนหน้า ลดการใช้บริการซ่อมสุขภาพ ลด เวลาหยุดงานจากการเจ็บป่วย โดยภาพรวมเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐและหน่วยงานในการจัดระบบบริการสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้ประเทศชาติมั่นคงขึ้น จากความสำคัญของการออกกำลังกายดังกล่าว ผู้วิจัยจึง เป็นบุคลากรในฐานะเป็นผู้สอนในศาสตร์วิทยาศาสตร์สุขภาพและเป็นผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากร จึงตระหนักที่จะช่วยส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับบุคลากรและบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายและเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการสนับสนุนงบประมาณในจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพดีถ้วนหน้าให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัยต่อไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
2. เพื่อศึกษาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วย นั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (Hand grip)
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำองค์ประกอบของสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ไปพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก และสามารถนำไปวางแผนบริหารจัดการชั้นเรียนของโรงเรียนได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก สามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ใช้ในการพัฒนาครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนเพิ่มขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ตัวแปรต้น

1. พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร
2. โปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย
 - 2.1 องค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition)
 - 2.2 ด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ
 - 1) นั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion)
 - 2) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up)
 - 3) แรงบีบมือ (Hand grip)



ตัวแปรตาม

1. ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย
 - 1.1 องค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition)
 - 1.2 ด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ
 - 1) นั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion)
 - 2) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up)
 - 3) แรงบีบมือ (Hand grip)
2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอนดังนี้

ขอบเขตประชากร

ประชากร คือ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 236 คน จากกองทรัพยากรบุคคล (สถิติบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย, 2566).

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตตัวแปร

1. ตัวแปรต้น คือ

1.1 พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร

1.2 โปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกายองค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition) ด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (hand grip)

2. ตัวแปรตาม คือ

2.1 ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านองค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition) ด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (hand grip)

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

3. ขอบเขตเวลา ตั้งแต่ เดือน 1 ตุลาคม 2566 -31 พฤษภาคม 2567

4. ขอบเขตสถานที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

เครื่องมือเก็บรวบรวมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือวิจัยดังต่อไปนี้

1. แบบวัดพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมี 4 ระดับวัด คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ

การแปลผลแบบวัดพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย มีการแปลความหมายของคะแนนดังนี้

3.26 – 4.00 มีการปฏิบัติเป็นประจำ

2.51 – 3.25 มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง

1.76 – 2.50 มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง

1.00 – 1.75 ไม่เคยมีการปฏิบัติ

2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านองค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition) ด้านความอ่อนตัว และด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (hand grip)

3. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมี 4 ระดับวัด คือ มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด

การแปลผลในแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย ดังนี้

3.26 – 4.00 มีความพึงพอใจมากที่สุด

2.51 – 3.25 มีความพึงพอใจมาก

1.76 – 2.50 มีความพึงพอใจน้อย

1.00 – 1.75 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย โดยนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 30 คนที่ไม่ได้สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient, 1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89

2. หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบทดสอบ และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแบบทดสอบให้ครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย (n = 30)

รายการ	f	%
1. เพศ		
ชาย	20	20.00
หญิง	80	80.00
2. อายุ		
31 – 35 ปี	11	36.70
36 – 40 ปี	7	23.30
มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	12	40.00
3. ส่วนสูง		
150 – 160 เซนติเมตร	16	53.30
161 – 170 เซนติเมตร	12	40.00
มากกว่า 170 เซนติเมตรขึ้นไป	2	6.70
4. น้ำหนัก		
45 - 50 กิโลกรัม	2	6.70
51 - 55 กิโลกรัม	9	30.00
56 - 60 กิโลกรัม	2	6.70
มากกว่า 60 กิโลกรัมขึ้นไป	17	56.70
5. ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน		
4 - 5 ปี	1	2.80
6 - 7 ปี	9	30.00
8 ปีขึ้นไป	20	66.70
6. ท่านทำงานภายใต้สังกัดหน่วยงาน ภาควิชา/คณะ		
กองการศึกษาเชียงราย	2	6.65
กองบริหารทรัพยากร	2	6.65
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์	19	63.30
คณะวิศวกรรมศาสตร์	1	3.30
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกษตร	6	20.00
7. ท่านมีรายได้ต่อเดือน		
15,001 – 20,000 บาท	4	13.30
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	26	86.70
8. ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่ (โรคประจำตัว หมายถึง โรคที่เป็นอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน)		
ไม่มี	27	90.00
มี	3	10.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.00 โดยมีส่วนสูง อยู่ระหว่าง 161 - 170 เซนติเมตร คิดเป็นร้อยละ 40.00 และมีน้ำหนักมากกว่า 60 กิโลกรัมขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.70 ซึ่งมี ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงานตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.70 โดยทำงานภายใต้สังกัดหน่วยงาน คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 63.30 และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 86.70 รวมทั้งไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 90.00

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ด้านการปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD.	ระดับการปฏิบัติ
1. ท่านดูแลร่างกาย เมื่อออกกำลังกาย รู้สึกเหนื่อยหอบ หัวใจเต้นเร็ว	2.28	.61	ปฏิบัติบางครั้ง
2. ท่านออกกำลังกายจนเหงื่อออกทั้งตัว	2.08	.81	ปฏิบัติบางครั้ง
3. ท่านอบอุ่นร่างกายก่อนออกกำลังกาย	2.44	.65	ปฏิบัติบางครั้ง
4. ท่านผ่อนคลายร่างกายหลังออกกำลังกาย	2.28	.61	ปฏิบัติบางครั้ง
5. เมื่อซื้อเท้าพลิก เคสึด ขัดขอก ฟกช้ำขณะออกกำลังกาย ท่านหยุดพักและประคบด้วยน้ำแข็ง	2.28	.61	ปฏิบัติบางครั้ง
6. ท่านสวมใส่เครื่องแต่งกายด้วยเสื้อและกางเกงที่เหมาะสมกับการออกกำลังกาย	2.64	.63	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
7. ท่านสวมใส่รองเท้าที่เหมาะสมกับการออกกำลังกาย	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
8. ท่านออกกำลังกายอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่หักโหม	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
9. ท่านตรวจสอบความปลอดภัยของอุปกรณ์และสนามก่อนออกกำลังกาย	1.92	.90	ปฏิบัติบางครั้ง
10. ท่านไม่หยุดออกกำลังกายทันที แต่ลดความเร็วลงอย่างช้าๆ	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
11. ท่านออกกำลังกายในทันทีในกลางแจ้งหรือในสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
12. ท่านเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	1.96	.88	ปฏิบัติบางครั้ง
13. ท่านดื่มเครื่องดื่มชูกำลังก่อนและหลังออกกำลังกาย	2.68	.55	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
14. ท่านออกกำลังกายอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที	2.32	.55	ปฏิบัติบางครั้ง
15. ท่านออกกำลังกายหลังรับประทานอาหารทันที	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
16. ท่านศึกษาวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องก่อนออกกำลังกาย	2.32	.55	ปฏิบัติบางครั้ง
17. ท่านไม่ได้วางแผนการออกกำลังกายไว้ล่วงหน้า	2.12	.78	ปฏิบัติบางครั้ง
18. ท่านไม่ออกกำลังกายหากไม่มีเพื่อนไปออกกำลังกายด้วย	2.32	.55	ปฏิบัติบางครั้ง

ด้านการปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD.	ระดับการปฏิบัติ
19. ท่านตรวจสอบอัตราการเต้นของชีพจรก่อนและหลังการออกกำลังกาย	2.16	.74	ปฏิบัติบางครั้ง
20. ท่านออกกำลังกายแบบแอโรบิก เช่น การวิ่งเหยาะๆ ว่ายน้ำ แบดมินตัน ฟุตบอลและเล่นแอโรบิก เป็นต้น	2.36	.63	ปฏิบัติบางครั้ง
21. ช่วงเวลาในการออกกำลังกายของท่านขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ไม่ได้กำหนดเป็นเวลาเดียวกัน	2.24	.66	ปฏิบัติบางครั้ง
22. ท่านออกกำลังกายเฉพาะในกีฬาที่ท่านชื่นชอบ	2.32	.62	ปฏิบัติบางครั้ง
23. ท่านศึกษาวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องก่อนออกกำลังกาย	2.20	.70	ปฏิบัติบางครั้ง
24. ท่านไม่ออกกำลังกายถ้าต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์	2.28	.67	ปฏิบัติบางครั้ง
25. ท่านออกกำลังกายต่อไป แม้ว่าจะพบความผิดปกติของร่างกายเพราะกำลังสนุกอยู่	1.92	.75	ปฏิบัติบางครั้ง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.15	.58	ปฏิบัติบางครั้ง

จากตารางที่ 2 พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ภาพรวมบุคลากรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการออกกำลังกายน้อย โดยปฏิบัติเป็นบางครั้งทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.15$

2. สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยการนั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (Hand grip)

ตารางที่ 3 ภาพรวมเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

รายการทดสอบ	ผลการทดสอบ (N=30)	
ชั่งน้ำหนัก (กิโลกรัม)	58	
วัดส่วนสูง (เซนติเมตร)	165	
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม)	31.46	
นั่งงอตัวไปข้างหน้า (เซนติเมตร)	ครั้งที่ 1 = 5.53	ครั้งที่ 2 = 7.66
การลุก-นั่ง 30 วินาที (ครั้ง)	ครั้งที่ 1 = 12.06	ครั้งที่ 2 = 13.36
แรงบีบมือ (กิโลกรัม/น้ำหนักตัว)	ครั้งที่ 1 = 13.36	ครั้งที่ 2 = 48.42

จากตารางที่ 3 สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ ในด้านน้ำหนักมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่

58 กิโลกรัม โดยมีส่วนสูงเฉลี่ยอยู่ที่ 165 เซนติเมตร และมีค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ยอยู่ที่ 31.46 กิโลกรัม หากพิจารณาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคคลากรทั้ง 3 ประเภท ซึ่งมีการทดสอบ 2 ครั้ง พบว่า นั่งงอตัวไปข้างหน้า ครั้งที่ 1 = 5.53/ ครั้งที่ 2 = 7.66 การ ลูก-นั่ง 30 วินาที ครั้งที่ 1 = 12.06/ ครั้งที่ 2 = 13.36 และแรงบีบมือ ครั้งที่ 1 = 13.36/ ครั้งที่ 2 = 48.42

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ตารางที่ 4 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

สมรรถภาพทางกาย	พฤติกรรมการออกกำลังกาย	
	ρ	Sig
นั่งงอตัวไปข้างหน้า	.210	.26
การลูก-นั่ง	.402	.02*
แรงบีบมือ	.148	.43

$p \leq .05^*$

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า พฤติกรรมการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ต่อการลูก-นั่งของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย

ตารางที่ 5 ภาพรวมความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

รายการ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านสื่อและอุปกรณ์ของโปรแกรมทดสอบสมรรถภาพทางกาย	3.57	.49	มากที่สุด
1.1 ความเหมาะสมของข้อมูลทดสอบสมรรถภาพทางกาย	3.56	.50	มากที่สุด
1.2 ความเหมาะสมและน่าเชื่อถือของเกณฑ์มาตรฐานการทดสอบสมรรถภาพทางกาย	3.60	.49	มากที่สุด
1.3 ความเหมาะสมและทันสมัยของเครื่องมือและอุปกรณ์	3.56	.50	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
1.4 ความเหมาะสมของตัวอักษรและตัวเลขของโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย	3.56	.50	มากที่สุด
1.5 ความทันสมัยและเที่ยงตรงของผลทดสอบ	3.56	.50	มากที่สุด
2. ด้านเวลา/สภาพแวดล้อม	3.56	.50	มากที่สุด
2.1 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการทดสอบและฝึกปฏิบัติ	3.56	.50	มากที่สุด
2.2 ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่ฝึกบริหารร่างกาย	3.56	.50	มากที่สุด
2.3 ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกบริหารร่างกาย	3.56	.50	มากที่สุด
3. ด้านผู้สอน/ครูฝึกทักษะ	3.76	.43	มากที่สุด
3.1 การอธิบายขั้นตอนการฝึกปฏิบัติของผู้สอน	3.76	.43	มากที่สุด
3.2 การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการฝึกปฏิบัติของผู้สอน	3.76	.43	มากที่สุด
3.3 การเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาและการตอบข้อซักถามของผู้สอน	3.76	.43	มากที่สุด
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	3.70	.41	มากที่สุด
4.1 ความตรงต่อความต้องการและสามารถต่อยอดการดูแลสุขภาพ	3.56	.50	มากที่สุด
4.2 การสามารถนำไปปฏิบัติต่อที่บ้าน	3.56	.50	มากที่สุด
4.3 ความสามารถนำไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่น	3.56	.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย พบว่า ภาพรวมเฉลี่ยความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกายอยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุดในทุกด้านและในรายข้อทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.00$

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ข้อมูลทั่วไปของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป โดยมีส่วนสูง อยู่ระหว่าง 161 - 170 เซนติเมตร และมีน้ำหนักมากกว่า 60 กิโลกรัมขึ้นไป ซึ่งมีระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงานตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป โดยทำงานภายใต้สังกัดหน่วยงานคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป รวมทั้งไม่มีโรคประจำตัว

พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ภาพรวมบุคลากรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการออกกำลังกายน้อย โดยปฏิบัติเป็นบางครั้งทุกข้อ ($\bar{X} = 2.15$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาระกิจความรับผิดชอบทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งภาระงานราชการที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

นอกเหนือจากงานสอนและงานวิจัย ตลอดจนอายุที่มากขึ้น ขาดความใส่ใจในพฤติกรรมกรับรีโกลที่เหมาะสม และยังขาดความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัลลภา พ่วงข้า (2549) ที่ได้วิจัยเรื่อง การทดสอบสมรรถภาพทางกายของบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่พบว่า บุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี โดยมีสมรรถภาพทางกายของบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชนไทย ซึ่งมีสมรรถภาพทางกายแต่ละด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำมาก ระดับต่ำถึงระดับปานกลางตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรออกกำลังกาย จัดหาสถานที่และอุปกรณ์ โดยเลือกกิจกรรมที่เป็นลักษณะการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ควรมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทุกคนทราบและตระหนักถึงภาวะสุขภาพทางกายของตนเองและหลังจากการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ควรแจ้งผลการทดสอบทันที พร้อมอธิบาย แนะนำ กิจกรรมการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย อายุ และสภาพแวดล้อมที่พึงมีให้กับทุกคน

2. สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ประกอบด้วยนั่งงอตัวไปข้างหน้า (Trunk forward flexion) การลุก-นั่ง 30 วินาที (30 seconds Sit-up) และแรงบีบมือ (Hand grip)

สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ ในด้านน้ำหนักมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 58 กิโลกรัม โดยมีส่วนสูงเฉลี่ยอยู่ที่ 165 เซนติเมตร และมีค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ยอยู่ที่ 31.46 กิโลกรัม หากพิจารณาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของบุคลากรทั้ง 3 ประเภท ซึ่งมีการทดสอบ 2 ครั้ง พบว่า นั่งงอตัวไปข้างหน้า ครั้งที่ 1 = 5.53/ ครั้งที่ 2 = 7.66 การลุก-นั่ง 30 วินาที ครั้งที่ 1 = 12.06/ครั้งที่ 2 = 13.36 และแรงบีบมือ ครั้งที่ 1 = 13.36/ครั้งที่ 2 = 48.42 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปีและมีน้ำหนักมากกว่า 60 กิโลกรัม รวมทั้งมีพฤติกรรมกรับรีโกลขาดความเหมาะสม รวมทั้งมีพฤติกรรมกรอกกำลังกายน้อย ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายทั้งด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ทั้ง 3 ประเภท คือ นั่งงอตัวไปข้างหน้า มีการลุก-นั่ง 30 วินาที และแรงบีบมือ มีค่าอยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการทดสอบสมรรถภาพทางกายของประชาชนชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกุลธิดา เหมเพชร คมกริช เชาวน์พานิช พรเพ็ญ ลาโพธิ์ และวาลัญญู เทียมเท่าเกิด (2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีส่วนสูงเฉลี่ยอยู่ ระหว่าง 161-170 เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 61-70 กิโลกรัม ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงานมากกว่า 7 ปี มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,000 - 15,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว บุคลากรเคยรับรู้ข่าวสารการออกกำลังกาย ใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์หรือฟังเพลง ส่วนใหญ่ออกกำลังกายสัปดาห์ละครั้ง เวลาที่ใช้ในการการออกกำลังกายและเล่นกีฬาประมาณ 30 นาที สำหรับจุดประสงค์ในการออกกำลังกาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และออกกำลังกายด้วยการวิ่ง ด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ด้านทัศนคติ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี และด้านพฤติกรรมกรปฏิบัติตน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายและมีพฤติกรรมกรออกกำลังกายในทางที่ดี จึงควรจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการออกก

กำลังกายที่ดีและถูกต้องและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมออกกำลังกายที่มากขึ้นและเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย พบว่า พฤติกรรมการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ต่อการลุก-นั่งของบุคลากร ซึ่งมีความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ที่สมัครใจเข้าร่วมทดสอบสมรรถภาพทางกาย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปี และมีน้ำหนักมากกว่า 60 กิโลกรัม รวมทั้งมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารไม่เหมาะสม รวมทั้งมีพฤติกรรมการออกกำลังกายน้อย ขาดความใส่ใจและเฝ้าระวังในสุขภาพของตนเอง ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายทั้งด้านความอ่อนตัวและด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ทั้ง 3 ประเภท คือ นั่งงอตัวไปข้างหน้า มีการลุก-นั่ง 30 วินาที และแรงบีบมือ มีค่าอยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการทดสอบสมรรถภาพทางกายของประชาชนชาวไทย รวมทั้ง เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายกับสมรรถภาพทางกายของบุคลากร ซึ่งพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน ยกเว้นพฤติกรรมการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ต่อการลุก-นั่งของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉัตรสุดา ทรัพย์เจริญ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมกิจกรรมทางกายที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวทางโรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมทางกาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการฝึกด้วยโปรแกรมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการฝึก พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการฝึกด้วยโปรแกรมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการฝึก พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย

ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย พบว่า ภาพรวมเฉลี่ยความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกายอยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุดในทุกด้านและในรายข้อทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.00$ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดโปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย เป็นการจัดโปรแกรมการทดสอบครั้งแรกของมหาวิทยาลัย ทำให้บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงรายเกิดความสนใจและเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทดสอบสมรรถภาพทางกายของตนเองจึงได้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทัตพงศ์ อัปมาโนและสมทรง สิทธิ (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถทางด้านสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมการเล่นพื้นเมืองไทย ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมการเล่นพื้นเมืองไทย มีสมรรถภาพทางกาย พบว่า ผ่านเกณฑ์ในระดับดีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด เมื่อพิจารณารายด้าน ได้พบว่า ด้านความเร็วเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.85

ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.39 ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ด้านความแข็งแรงเพศชาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.67 ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.9 ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ด้านความคล่องแคล่วว่องไวเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.39 ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.81 ระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก และ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการฝึกสมรรถภาพทางกาย โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมการเล่นพื้นเมืองไทย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1. ควรส่งเสริมให้บุคลากรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของบุคลากร
2. ควรจัดหาสถานที่และอุปกรณ์ โดยเลือกกิจกรรมที่เป็นลักษณะการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง
3. ควรมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทุกคนทราบและตระหนักถึงภาวะสุขภาพทางกายของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับบุคลากรและนักศึกษา

1. ควรจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ดีและถูกต้อง
2. ควรจัดให้มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายและแจ้งผลการทดสอบทันที พร้อมอธิบาย แนะนำ กิจกรรมการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาอย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย อายุ และสภาพแวดล้อมที่พึงมีให้กับทุกคน
3. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อให้บุคลากรและนักศึกษามีพฤติกรรมการออกกำลังกายที่ดีมากขึ้นและเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบสมรรถภาพทางกายให้กับบุคลากรและนักศึกษาให้ครอบคลุมทุกประเภทของการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานระหว่างประเทศ
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการทดสอบสมรรถภาพทางกายของบุคลากรระหว่างคณะและสาขาเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี

รายการอ้างอิง

- กุลธิดา เหมเพชร คมกริช เชาวน์พานิช พรเพ็ญ ลาโพธิ์ และวาสิฏฐี เทียมเท่าเกิด (2555). *พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน*. คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนงานส่งเสริมวัฒนธรรมการออกกำลังกาย และกีฬาเพื่อสุขภาพ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *แผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*.
- กรมอนามัย. (2560). *การเคลื่อนไหวออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: เอ็นซี คอนเซปต์.
- กองทัพบกธนุศล. (2566). *ข้อมูลสถิติบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ปี 2566*.
- ฉัตรสุดา ทรัพย์เจริญ. (2565). *ผลของ โปรแกรมกิจกรรมทางกายที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวทางโรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมทางกาย*. วิทยานิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต พลศึกษาและวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัลลภา พ่วงจำ. (2549). *การทดสอบสมรรถภาพทางกายของบุคลากร ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา*. ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทัตพงศ์ อภิมาโนและสมทรง สิทธิ (2564). การพัฒนาความสามารถทางด้านสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมการละเล่นพื้นเมืองไทย. *วารสารวิชาการรอยแก่นสาร*. 6(7), 56 - 74.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการออกกำลังกายของ ประชากร ปี พ.ศ. 2565*. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2565. เข้าถึงได้จาก <http://portal.nso.go.th/otherWS-world-context-root/index.jsp>.
- Cronbach, Lee J. (1951). Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrika*. 16(1951): 297 – 334.

การศึกษานโยบายท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำเหมืองฝายของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย

Study of Traditional Knowledge Irrigation Water Resource Management of the Nam Kham Basin Community, Chiang Rai Province

วันที่รับบทความ: 19 มี.ค. 67

วันที่แก้ไขบทความ: 18 ก.ค. 67

วันที่ตอบรับ: 1 ส.ค. 67

เสถียร ชันทะ¹

Satian Chunta¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ และเพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือประกอบด้วยแบบโครงสร้างคำถามนำ การสนทนา การสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบประเมินชนบทอย่างมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลภาคสนามจากตัวแทนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมืองฝายจำนวน 30 คน และคณะกรรมการบริหารเหมืองฝายของชุมชนลุ่มน้ำคำ 6 เหมืองฝายเป็นการเลือกตัวแทนแบบเจาะจง ประกอบด้วยประธานและกรรมการจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปฏิสัมพันธ์และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ประการแรกภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการวางระบบ โครงสร้างชลประทานเหมืองฝายที่มีการจัดแบ่งระดับการจัดสรรน้ำ มีการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการจัดสรรน้ำ และมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นกลไกการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนลุ่มน้ำคำ ประการที่สองรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนมี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดการระดับชุมชนพื้นที่ผู้ใช้น้ำจากเหมืองฝายและเหมืองฝายสาขาเป็นรูปแบบการจัดการน้ำในระดับชุมชนในกลุ่มเหมืองฝาย 2) รูปแบบการจัดการลุ่มน้ำในระดับเครือข่ายเหมืองฝายซึ่งเป็นการจัดการในระดับลุ่มน้ำ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์หน่วยงานภาครัฐและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญและทำการสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในรูปแบบการจัดการเหมืองฝาย การจัดการของเครือข่ายลุ่มน้ำ ซึ่งจะเป็กลไกในการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ : เหมืองฝาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำคำ

Abstract

The purpose of this study is to examine the traditional knowledge in water resource management of the Nam Kham Basin community and to study the water management model and process of the Nam Kham Basin community in Chiang Rai Province. Using qualitative research methods. The tools include a guide interview for

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำโปรแกรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Assistant Professor in Science and Environmental Technology Programme, Faculty of Science and technology, Rajabhat University

conversations, interviews, observations, and participatory rural assessments. Field data was collected from representatives of water users in Muang Fai among 30 people and the chairman and committee of the Nam Kham Basin 6 traditional irrigation or Muang Fai community through the purposeful selection of representatives, consisting of a chairman and 30 members of committees. Data analysis and synthesis by interactive data analysis and content analysis. The results of the study found that, first, traditional knowledge has established a system of irrigation structures with water allocation levels. An organization has been established to manage water allocation. And social networks are created through rituals as a mechanism for creating cooperation among people in the river basin communities. Secondly, there are two types of sustainable integrated water resource management models: 1) A community-level management model for water user areas from traditional irrigation and branches of traditional irrigation is a community-level water management model in the traditional irrigation group. 2) Watershed management model at the traditional irrigation network level, which is management at the watershed level. Suggestions for use by government agencies and local administrative organizations must give importance to and support communities to be strong in managing water resources. Both in the form of traditional irrigation management and management of the watershed network, this will be a mechanism for driving sustainable water resource management.

Keywords: Muang Fai, Traditional Knowledge, Water Resources, Kham River Basin

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งพาทรัพยากรน้ำสำหรับใช้ในการผลิตทางการเกษตรมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีการใช้ทรัพยากรเพื่อมุ่งพัฒนาสนองความต้องการการบริโภคของมนุษย์ได้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลายมาเป็นประเด็นที่สำคัญของโลก น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (2562) ได้จัดทำและกำหนดแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 ไว้ 6 ด้านคือ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ด้านการจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านการจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม และป้องกันการพังทลายของดิน และด้านการบริหารจัดการ นอกจากนี้มีการแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำใหม่จากเดิมที่เคยประกาศไว้ 25 ลุ่มน้ำมาเป็น 22 ลุ่มน้ำในปัจจุบัน ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำก็ยังเป็นโจทย์ใหญ่ของประเทศไทยที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกันตามบริบทและเงื่อนไขหลายประการ อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตของการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 มาจนถึงปัจจุบันกลับพบว่าไทยไม่สามารถก้าวให้หลุดพ้นไปจากปัญหากับภัยพิบัติทั้งภัยแล้งในช่วงฤดูร้อน น้ำท่วมในฤดูฝน และนำไปสู่การต่อสู้แย่งชิงน้ำของชุมชนต้นน้ำและท้ายน้ำในการทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำนาปรังในฤดูแล้ง (เสถียร จันทะ, 2553)

น้ำจึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เพื่อการเกษตรกรรมในการผลิตปลูกพืชอาหารสำหรับเลี้ยงชีพและสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันออกไป

ตามภูมินิเวศของแต่ละภูมิภาค วิธีการในการใช้ประโยชน์จากน้ำในแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของภูมิประเทศและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มชนต่าง ๆ โดยเฉพาะทางภาคเหนือของไทยที่มีระบบนิเวศพื้นที่สูงของเทือกเขาสลับกับที่ราบลุ่มหุบเขา จึงมีแม่น้ำ ลำธารขนาดเล็กมากมายที่ชุมชนตั้งถิ่นฐานอาศัยใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ ชุมชนเหล่านี้จึงมีวิธีการจัดการน้ำที่แตกต่างจากภาคอื่นๆที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการน้ำที่เรียกว่า “เหมืองฝาย” การบริหารจัดการน้ำในรูปแบบองค์กรเหมืองฝายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือมาตั้งแต่สมัยพญามังราย มีการบันทึกเรื่องเหมืองฝายเป็นครั้งแรกบนศิลาจารึกสมัยหริภุญไชยหลัก ลพ.2 ของพระยาสวราชสิทธิ (เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์, 2554) และมีกฎหมายที่จารึกไว้เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในการใช้น้ำในมังรายศาสตร์หรือกฎหมายพระเจ้ามังราย (ประเสริฐ ณ นคร, 2521) มังรายศาสตร์นี้ถูกใช้มาอย่างต่อเนื่องในรูปของ “กฎเหมืองฝาย” ที่กลุ่มผู้ใช้น้ำถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันในรูปแบบองค์กรเหมืองฝายโดยใช้ตัวแทนจากผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดสรรบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยการปรับระดับประตูน้ำเหมืองฝาย (วันเพ็ญ สุรฤกษ์, 2528; พรพิไล เลิศวิชา และคณะ, 2552)

ลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็กที่หล่อเลี้ยงผู้คนในอำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน ลุ่มน้ำคำมีต้นกำเนิดจากบริเวณเขาสันปันน้ำระหว่างเขตแบ่งดินแดนไทยกับพม่าในพื้นที่ตำบลเทอดไทย และเทือกเขาในตำบลแม่สะลอง อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีลำห้วยสายต่าง ๆ ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำคำที่มีจุดกำเนิดแม่น้ำคำบริเวณเขตตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน มีพื้นที่รับน้ำ (Basin) ประมาณ 623 ตารางกิโลเมตรในหลายตำบล อาทิ ตำบลศรีคำ ตำบลจอมสวรรค์ ตำบลจันจว้าใต้ และตำบลจันจว้า จากนั้นจะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำจันที่ตำบลป่าสักใต้ อำเภอเชียงแสน และไหลลงสู่แม่น้ำโขง มีความยาวทั้งสิ้น 86 กิโลเมตร จะเห็นว่าความสำคัญของลุ่มน้ำแม่คำมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ จึงนำไปสู่ความขัดแย้งของการแย่งชิงน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการแย่งน้ำเพื่อทำการเกษตรในช่วงหน้าแล้งของคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายน้ำ ประเด็นที่สำคัญคือชุมชนลุ่มน้ำคำพยายามที่จะบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นธรรมขึ้น โดยการแสวงหากฎและแนวทางร่วมกันของคนที่อยู่ในพื้นที่และใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำคำขึ้น เหมืองฝายและการบริหารจัดการน้ำจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ ดังนั้นบทความชิ้นนี้จึงนำเสนอการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร มีรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามจากตัวแทนคณะกรรมการเหมืองฝายของชุมชนลุ่มน้ำคำ 6 เหมืองฝาย โดยประชากรในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำแต่ละเหมืองฝายเป็นการเลือกตัวแทนแบบเจาะจง (Purposive) และให้คณะกรรมการเหมืองฝายแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนดและคัดเลือกตัวแทนในการเข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจตลอดโครงการวิจัย ตัวแทนเหมืองฝายจากจำนวน 6 เหมืองฝายๆละ 5 คน รวมจำนวน 30 คน

2. กลุ่มผู้บริหารจัดการเหมืองฝายประกอบด้วยแก่ฝายหรือประธานกรรมการและกรรมการ แยกเป็นเหมืองฝายละ 5 คน ได้แก่ฝายน้ำม้า ฝายกล้วยคำ ฝายอุดม (กอไม้เรียว) ฝายใบไผ่ (น้ำลัด) ฝายร่องธาตุ และฝายป่าดอน รวมจำนวน 30 คน

ทั้งสองกลุ่มประชากรที่ศึกษามีความสนใจยินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยตลอดโครงการ เกณฑ์คัดออกได้แก่การไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์หรือไม่สะดวกใจในการตอบคำถามจนครบถ้วนทั้งหมด และขอยกจากการวิจัยในระหว่างการทำวิจัย การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างสามารถแจ้งขอยกจากการวิจัยได้ตามความสมัครใจ

เครื่องมือวิจัย (Tools) ตัวผู้วิจัยและเครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interviews) และแบบโครงสร้างคำถามนำ (Guide Interview) ใช้สำหรับการสนทนา การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยวิธีด้วยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบถามกับจุดประสงค์ (The index of item objective congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขตามความเหมาะสม ได้ค่า IOC 0.92 และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมก่อนการนำไปประมวลและวิเคราะห์ผล โดยข้อมูลจากแบบโครงสร้างคำถามนำในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะตรวจสอบและเช็คข้อมูล (Probe List) ส่วนข้อมูลในการเก็บรวบรวมระดับชุมชน จะนำมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตรวจสอบความถูกต้องโดยการเก็บข้อมูลซ้ำข้อมูลเดิมแต่ทำการเปลี่ยนจุดเก็บข้อมูลหรือเปลี่ยนแหล่งข้อมูลรวมทั้งการถามซ้ำจากผู้ให้ข้อมูลเดิมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ถูกต้อง และเที่ยงตรง

การเก็บข้อมูล (Data Collecting) ทำการเก็บข้อมูลโดย ประการแรก การสำรวจพื้นที่การศึกษา (Survey) เพื่อศึกษาสภาพชุมชน ข้อมูลพื้นฐานและลักษณะสภาพแวดล้อมธรรมชาติและฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ระบบการผลิต และรูปแบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรน้ำโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำใช้การสัมภาษณ์แบบโครงสร้างคำถามนำ ประการที่สอง การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ประการที่สาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประการที่สี่ การสนทนากลุ่ม ประการที่ห้า การสังเกตการณ์ และประการสุดท้าย การจัดเวทีเพื่อแสดงความคิดเห็นการบริหารจัดการเหมืองฝาย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis and Synthesis) ใช้การวิเคราะห์ในเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Approach) โดยทำความเข้าใจกับบริบทของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากนั้นนำมาสังเคราะห์และเขียนรายงานการวิจัยดังนี้ ประการแรก การวิจัยเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงตัวบท (Contextual Analysis) เพื่อทำความเข้าใจถึงบริบทที่มาเชิงนโยบายของการจัดการทรัพยากรน้ำ กระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประการที่สอง การจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนถึงบทบาทและรูปแบบวิถีของชุมชนในการบริหารจัดการเหมืองฝาย ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนรายงานเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย

โดยลุ่มน้ำคำมีพื้นที่ราบลุ่มน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกมากกว่า 100,000 ไร่ โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำคำตอนกลางและตอนล่างประกอบด้วย ฝายจำนวน 6 ฝาย ที่มีความสัมพันธ์ในการจัดสรรน้ำในฐานะลุ่มน้ำสายเดียวกัน โดยมีการจัดตั้งเหมืองฝายขึ้นมาเป็นระบบการจัดการน้ำเพื่อแบ่งปันน้ำแก่เหมืองฝายที่อยู่ท้ายน้ำตามทิศทางการไหลจากตะวันตกไปตะวันออก ในหน้าแล้งบางปีแก่ฝายตอนล่างจะเดินทางมาตกลงกับกลุ่มเหมืองฝายทางตอนบนเพื่อบอกพื้นที่ที่รับน้ำ ชนิดของพืชที่ปลูก และความจำเป็นในการเพาะปลูก การไปมาหาสู่กันเช่นนี้นำไปสู่การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับลุ่มน้ำที่มีมาอย่างยาวนานการจัดการทรัพยากรน้ำของคนในลุ่มน้ำคำที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันจึงเป็นความสัมพันธ์ของชุมชนในลักษณะเหมืองฝายตลอดลำน้ำแม่คำจึงมีเหมืองฝายหลักทั้งหมดดังแสดงในตารางที่ 1 อย่างไรก็ตามการจัดการทรัพยากรน้ำแบบเหมืองฝายเดิมถูกรัฐเข้ามาแทรกแซงโดยการเข้ามาจัดการผ่านงบประมาณการก่อสร้างและรูปแบบกลไกการจัดการแบบชลประทานรัฐและโครงสร้างทางเทคโนโลยีแบบสมัยใหม่ที่ใช้ควบคุมและจัดระเบียบผลประโยชน์ของน้ำในรูปแบบใหม่ เช่น การสร้างประตูปิดเปิดน้ำ การสร้างฝายคอนกรีตแทนฝายไม้ไผ่แบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น การเข้ามาแทรกแซงด้วยระบบกลไกการจัดการแบบใหม่ดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งของกลุ่มเหมืองฝายต่าง ๆ ในการจัดสรรทรัพยากรน้ำของกลุ่มต้นน้ำกับปลายน้ำขึ้นทั้งการแย่งชิงน้ำในยามหน้าแล้งและการปล่อยน้ำทิ้งในฤดูน้ำหลากและเกิดน้ำท่วมพื้นที่ไร่นาในพื้นที่ปลายน้ำ เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มเหมืองฝายลุ่มน้ำคำ, พื้นที่รับน้ำ และจำนวนสมาชิกครัวเรือน

กลุ่มเหมืองฝายลุ่มน้ำคำ	พื้นที่รับน้ำ (ไร่)	จำนวนสมาชิก (ครัวเรือน)
ฝายผาม้า	35,000	1,302
ฝายกล้วยคำ	25,000	930
ฝายอุดม (กอไม้เรียว)	1,700	63
ฝายใบไผ่ (น้ำลัด)	3,500	130
ฝายร่องธาตุ	25,000	914
ฝายป่าถ่อน	5,500	217
รวม	95,700	3,556

ที่มา: คณะกรรมการลุ่มน้ำกกและโขง (ภาคเหนือ), 2556

1. ฝายผาม้า

ฝายผาม้า เป็นฝายที่ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจสร้างขึ้นเพื่อผันน้ำจากแม่น้ำคำในการนำไปใช้ในพื้นที่โดยตัวฝายตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านแม่คำหนองแห้ง หมู่ 7 ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน สร้างขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2440 เดิมตัวฝายสร้างจากไม้ไผ่ ในพื้นที่บริเวณช่องเขาระหว่างดอยป่าคาหลวงกับดอยผาม้ามีการขุดลอก

ลำเหมืองเพื่อนำน้ำไปใช้ประโยชน์ที่มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตรไปทางทิศตะวันออก ผ่านหมู่บ้านแม่คำหนองแห้ง บ้านแม่คำสบเป็น บ้านสันนา บ้านร่องก้อ และลำเหมืองไปสิ้นสุดไหลลงน้ำแม่คำที่บ้านสันธาตุ ลำเหมืองเรียกว่า “เหมืองร่องห้า” ต่อมาในปี พ.ศ.2490 มีการขยายแนวเขตลำเหมืองเพิ่มขึ้นมีความยาว 15 กิโลเมตรไปทางทิศเหนือตามการขยายตัวของชุมชนและจุดลำเหมืองสาขา เช่น ลำเหมืองสายร่องก้อ อ่องแอ่ อ่องแอ่ใหม่ ลำเหมืองสายสันนา ปากวัว ป่าสักขวาง สันยาว สันลิดไม้ ป่าบงาม เป็นต้น และในปี พ.ศ.2525-2526 กรมชลประทานได้เข้ามาดำเนินการก่อสร้างและเปลี่ยนแปลงฝายเดิมเป็นฝายคอนกรีตและสร้างประตูเปิดระบายน้ำขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการน้ำแทนระบบเดิม ซึ่งปัจจุบันระบบเหมืองฝายมีการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการที่คัดเลือกแต่งตั้งกันขึ้นมาจากตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านมาร่วมกันในการบริหารจัดการเป็นกลุ่ม ผู้ใช้น้ำฝายผาม้าและแต่ละหมู่บ้านจะมีตัวแทนกรรมการเหมืองฝายในหมู่บ้านตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการโดยมีประธานที่ได้รับการเลือกเป็นตัวแทนทำหน้าที่บริหารจัดการโดยมีการแต่งตั้งรองประธาน กรรมการ เลขานุการ และเหรัญญิก การจัดการฝายผาม้าในปัจจุบันมีคณะกรรมการเหมืองฝายดำเนินการ มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 22 หมู่บ้าน พื้นที่จำนวน 35,000 ไร่ โดยคณะกรรมการมีการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาเหมืองฝายผาม้าของสมาชิกผู้ใช้น้ำดังนี้

1. การเปิด-ปิดประตูฝายและปากเหมืองของฝายผาม้า
2. การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการคนใดขาดปรับ 300 บาท
3. สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละหมู่บ้านต้องส่งตัวแทนมารับฟังในการประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำถ้าไม่เข้าขาดเงิน 3 ครั้ง มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านนั้นๆ ทราบของการขาดประชุม
4. หมู่บ้านที่ใช้น้ำของเหมืองฝายผาม้า มีหัวหน้ากลุ่มที่ต้องรับผิดชอบดูแลการใช้น้ำ
5. ถ้าใครใช้น้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการมีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท



ภาพที่ 1 ฝายผาม้า

2. ฝายกล้วยคำ

ฝายกล้วยคำเป็นฝายลำดับที่ 2 ถัดมาจากฝายผาม้า ตัวฝายตั้งอยู่ที่บ้านกล้วย หมู่ที่ 5 ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2480 จากไม้และหินทิ้ง ปัจจุบันตัวฝายถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างคอนกรีต ปัจจุบันฝายกล้วยคำมีรูปแบบการจัดการในลักษณะการรวมกลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำเรียกว่า “กลุ่มเกษตรกรจันจว้า” เริ่มต้นใน

ปี พ.ศ. 2532 มีการบริหารจัดการแบบกึ่งทางการและต่อมาได้จดทะเบียนเป็น “สหกรณ์ผู้ใช้น้ำจันจว้า” และบริหารงานมาจนถึงปัจจุบัน และในปี พ.ศ.2536 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักส่งเสริมสหกรณ์ที่ 5 จังหวัดลำปางมาทำการปรับปรุงเหมืองฝาย และดำเนินการก่อสร้างเป็นฝายคอนกรีตในลักษณะเป็นทาบกันน้ำ ไม่มีประตูระบายน้ำ มีเพียงประตูระบายทราย การบริหารจัดการฝายกล้วยคำมีโครงสร้างการบริหารคล้ายกับฝายผาม้ามีประธานคณะกรรมการร่วมกับสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกทำหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการฝายกล้วยคำ มีสมาชิกผู้ใช้น้ำจำนวน 1,323 ครัวเรือน จาก 16 หมู่บ้าน ของตำบลจอมสวรรค์ ตำบลจันจว้าใต้ และตำบลจันจว้า อำเภอมะนัง มีพื้นที่รับน้ำจำนวน 28,000 ไร่ โดยมีกฎเกณฑ์กติกาการบริหารจัดการเหมืองฝายกล้วยคำดังนี้

1. การเปิด-ปิดของฝายกล้วยคำ
2. การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการคนใดขาดปรับ 200 บาท
3. สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละหมู่บ้านต้องส่งตัวแทนใช้น้ำเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
4. หมู่บ้านที่ใช้น้ำของเหมืองฝายกล้วยคำ มีหัวหน้ากลุ่มที่ต้องรับผิดชอบดูแลการใช้น้ำ



ภาพที่ 2 ฝายกล้วยคำ

3. ฝายอุดม (กอไม้เรียว)

ฝายอุดมเป็นลำดับที่สามที่กั้นลำน้ำแม่คำถัดจากฝายกล้วยคำ ตัวฝายตั้งอยู่บริเวณที่แม่น้ำเลี้ยวหักศอกโค้งในพื้นที่บ้านม่วงหมูสี หมู่ที่ 7 ตำบลจันจว้าใต้ ฝายนี้สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ.2473 เดิมเป็นฝายที่สร้างขึ้นจากวัสดุในท้องถิ่นตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ต่อมาได้รับงบประมาณและก่อสร้างด้วยคอนกรีตโดยลักษณะของตัวฝายจะไม่มีการสร้างทาบหรือประตูระบายน้ำกันน้ำแม่คำ แต่มีการสร้างปากเหมืองนำน้ำเข้าไปยังพื้นที่นาและการเกษตร บริเวณปากเหมืองสร้างประตูคอนกรีตขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2540 สำหรับใช้เปิดปิดเพื่อควบคุมน้ำเข้าออกลำเหมือง ลำเหมืองเส้นหลักของฝายอุดมจะผ่านกลางหมู่บ้านม่วงหมูสีก่อนจะผ่านไปยังเขตที่นาบ้านด้ายหัวฝาย ทำให้บ้านม่วงหมูสีถูกโอบล้อมด้วยน้ำแม่คำทางทิศเหนือและลำเหมืองอุดมทางทิศใต้ทำให้ช่วงหน้าน้ำหลากจะเกิดน้ำเอ่อท่วมไร่นาและบ้านเรือนของชาวบ้านม่วงหมูสีเป็นประจำทุกปี ฝายอุดมเป็นฝายที่มีการบริหารจัดการโดยมีประธานและคณะกรรมการ มีครัวเรือนสมาชิกจำนวน 63 ครัวเรือน มีพื้นที่รับน้ำจำนวน 1,700 ไร่ มีกฎเกณฑ์กติกาการบริหารจัดการเหมืองฝายอุดมดังนี้

1. มีเวลาการเปิด-ปิดของฝายเหมืองอุดม
2. การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการคนใดขาดปรับ
3. สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละหมู่บ้านต้องมารับฟังในการประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำถ้าไม่เข้า
มีการขาดประชุมหลายครั้งมีการแจ้งให้ทราบผู้ใช้น้ำ (มีเหตุผลมาชี้แจง)
4. หมู่บ้านที่ใช้น้ำของเหมืองฝายผาม้า มีหัวหน้ากลุ่มที่ต้องรับผิดชอบดูแลการใช้น้ำ
5. มีการใช้น้ำสม่ำเสมอ



ภาพที่ 3 ฝายอุดม

4. ฝายใบไฟ (น้ำลัด)

ฝายใบไฟ ฝายกั้นลำน้ำลำลัดที่สี่ ตัวฝายตั้งอยู่ที่บ้านแม่ค่าน้ำลัด หมู่ 3 ตำบลจันจว้า อำเภอมะจัน พื้นที่
รับประมาณ 3,500 ไร่ กระจายอยู่ในพื้นที่ 3 หมู่บ้านของตำบลจันจว้า ได้แก่ บ้านแม่ค่าน้ำลัด หมู่ 3 บ้านห้วยน้ำราก
หมู่ 9 และบ้านสันนาหนองบัว หมู่ 10 สำหรับฝายใบไฟมีลักษณะคล้ายฝายอุดมคือไม่มีการสร้างท่อนหรือประตู
ระบายน้ำกั้นน้ำแม่ค่าน้ำลัดจะมีปากเหมืองนำน้ำเข้าไปยังพื้นที่การเกษตร ฝายใบไฟไม่มีประตูน้ำลักษณะปากเหมือง
จะเปิดโล่งให้น้ำเข้า ทุกปีในฤดูทำนาชาวบ้านจะนำกระสอบทรายไปกั้นแม่น้ำค่าน้ำเพื่อให้ น้ำไหลเข้าสู่ลำเหมือง
หลวงหรือลำเหมืองหลัก โดยลำเหมืองนี้ชาวบ้านในพื้นที่เรียกว่า “ร่องเสือเต้น” เป็นทางน้ำเก่าของแม่น้ำค่าน้ำก่อนที่จะ
แม่น้ำจะเปลี่ยนทิศในราวปี พ.ศ.2516 ปัจจุบันฝายใบไฟบริหารจัดการโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายใบไฟในรูปแบบ
คณะกรรมการเช่นเดียวกับฝายอื่นๆมีประธานหรือแก่ฝาย รองประธาน เลขานุการและเหรัญญิกที่มาจากตัวแทน
ของสมาชิกผู้ใช้น้ำเหมืองฝายทำหน้าที่การจัดการทรัพยากรน้ำให้แก่สมาชิกทั้งสามหมู่บ้านมีกฎเกณฑ์กติกา
บริหารจัดการเหมืองฝายใบไฟดังนี้

1. การเปิด-ปิดของฝายใบไฟ
2. การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการทุกครั้ง
3. สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละหมู่บ้านต้องมีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเพื่อแจ้งให้การใช้
น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
4. หมู่บ้านที่ใช้น้ำของเหมืองฝายใบไฟ มีหัวหน้ากลุ่มที่ต้องรับผิดชอบดูแลการใช้น้ำ



ภาพที่ 4 ฝายใบไม้

5. ฝายร่องชาตุ

ฝายร่องชาตุเป็นฝายกั้นลำน้ำแม่คำลำดับที่ห้า ตัวฝายตั้งอยู่ที่บ้านดงป่าสัก หมู่ 3 ตำบลบ้านด้าย อำเภอแม่สายเป็นฝายที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของลุ่มน้ำคำ มีพื้นที่รับน้ำ 20,000-25,000 ไร่ จำนวน 914 ครัวเรือน 12 หมู่บ้าน ในเขตตำบลบ้านด้าย อำเภอแม่สาย และตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ฝายร่องชาตุสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2470 เป็นฝายไม้และถมดิน ต่อมาในปี พ.ศ.2519 มีการปรับปรุงฝายร่องชาตุเป็นฝายคอนกรีต มีประตูละบายน้ำ โดยชาวบ้านระดมเงินทุนจากผู้ใช้น้ำคิดหัวนาละ 5 บาท ได้เงินประมาณ 70,000 บาท จึงนำไปซื้อที่ดินบริเวณที่ก่อสร้างฝาย ต่อมาตัวฝายทางกรมชลประทานได้เข้ามาทำการก่อสร้างเป็นฝายคอนกรีต ฝายร่องชาตุมีลำเหมืองหลักกั้นน้ำไหลไปทางทิศเหนือลงสู่แม่น้ำแม่ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำรวกที่ไหลผ่านเป็นเส้นเขตแดนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ลำเหมืองมีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ตลอดลำเหมืองหลักก็จะมีลำเหมืองสาขาหรือเหมืองย่อยที่จัดสรรปันน้ำไปใช้ในพื้นที่ครอบคลุมทั้งสองตำบลที่กล่าวมา การบริหารจัดการฝายร่องชาตุนั้น คล้ายกับการบริหารจัดการเหมืองฝายอื่นโดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการประกอบประธานคณะกรรมการหรือ แก่ฝาย รองประธาน เลขานุการ คณะกรรมการ และมีกฎเกณฑ์กติกาบริหารจัดการเหมืองฝายร่องชาตุดังนี้

1. การเปิด-ปิดของเหมืองฝายของฝายร่องชาตุ
2. การประชุมของคณะกรรมการและกลุ่มผู้ใช้น้ำของฝายร่องชาตุทุกครั้ง
3. สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละหมู่บ้านต้องมีหัวหน้ากลุ่มผู้ดูแลรับผิดชอบในการประสานงานหรือดูแลเหมืองฝายของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
4. กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องทำตามกฎที่ตั้งไว้และข้อตกลงในการใช้น้ำของฝายร่องชาตุ



ภาพที่ 5 ฝายร่องชาตุ

6. ฝายป่าถ่อน

ฝายป่าถ่อนเป็นฝายอันดับสุดท้ายของน้ำแม่คำตั้งอยู่ในพื้นที่ที่บ้านด้าย หมู่ 3 ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ.2470 เป็นฝายไม้เพื่อนำน้ำเข้านา ต่อมาได้รับงบประมาณจากกรมพัฒนาชุมชนปรับปรุงเป็นฝายคอนกรีตเมื่อ พ.ศ.2521 และปี พ.ศ.2551 ได้มีการรื้อฝายเก่าและสร้างฝายคอนกรีตตัวใหม่ด้วยงบประมาณจากกรมชลประทาน 10 ล้านบาท ฝายใหม่นี้มีประตูละบายน้ำและมีขนาดใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากฝายป่าถ่อนเป็นฝายสุดท้ายในกลุ่มน้ำคำ ทำให้ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำทำนาทุกปีเนื่องจากปริมาณน้ำที่ไหลมายังพื้นที่ฝายเหลือน้อย จึงเป็นประเด็นความขัดแย้งที่ทางคณะกรรมการบริหารเหมืองฝายต้องทำหน้าทีไปเจรจากับคณะกรรมการเหมืองฝายตัวบนเพื่อขอน้ำทำนา ลำเหมืองหลักฝายป่าถ่อนไหลจากทิศตะวันตกไปตะวันออกยาว 14 กิโลเมตร ขนานไปกับทางหลวงชนบทหมายเลข 4033 เริ่มต้นจากบ้านด้าย ผ่านบ้านศรีบุญยืน บ้านศรีดอนมูล บ้านแม่คำใต้ บ้านแม่คำเกษตร แลบ้านสันมะเค็ด ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำคำอีกครั้ง ระหว่างทางจะมีลำเหมืองซอยแยกออกจากลำเหมืองหลักขึ้นไปทางเหนือ 15 สาย ความยาวแต่ละสายประมาณ 6-7 กิโลเมตร โดยจะไหลลงแม่น้ำมะสาขาน้ำรวก ฝายป่าถ่อนมีพื้นที่รับน้ำประมาณ 17,000 ไร่ จำนวน 750 ครัวเรือน การบริหารจัดการเหมืองฝายมีคณะกรรมการเหมืองฝายดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการ มีกฎเกณฑ์กติกาบริหารจัดการดังนี้

1. มีการเปิด-ปิดของฝายป่าถ่อน
2. การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการและสมาชิกมีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
3. หมู่บ้านที่ใช้น้ำของเหมืองฝายป่าถ่อน มีประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ เฝ้าบัญชี รับผิดชอบดูแลการใช้น้ำ
4. ถ้าใครทำผิดกฎหรือแอบใช้น้ำโดยไม่ได้อุญาตมีการปรับ (ตามความเหมาะสม)



ภาพที่ 6 ฝายป่าถ่อน

ระบบเหมืองฝายในกลุ่มน้ำคำจะมีโครงสร้างของเหมืองเพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเป็นธรรม ความพอเพียงกับความต้องการของสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้งต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำจึงมีการออกแบบระบบวิศวกรรมชลประทานบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional engineering irrigation system) ที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างดังนี้

1. *ตัวฝาย (Traditional dam)* ที่เป็จุดเริ่มต้นของการกักเก็บน้ำ เดิมตัวฝายจะเป็นเขื่อนที่สร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นพวกไม้ หิน ดิน ทราย เพื่อยกระดับน้ำให้สูงขึ้นเพื่อผันน้ำน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมตามหลักการไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำหรือหลักแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) ตามลำเหมืองที่ขุดขึ้นมาเป็นทางยาวไปตามพื้นที่รับน้ำเพื่อการเพาะปลูก ขนาดของตัวฝายขึ้นอยู่กับลำน้ำที่จะสร้างฝายและปริมาณพื้นที่ที่จะใช้น้ำว่ามีขนาดเท่าใด หากลำน้ำใหญ่พื้นที่ที่ต้องการใช้น้ำมากก็จะเป็นการสร้างฝายขนาดใหญ่ หากเป็นลำห้วยเล็กพื้นที่ใช้น้ำไม่มากก็จะเป็นฝายขนาดเล็ก การสร้างตัวฝายจะเน้นวัสดุที่แข็งแรงทนทานและสามารถที่จะใช้งานได้นานกระทั่งสิ้นสุดฤดูกาลเพาะปลูก และจะมีการบูรณะซ่อมแซมกันอีกครั้งก่อนที่จะเริ่มต้นฤดูกาลทำนา ปัจจุบันตัวฝายที่ปรากฏในลุ่มน้ำคำได้ถูกเปลี่ยนแปลงและทดแทนด้วยฝายคอนกรีตที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ทำให้ระบบการจัดการและความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับตัวฝายเปลี่ยนไป เนื่องจากตัวฝายมีความมั่นคงไม่ต้องดำเนินการซ่อมแซมบูรณะทุกปีเช่นที่ผ่านมาในอดีต การจัดการปัญหาตัวฝายจึงเป็นหน้าที่ของแก่ฝายหรือประธานเหมืองฝายและคณะกรรมการซึ่งก็จะขอรับการสนับสนุนจากหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตที่รับผิดชอบมาดำเนินการช่วยเหลือ เช่น การขุดลอกเอาตะกอนดินโคลนหน้าฝายออกเนื่องจากดินเงินและกักเก็บน้ำได้น้อย เป็นต้น ความร่วมมือของสมาชิกผู้ใช้น้ำจากฝาย เช่น การร่วมกันทำความสะอาดและเก็บเศษกิ่งไม้เศษขยะหน้าฝาย เป็นต้น

2. *เหมือง (Watercourse or Drainage channel)* เป็นร่องน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อชักนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตรที่ต้องการ โดยจะมีลำเหมืองหลักเป็นเส้นทางน้ำไหลซึ่งอาจมีขนาดใหญ่หรือเล็กจะเป็นไปตามตัวฝายและขนาดพื้นที่รับน้ำที่จะใช้ประโยชน์ จากนั้นก็มีเหมืองย่อยหรือเหมืองเล็กๆที่สร้างขึ้นมาเชื่อมต่อกับลำเหมืองหลักเพื่อผันน้ำแบ่งสรรไปใช้ในพื้นที่ตามที่ต้องการ ตัวลำเหมืองจึงเป็นตัวที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตรหลักก่อนที่จะมีการแบ่งปันจัดสรรน้ำเข้าสู่ลำเหมืองย่อยต่อไป

3. *แต (Small barrage)* คือ ทำนบกั้นน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อผันน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่จะใช้ไม้ไผ่ปักในลำเหมืองและกั้นด้วยไม้และดินสร้างทำนบกั้นน้ำเพื่อยกระดับน้ำให้สูงขึ้นและสามารถไหลเข้าสู่ลำเหมืองย่อยเล็กๆ ดังนั้นแตจึงเป็นเครื่องมือกลไกหรือระบบการจัดสรรน้ำเข้าสู่พื้นที่ของลำเหมืองย่อยหรือลำเหมืองสาขาต่าง ๆ

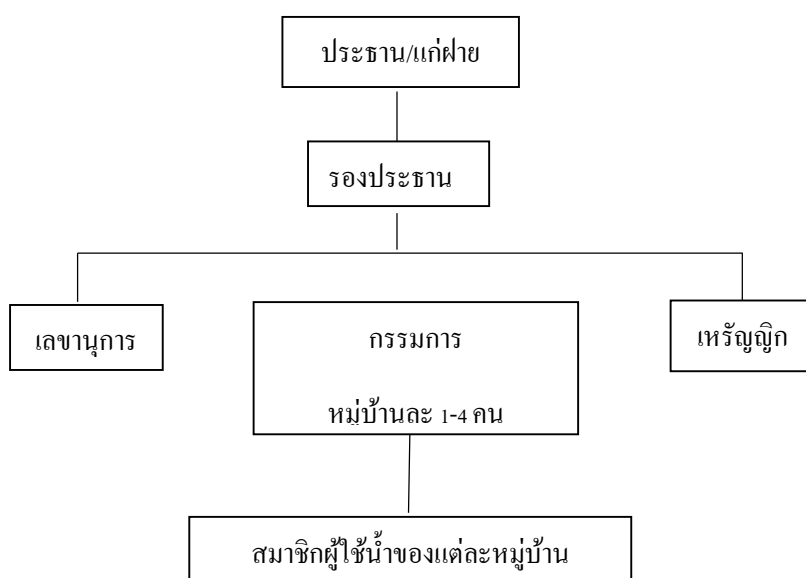
4. *ค้าง (Gate barrage)* คือทำนบขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อปิดกั้นลำเหมืองซอยและสร้างร่องน้ำที่จะนำน้ำเข้าที่นาหรือเรียกอีกอย่างว่า “ปากค้าง” เป็นเหมือนประตูปิดเปิดรับน้ำเข้าสู่ที่นาหรือพื้นที่ทางการเกษตร สร้างโดยใช้ไม้ไผ่ปักกั้นลำเหมืองแล้วถมด้วยดินเหนียว ค้างจึงเป็นตัวควบคุมปริมาณน้ำที่นำไปใช้ในพื้นที่ทางการเกษตรของแต่ละครัวเรือนของกลุ่มสมาชิกเหมืองฝาย

5. *คันนา (Ridge)* คือ คันดินที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำให้อยู่ในพื้นที่นาหรือพื้นที่ทางการเกษตรตามที่ต้องการ เนื่องจากพื้นที่ทำนาหรือพื้นที่ทำการเกษตรของแต่ละครัวเรือนจะมีลักษณะที่สูงต่ำแตกต่างกันของสภาพภูมิประเทศ หากไม่มีคันนาปริมาณน้ำก็จะไหลลงสู่ที่ลุ่มต่ำ ทำให้พื้นที่ที่อยู่สูงกว่าไม่มีน้ำได้ตลอดระยะเวลาตามที่ต้องการ

6. *เหมืองขึ้นน้ำ (Drainage)* คือ เหมืองน้ำทิ้งที่ชาวบ้านผู้ใช้น้ำขุดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นร่องระบายน้ำซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมกรณีที่มีปริมาณน้ำมากเกินไปเกินความต้องการ หรือเวลาที่ไม่ต้องการใช้น้ำ ก็จะใช้ลำเหมืองนี้เป็นทางระบายน้ำดังกล่าว น้ำก็จะไหลลงไปสู่ลำเหมืองหลักต่อไป

2. ผลการศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จังหวัดเชียงราย

สำหรับโครงสร้างการบริหารจัดการเหมืองฝายส่วนใหญ่จะเป็นการจัดการโดยชุมชนที่ครัวเรือนผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทั้งการเข้ามาเป็นคณะกรรมการเหมืองฝาย การคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการและแก่ฝายหรือประธานเหมืองฝาย การร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์กติการ่วมกันในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ การพัฒนาเหมืองฝายและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการบริหารจัดการเหมืองฝายลุ่มน้ำค่านั้นมีการจัดโครงสร้างองค์กรเหมืองฝายดังนี้



ภาพที่ 7 โครงสร้างองค์กรเหมืองฝาย

จะเห็นว่าระบบการจัดการองค์กรเหมืองฝายลุ่มน้ำคำเป็นการบริหารจัดการระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของการจัดการทรัพยากรน้ำผ่านกลไกเหมืองฝาย ซึ่งกลไกดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงหลักการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนที่มีประสิทธิภาพดังนี้

ประการแรก กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยระบบเหมืองฝายหลักและเหมืองฝายย่อยนั้นมีโครงสร้างจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการแต่งตั้งคณะกรรมการเหมืองฝายขึ้นกำกับดูแล การบริหารจัดการจากการคัดเลือกของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเหมืองฝายนั้นๆ กระบวนการจัดการดังกล่าวเป็นลักษณะของการสร้างองค์กรทางสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นการลดความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ประการที่สอง เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในชุมชนที่อยู่ในลุ่มน้ำเดียวกันที่จะต้องจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรน้ำบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและเป็นธรรม นั่นคือการเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดความร่วมมือของทุกครัวเรือนที่ใช้น้ำและนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน

ประการที่สาม เป็นกระบวนการจัดการแรงงานที่ยืดหยุ่นของชุมชนผู้ใช้น้ำเนื่องจากระบบเหมืองฝายก่อนที่จะมีการเริ่มลงมือทำการเพาะปลูกทุกปีจะต้องมีการดำเนินการจัดการตัวฝายและลำเหมืองเพื่อให้มีน้ำไหลได้สะดวก โดยเฉพาะการลงแรงของครัวเรือนสมาชิกเหมืองฝายจะต้องมาร่วมกันพัฒนาชุดลอบบริเวณที่ต้นเงินและตัดหญ้าทำความสะอาดแนวขอบของลำเหมือง ครัวเรือนไหนที่ไม่ได้มาร่วมก็จะต้องชดเชยเป็นเงินตามที่ตกลงกันไว้ให้กับคณะกรรมการเพื่อนำมาบริหารจัดการเหมืองฝายต่อไป

ประการที่สี่ ความเป็นประชาธิปไตยของชุมชน เนื่องจากระบบการบริหารจัดการเหมืองฝายเป็นระบบที่สมาชิกในชุมชนผู้ใช้น้ำเป็นผู้คัดเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนในการเข้ามามีการบริหารจัดการ ดังนั้นจะเห็นว่กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการสร้างระบอบประชาธิปไตยของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีที่หน่วยงานภาครัฐควรจะไปใช้ขยายผลในพื้นที่อื่นและสนับสนุนให้ระบบประชาธิปไตยของชุมชนมีความยั่งยืน ซึ่งจะเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆต่อไป

ประการที่ห้า กระบวนการบริหารจัดการระบบเหมืองฝายเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำผ่านตัวแทนคณะกรรมการเหมืองฝาย เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกผู้ใช้น้ำในเหมืองฝายขึ้น ก็จะนำเอาปัญหาดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝาย

ประการที่หก กระบวนการบริหารจัดการระบบเหมืองฝายเป็นกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนั้นเราจะเห็นว่าชุมชนมีกระบวนการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยตนเองซึ่งเป็นการจัดการเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมที่หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและขยายผลในพื้นที่อื่นต่อไป

ประการที่เจ็ด การบังคับใช้กฎหมายกติกากฎของสังคม (Community law) จะเห็นว่าระบบเหมืองฝายเป็นระบบที่ชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาชุมชนขึ้นมาบริหารจัดการกับสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเหมืองฝายทั้งหมด หากมีความขัดแย้งหรือปัญหาเกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกันก็จะนำเอากฎเกณฑ์กติกาดังกล่าวมาบังคับใช้และเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคม ลดปัญหาความขัดแย้งที่จะลุกลามขยายวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการสุดท้าย ระบบการบริหารจัดการเหมืองเป็นองค์กรที่กลายมาเป็นกลไกในการที่จะเชื่อมต่อกับองค์กรต่าง ๆจากภายนอกทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นเสมือนจุดเชื่อมต่อที่สำคัญ (Focal point) โดยเฉพาะการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณในส่วนเกินที่ชุมชนผู้ใช้น้ำไม่สามารถดำเนินการเองได้ ซึ่งในส่วนนี้หน่วยงานที่มีบทบาทเข้ามาหนุนเสริมที่สำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เหมืองฝายตั้งอยู่

การจัดการระบบเหมืองฝายของชุมชนเป็นการจัดการในมิติทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะ*พิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย*เป็นยุทธวิธีการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งของสมาชิกผู้ใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันของชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการสร้างความร่วมมือของคนกลุ่มน้ำเดียวกันในการจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรม การเลี้ยงผีเหมืองฝายต่าง ๆของฝายทั้ง 6 แห่งในลุ่มน้ำคำนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกผู้ใช้น้ำและคณะกรรมการเหมืองฝายนั้นๆ ที่จะกำหนดวันเวลาและกระบวนการดำเนินการ โดยความร่วมมือและความพร้อมของสมาชิกผู้ใช้น้ำจากเหมืองฝาย กรณีตัวอย่างเหมืองฝายผาม้าที่จัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำคำ

และเลี้ยงผีเหมืองฝาย เป็นการจัดขึ้นของกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝายฝายที่มีสมาชิกจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ลำเหมืองหลัก และลำเหมืองสาขาส่งน้ำไปถึงจะร่วมกันจัดทำพิธีเลี้ยงผีเหมืองฝายขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีเทศบาลตำบลสายน้ำคำให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และจะเชิญสมาชิกเครือข่ายเหมืองฝายลุ่มน้ำคำมาร่วมด้วย พร้อมทั้งเชิญข้าราชการ นักการเมือง คหบดีและประชาชนในพื้นที่มาร่วมงานในวันเวลาดังกล่าว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนลุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังมีการประกอบพิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำคำและเซ่นไหว้ผีเหมืองฝายเป็นกิจกรรมหลักของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายฝายที่จัดขึ้น โดยพิธีกรรมดังกล่าวตั้งอยู่บนความเชื่อของคนที่มีต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติและอำนาจของธรรมชาติที่มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จากประสบการณ์และการสังเกตความแปรปรวนของสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะน้ำที่จะเกิดภาวะแล้งในแต่ละปีทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันทำพิธีบวงสรวงเซ่นไหว้ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในลุ่มน้ำที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่า ดังที่เราเราพบเห็นได้ทั่วไปในชุมชนต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น เช่น พิธีสงกรานต์เรื่องพญาค้างคาวหรือคางคก พิธีบุญสลากภัต ทำพิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ หรือประเพณีสืบชะตาแม่น้ำ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าถ้าหากประกอบพิธีอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวแล้วสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ฝนตกตามฤดูกาลสามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี จากความเชื่อดังกล่าวกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลแม่คำจึงริเริ่มจัดให้มีประเพณีสืบชะตาแม่น้ำคำขึ้น และยังเป็นการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จึงจัดทำประเพณีสืบชะตาแม่น้ำคำเป็นประจำทุกปี



ภาพที่ 8 การทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำคำและเลี้ยงผีเหมืองฝายฝาย

ปรากฏการณ์ทางสังคมของการทำพิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำคำเป็นการนำเอามิติทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนเข้ามาบิบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำและใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นกลไกในการร้อยเชื่อมต่อกับองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสร้างสำนึกร่วมของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำผ่านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนที่ถูกผลิตซ้ำ (Re-construction) ขึ้นมาเพื่อปรับใช้ในการจัดการทรัพยากรและกลายมาเป็นกลไกที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วม

สนับสนุนงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ จนกลายมาเป็นประเพณีประจำปีของกลุ่มน้ำคำโดยเฉพาะชุมชนในพื้นที่ของฝ่ายผาว้า

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนลุ่มน้ำคำ จากข้อค้นพบชุมชนลุ่มน้ำคำได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในสองลักษณะคือ

ประการแรก การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างฝายเพื่อจัดการน้ำสำหรับการเกษตรในรูปแบบการจัดสรรน้ำประกอบด้วย การสร้าง “ตัวฝาย” สำหรับการกักเก็บน้ำซึ่งเดิมเป็นวัชคุชรรวมชาติในท้องถิ่นปัจจุบันรัฐเข้ามาสนับสนุนสร้างเป็นฝายคอนกรีต “เหมือง” เป็นร่องน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อชักนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตรที่ต้องการ “แต่” ทำนบกั้นน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อผันน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตร “ตัว” ทำนบกั้นน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อปิดกั้นลำเหมืองซอยและสร้างร่องน้ำที่จะนำน้ำเข้าที่นาหรือเรียกอีกอย่างว่า “ปากด่าง” เป็นเหมือนประตูเปิดรับน้ำเข้าสู่ที่นาหรือพื้นที่ทางการเกษตร “คันนา” คันดินที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำให้อยู่ในพื้นที่นาหรือพื้นที่ทางการเกษตรตามที่ต้องการ และ “เหมืองขึ้นน้ำ” เหมืองน้ำที่ชาวบ้านผู้ใช้น้ำขุดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นร่องระบายน้ำซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมกรณีที่มีปริมาณน้ำมากเกินไปจนเกิดความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเหมืองฝายในอดีตที่ เสถียร จันทะ (2549) สรุปไว้ดังนี้ *ประการแรก* โครงสร้างอาศัยวัสดุในท้องถิ่น ลักษณะโครงสร้างที่ง่ายไม่ซับซ้อนมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเป็นการเปิดโอกาสในทุกคนมีส่วนร่วมเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกันจึงเป็นการจัดการที่สร้างความสมานฉันท์ในสังคมของชุมชน *ประการที่สอง* โครงสร้างเหมืองฝายสามารถปรับตัวได้เนื่องจากสร้างด้วยไม้ไผ่เป็นหลักจึงมีความสามารถในการปรับความลาดเอียงของสันฝายได้สะดวกและปรับระดับน้ำที่ต้องการได้ตามความเหมาะสม *ประการที่สาม* การมีส่วนร่วมของชุมชน การทำเหมืองฝายเป็นการลงทุนที่ใช้แรงงานในชุมชนเป็นหลัก จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในการจัดการทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม กระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน และ*ประการสุดท้าย* องค์ความรู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เหมืองฝายเป็นเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งองค์กรเหมืองฝาย การลงแรงก่อสร้าง การจัดสรรปันน้ำ การส่งน้ำ การบำรุงรักษา โครงสร้างที่ใช้หลักการของความยืดหยุ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการ โดยไม่ต้องทำลายเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมากเกินไป ระบบเหมืองฝายยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนและมีการปรับปรุงพัฒนาตลอดเวลาเมื่อเกิดมีปัญหา ชุมชนจึงสามารถควบคุมและจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานความสามารถของชุมชนเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นบทบาทของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสามารถพึ่งพาตนเองได้ (บุญชัย งามวิทย์โรจน์ และคณะ, 2551) ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ของชุมชนที่ปรับตัวเข้ากับระบบนิเวศและนำไปสู่ความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรดังกรณีระบบการจัดการน้ำแบบปารากู “Paraku irrigation” ของชุมชนทางตะวันตกเกาะสุมาตราในเมือง Tanah Datar ประเทศอินโดนีเซีย (Utami & Oue, 2022) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเมื่อรัฐเข้ามาสนับสนุนในการก่อสร้างฝายคอนกรีตแทนฝายเดิมในหลายแห่งทำให้ชุมชนมีการปรับตัวในการการบริหารจัดการร่วมกับภาครัฐ เช่น การขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ การผสมผสานองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการจัดการแบบใหม่ควบคู่ไปกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่มีมาแต่ดั้งเดิม

ประการที่สอง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในมิติทางสังคมวัฒนธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนที่ร่วมใช้น้ำในเหมืองฝายเดียวกัน และเครือข่ายเหมืองฝายในระดับลุ่มน้ำค่าโดยพิธีกรรมการเลี้ยงผีฝายและการสืบชะตาแม่น้ำค่า ในสังคมไทยภาคเหนือหรือด้านการประกอบอาชีพเกษตรจะตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างอำนาจเหนือธรรมชาติ ธรรมชาติและมนุษย์ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีความการแสดงเคารพต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและธรรมชาติผ่านการแสดงออกด้วยการประกอบพิธีกรรมเช่น ไห้วบวงสรวง ซึ่งเป็นจิตวิญญาณแห่งการเคารพธรรมชาติและเป็นพิธีกรรมที่สร้างความสามัคคีในสมาชิกผู้ใช้น้ำในองค์กรเหมืองฝายเดียวกัน ทำพิธีกรรมเสร็จก็กินข้าวร่วมกัน พุดคุยปัญหาและการแก้ไขข้อขัดข้องและการทำงานร่วมกันให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อลดความขัดแย้งของคนในลุ่มน้ำเดียวกันในการจัดการน้ำการเคารพธรรมชาติและที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนเป็นหลักการสำคัญของเหมืองฝาย

2. รูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนลุ่มน้ำค่า มีสองระดับคือ ระดับกลุ่มเหมืองฝายและระดับเครือข่ายลุ่มน้ำ

ประการแรก การสร้างระบบและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในรูปแบบของเหมืองฝายในพื้นที่ฝายเดียวกันของชุมชน จากกรณีลุ่มน้ำค่าจะพบว่า มีกลุ่มเหมืองฝายถึง 6 กลุ่มเหมืองฝายที่แต่ละฝายจะมีสมาชิกครัวเรือนที่ใช้น้ำจากฝายร่วมกันหลายชุมชนหลายหมู่บ้าน มีพื้นที่รับน้ำหลายร้อยหลายพันไร่ การบริหารจัดการน้ำจากฝายจึงต้องมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันผ่านเวทีการจัดประชุมและหามติเพื่อจัดทำเป็นกฎเกณฑ์กติกาในการใช้น้ำร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเป็นการลดความขัดแย้งของสมาชิกผู้ใช้น้ำในเหมืองฝายนั้น จะเห็นว่าการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มเหมืองฝายเป็นรูปแบบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่ชุมชนนำมาใช้เป็นหลักการในการจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นฐานหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรร่วม ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบการจัดการทรัพยากรน้ำในรูปแบบเหมืองฝายหรือระบบชลประทานชุมชนนั้นพบได้ในหลายพื้นที่ของโลก อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการโดยชุมชนต้องมีการบังคับใช้ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์กติกาที่ตกลงกันไว้โดยเคร่งครัดมิเช่นนั้นจะทำให้เกิดความขัดแย้งตามมาดังกรณีการจัดการชลประทานโดยชุมชนในประเทศเอธิโอเปีย (Bedeke, 2011)

ประการที่สอง การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในรูปแบบเครือข่ายลุ่มน้ำ การดำเนินการดังกล่าวเป็นการรวมตัวของสมาชิกที่ใช้ประโยชน์จากน้ำในลุ่มน้ำเดียวกันผ่านตัวแทนคือประธานหรือแก่ฝาย และตัวแทนคณะกรรมการที่เข้าร่วมกับกลุ่มเหมืองฝายทั้งหมดในลุ่มน้ำเดียวกัน กรณีลุ่มน้ำค่ามีเหมืองฝาย 6 แห่ง จึงมีการจัดประชุมและหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการทรัพยากรน้ำของคนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อลดความขัดแย้งในการแย่งชิงน้ำในฤดูกาลต่าง ๆ กระบวนการที่เกิดขึ้นจึงเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำร่วมกัน มีการกำหนดประธานผู้ประสานงานเครือข่ายกฎเกณฑ์กติกา และกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในแต่ละปี ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน), 2557) ที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐและ อปท. ต้องให้ความสำคัญและทำการสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในรูปแบบการจัดการเหมืองฝาย การจัดการของเครือข่ายลุ่มน้ำ ซึ่งจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความยั่งยืน

2. สนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงระบบแบบบูรณาการ โดยรัฐและอปท. ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำต้องพิจารณาถึงปัจจัย/เงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ข้อกฎหมายงบประมาณ ความรู้ทางวิชาการ และอื่นๆเพื่อเข้ามาหนุนเสริมชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกและสร้างความสามัคคี และการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสม เช่น การประยุกต์ใช้ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องมาเสริมสร้างอำนาจชุมชน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานของภาครัฐ อปท. และภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะสำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศึกษาการประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกและสร้างความสามัคคี และการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสม เช่น การประยุกต์ใช้ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องมาเสริมสร้างอำนาจชุมชน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานของภาครัฐ อปท. และภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการลุ่มน้ำกกและโขงเหนือ. (2556). *แผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำกกและโขง(ภาคเหนือ)*

ปี 2557. (เอกสารอัดสำเนา). สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 1.

บุญชัย งามวิทย์โรจน์, สมทรง เจริญกัญชूर, พงษ์พัฒน์ เสมอคำ. (2551). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำชี*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: ส่วนวิจัยและพัฒนาทรัพยากรน้ำ สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ประเสริฐ ฒ นกร. (2521). *มั่งรายศาสตร์ หรือ กฎหมายพระเจ้ามั่งราย*. กรุงเทพฯ: บุรพาสานส์.

พรพิไล เลิศวิชา, สุพชัย เมธิน, นนธชัย นามเทพ. (2552). *เหมืองฝาย จัดการน้ำ จัดการคน บนพื้นฐานภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์. (2554). *พื้นเหมือง “ปัดฝุ่น” กฎหมายมั่งรายศาสตร์*. เข้าถึงได้จาก

<http://botkwamdee.blogspot.com/2011/09/p1-2mr.html>

- วันเพ็ญ สุรฤกษ์. (2528). *พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการจัดการเกี่ยวกับระบบชลประทานในภาคเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน). (2557). *การจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิอุทกพัฒน์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สทนช.
- เสถียร จันทะ. (2549). *ข้าวมารดาแห่งรัฐพืชของคนอุษาคเนย์: การจัดการความหลากหลายพันธุ์ข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์*. เชียงใหม่: บริษัทวิทอินดีไซน์จำกัด.
- เสถียร จันทะ. (2553). *น้ำกับความขัดแย้ง: การต่อสู้ของชุมชนชาวนาลุ่มน้ำอิงตอนกลาง*. วารสารนเรศวรพะเยา. 3(1).
- Bedeke, S.B. (2011). Community-based Irrigation Water Management System: the Case of Deder District, East Hararghe, Ethiopia. *Advances in Physics Theories and Applications*, 1(1).
- Utami, A.S. & Oue, H. (2022). *Traditional ecological knowledge in irrigation water management in Tanah Datar District West Sumatera*. The 4th International Conference on Sustainability Agriculture and Biosystem. IOP Conf. Series: Earth and environmental Science, 1059(2022) 012036. Doi: 10.1088/1755-1315/1059/1/012036

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

Guidelines for Teacher Competency Development in the Child Development Center under Tha Ko Subdistrict Administrative Organization Chiang Rai

วันที่รับบทความ: 4 มิ.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 15 ธ.ค. 66

วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

จิราพร ขันธิมมา¹

Chiraphon Khanthima¹

สุวดี อุปินใจ²

Suwadee Oupinjai²

ประเวศ เวชชะ³

Prawet Wetcha³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 14 คน และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 15 คน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย และแบบบันทึกการประสนทนากลุ่มแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ค่าความถี่ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

1.1 สภาพปัจจุบันในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงรายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงรายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2563)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

² Associate Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (CO Advisor)

1.3 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) การพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดและเร่งด่วน คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะด้านภาษา นวัตกรรมและเทคโนโลยี และสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะ 4 ขั้นตอน 1)วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา 2)กำหนดสมรรถนะในการพัฒนา 3)จัดกิจกรรมตามแผนพัฒนา และ 4)นิเทศติดตามและประเมินผล และวิธีการพัฒนาสมรรถนะ 4 วิธี 1) การสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดี 2) การจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ 4) การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การพัฒนา สมรรถนะ ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The purpose of this research aimed to study guidelines for teacher competency development in the child development center under Tha Ko subdistrict administrative organization, Chiang Rai. The population and the informant groups were included, 1 director of the division of education, 14 teachers, and 15 child caregivers, totaling 30 people. Data collection has consisted of a questionnaire assessing the present and desirable conditions for teacher competency development, and a group discussion record form for guidelines of teacher competency development in the child development center under Tha Ko subdistrict administrative organization, Chiang Rai. Data were analyzed by finding the mean and standard deviation, priority needs index: PNI, frequency values, and content analysis. The results were revealed as follows.

1. The study of the present and desirable conditions for teacher competency development in the child development center under Tha Ko subdistrict administrative organization, Chiang Rai.

1.1 In present conditions, the assessment of teacher competency development on average was at a high level.

1.2 In desirable conditions, the assessment of teacher competency development on average was at a high level.

1.3 In terms of the priority needs index, Leadership, code of ethics of teaching profession, language, innovation and technology, and teamwork performance competencies were presented priority needs index at maximum and urgent.

2. Guidelines for developing teacher competency in the child development center under Tha Ko subdistrict administrative organization, Chiang Rai.

Guidelines for developing teacher competency in the child development center under Tha Ko subdistrict administrative organization, Chiang Rai consist of 4 stages; 1) Analyze the development needs, 2) Determine the development competency, 3) Organize activities following to the development plan, and 4) Supervision, follow-up, and evaluation. Additionally, 4 ways to develop competency; 1) Raising awareness and a good attitude, 2) Organizing activities or projects to promote the development continuously, 3) Creating a network of mutual knowledge sharing, and 4) promotion and motivation for working.

Keywords: Development, Competency, Teacher, Child Development Center

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการเมืองของทุกประเทศ โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอันไร้ขีดจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้โลกทั้งโลกเชื่อมโยงและสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว เป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งทุกประเทศในประชาคมโลกให้ความสำคัญ และเร่งพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในโลกได้ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาประเทศ ซึ่งการศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพ มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหมาะสม ตรงตามความต้องการใช้กำลังคนของประเทศและสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้ (สำนักงานศึกษาธิการภาค 4, 2558)

รัฐบาลโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่จุดหมายปลายทางที่ทุกคนปรารถนา ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (วิรุฬ พรรณเทวี, 2561) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดมคติ โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูงเป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

เด็กปฐมวัยจึงถือว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการวางรากฐานการพัฒนาในทุกด้านเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสมองมีการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วที่สุด หากเด็กได้รับการเลี้ยงดูและการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามหลักพัฒนาการเด็กจะเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการคิด รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้เท่าทัน

สารสนเทศรู้เท่าทันสากล สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ รู้จักการยับยั้งชั่งใจและมีทักษะชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2557) ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่กำหนดนโยบายพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุแรกเกิด -5 ปี ทุกคนอย่างมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพ

ครูปฐมวัยนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กก่อนเข้าผู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ งานศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในปฐมวัยอย่าง มีคุณภาพจะส่งผลดีในระยะยาวต่อพัฒนาการทางสติปัญญา รวมถึงความสำเร็จทางด้านวิชาการในระดับที่สูงขึ้น (Lazar, Darington et al, 1982; Campbell, & Ramey, 1994 อ้างอิงใน อนุสรฯ อุทธะ, 2562, น. 1) ครูปฐมวัยซึ่งมีส่วน เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการเตรียมการและพัฒนาทางวิชาชีพเพื่อให้ มีความรู้ความเข้าใจมีประสบการณ์และทักษะที่สำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

สมรรถนะจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเนื่องจากสมรรถนะเป็นความสามารถ หรือคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ เจตคติ ของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาสะท้อนเห็น ได้จากพฤติกรรมการทำงานและผลก้นให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายตามที่ องค์กรกำหนดไว้ และสามารถที่จะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้ครูที่สมรรถนะการสอนดีและได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ จะช่วยให้ครูมีสมรรถนะสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มะสาธุสิ อาลี (2562 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการ พัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบการวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมาขอพัฒนา จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมาขอพัฒนา จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เรียงลำดับ ความต้องการพัฒนาตนเองได้ดังนี้มาตรฐานที่ 11 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ มาตรฐานที่ 6 การจัดการ เรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน มาตรฐานที่ 4 จิตวิทยาสำหรับครู มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษา มาตรฐานที่ 3 ภาษาและวัฒนธรรม มาตรฐานที่ 7 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 1 ความเป็น ครู มาตรฐานที่ 9 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 10 การประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 5 หลักสูตร มาตรฐานที่ 2 ปรัชญาการศึกษา ตามลำดับ

ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาครูปฐมวัยที่ผ่านมายังทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากยังขาดตัวบ่งชี้ที่นำไปใช้วัด สมรรถนะครูปฐมวัยและจัดกลุ่มครูตามสมรรถนะที่จะได้รับการพัฒนาให้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครู เพื่อนำไปสู่ การสนับสนุนการส่งเสริม และพัฒนาครูได้ตรงกับความต้องการ ดังนั้น สมรรถนะของครูปฐมวัยจึงมีความสำคัญ อย่างยิ่ง เนื่องจากสมรรถนะคือคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล หรือเป็นไปตามเกณฑ์ หรือการมีผลงานที่โดดเด่นกว่าในการทำงานหรือสถานการณ์นั้นส่งผลต่อความสำเร็จใน การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย สำหรับนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเพิ่ม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการเรียนการสอนของครู เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาที่สมบูรณ์ตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถเตรียมพร้อมเพื่อเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ด้านความรู้
 - 1.1 ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย
 - 1.2 ทราบถึงแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย
2. ด้านการนำไปใช้
 - 2.1 ครู ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
 - 2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
 - ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย
 - ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 14 คน และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 15 คน รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน
 - ขั้นตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย
 - กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ จำนวน 1 คน ครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 9 คน รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

สมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย 10 สมรรถนะ ดังนี้ 1) ด้านภาษา นวัตกรรมและเทคโนโลยี 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านภาวะผู้นำ จริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพครู 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา ผู้เรียน 7) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี 8) ด้านการพัฒนาตนเอง 9) ด้านการทำงานเป็นทีม 10) ด้านผู้นำการสร้าง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำก่อ จังหวัดเชียงราย

2.1 ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา 2) กำหนดสมรรถนะในการพัฒนา 3) จัดกิจกรรมตาม แผนพัฒนา และ 4) นิเทศติดตามและประเมินผล

2.2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) การฝึกอบรม ประชุมสัมมนา 2) การสอนงานและการเป็นที่เลี้ยง 3) การหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่ 4) การจัดกิจกรรมเสริม 5) การศึกษาดูงาน 6) การระดมสมอง 7) การศึกษาต่อ 8) การมอบหมายงานและเพิ่มคุณค่างาน และ 9) การติดตาม และประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นวิธีการวิจัยผสมระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ แล้วตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำก่อ จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำก่อ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสำรวจ และ ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำก่อ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยแต่ละขั้นตอนประกอบด้วย 1) รูปแบบของการวิจัย 2) ประชากรและ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย 5) วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล และ 6) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ประกอบไปด้วย วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ ค่า PNI และเนื้อหาสำคัญ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำก่อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้าน การพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก

2. สภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำจริยธรรมและจรรยาบรรณ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงรายตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะตามความจำเป็นเร่งด่วน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

ข้อ	รายการ	PNI	ลำดับ
1	สมรรถนะด้านภาษา นวัตกรรมและเทคโนโลยี	0.14	2
2	สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	0.10	4
3	สมรรถนะด้านภาวะผู้นำจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	0.15	1
4	สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	0.07	7
5	สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	0.05	8
6	สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี	0.09	5
7	สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี	0.08	6
8	สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง	0.02	10
9	สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	0.12	3
10	สมรรถนะด้านผู้นำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	0.03	9

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยแยกตามความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นเร่งด่วน (ระยะเวลา 6 เดือน) ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะด้านภาษา นวัตกรรมและเทคโนโลยี และ 3) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม
2. ความต้องการจำเป็นระยะสั้น(ระยะเวลา 1 ปี) ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) สมรรถนะด้านการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี และ 4) สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล

3. ความต้องการจำเป็นระยะยาว(ระยะเวลา 3 ปี) ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 2) สมรรถนะด้านผู้นำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย พบว่า

1. ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา 2) กำหนดสมรรถนะในการพัฒนา 3) จัดกิจกรรมตามแผนพัฒนา และ 4) นิเทศติดตามและประเมินผล

2. วิธีการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย 4 วิธี ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดี 2) การจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนอย่างต่อเนื่อง 3) การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ 4) การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้นำประเด็นมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย

1.1 สภาพปัจจุบันในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านผู้นำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับมาก

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านผู้นำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก

1.3 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เนื่องจากวิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความเป็นผู้นำทั้งในด้านวิชาการและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในส่วนของครูด้วยกันและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กเรียนการยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ นางลักษณ์ พิมพ์ศรี (2559 :123-124) กล่าวถึงวุฒิภาวะความ

เป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู (Adult Development) ว่ามีลักษณะและพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้เรียน
- 2) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมอาชีพ
- 3) พิจารณาทบทวนและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้เรียนและผู้อื่น
- 4) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
- 5) เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงานของผู้อื่น
- 6) แสดงตนเป็นที่น่าเชื่อถือและให้เกียรติผู้อื่น และ
- 7) สามารถกระตุ้นและจูงใจผู้อื่นให้ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ

ให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงาน ใช้การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue) โดยมีลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้

- 1) มีปฏิสัมพันธ์มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสนทนากับผู้อื่นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์
- 2) มีทักษะด้านการฟัง การพูดและการตั้งคำถามกับผู้อื่นเกี่ยวกับวิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ใจกว้างยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลายของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน และ
- 3) สืบเสาะข้อมูล ความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความท้าทายในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น

การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) มีลักษณะและพฤติกรรม ได้แก่

- 1) มีความสนใจต่อสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับวิชาชีพครูที่เป็นปัจจุบัน
- 2) สามารถวางแผนพัฒนาวิชาชีพที่เชื่อมโยงวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียนกับสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน
- 3) สามารถริเริ่มการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม
- 4) สามารถกระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาและวิชาชีพ และ
- 5) สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

ส่วนการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง มีลักษณะและพฤติกรรม ได้แก่

- 1) มีความรอบคอบในการปฏิบัติงาน สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้
- 2) สนับสนุนความคิดริเริ่ม ซึ่งเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองของเพื่อนร่วมงาน
- 3) มีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ
- 4) ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง และ
- 5) ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษา และสอดคล้องกับ วิไลวรรณ มาลัย (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลการวิจัยที่พบว่า สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับ คือ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงราย พบว่า

ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะครู ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา
2. กำหนดสมรรถนะในการพัฒนา
3. จัดกิจกรรมตามแผนพัฒนา
4. นิเทศติดตามและประเมินผลสอดคล้องวิโรจน์ สารรัตนะ (2544) ให้แนวทางถึงการพัฒนาครูว่าต้องมีขั้นตอน คือ

1. ระบุความต้องการจำเป็น (Needs)
2. การจัดทำแผน (Planning)
3. การปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลตามแผน (Accomplishing the Plan)
4. การประเมินผลตามแผน (Evaluation) และสอดคล้องกับ สนิท ประหา (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบ

การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย - เมียนมา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย - เมียนมา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย-เมียนมา มีอยู่ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น 4) ด้านการดำเนินงานสนองโครงการพระราชดำริ 5) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย-เมียนมา มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะ ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการพัฒนาสมรรถนะ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ ขั้นตอนที่ 5 นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาสมรรถนะ องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย-เมียนมา มี 6 วิธี คือ 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การใช้พี่เลี้ยง 4) การสอนงาน 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 6) การจัดการความรู้

2.2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัด เชียงราย พบว่า

1. การสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดี เนื่องจากการที่บุคลากรในตำแหน่งงานต่าง ๆ มีความตระหนักถึงความสำคัญและเจตคติที่ดีต่อภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตนเองมันศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สอดคล้องกับ พัทธเศรษฐ์ ศิริพานิช (2564 : 92) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน และมีการวางแผนการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจะต้องสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจในการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังต้องมีการสนับสนุนให้มีการจัดอบรม/สัมมนา/ประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ 1) ศูนย์เครือข่ายฯ ภาษาญี่ปุ่นทุกศูนย์ ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในสังกัดอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 2) การสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะอย่างจริงจังจากผู้บริหารโดยการอำนวยความสะดวกการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 4) การสร้างบรรยากาศขององค์กรที่มีความร่วมมือในการทำงาน

2. การจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะการที่ครูและผู้เฒ่าได้เข้ารับการอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานต่าง ๆ ตลอดจนการที่หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นั้นทำให้สามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ทะเวศร์ ศรีบรรพต (2560 : 135) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะหลักของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง ได้แนวทางการพัฒนาสรุปได้ดังนี้ คือ สถานศึกษาคควรจัดให้ครูมี

การเข้าร่วมประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน สถานศึกษาควรมีการกำหนดแนวทาง นโยบายให้ครูศึกษาภาระงานตาม สมรรถนะ พรรณนางาน หรือบรรยายงานของตนเองจัดให้มีการทดสอบความรู้เป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตาม เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เนื่องด้วยการที่ครูและผู้ดูแลเด็กได้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกันและรับฟังความ คิดเห็น ประสานการระหว่างเครือข่ายและทีมงานในการพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานและนักเรียนอยู่ เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ มาลัย (2561 : 99) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า โดยแนวทางในการส่งเสริมให้ครูมี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางานอยู่เสมอ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกันเองในโรงเรียนและผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริม การปรับตัว การยอมรับความคิดใหม่ ๆ และดำเนินการสร้างกิจกรรมให้ครูรู้จักตัวตนของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริม ให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักพูด รู้จักฟังยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น และสอดคล้องกับ ปาริชาติ สันติ เลขวงษ์ (2556: 68) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสมรรถนะหลักของครูตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูไทย สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่า ครูมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอยู่เสมอมีการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพื่อ พัฒนาการจัดการเรียนรู้นตนเองและวิชาชีพ และเข้าร่วมประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานการค้นคว้าหาความรู้ด้วยความ สนใจของตนเองอยู่เสมอ

4. การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการที่ครูและผู้ดูแลเด็กได้รับ การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจากบุคลากรร่วมวิชาชีพ ผู้บริหาร ผู้ปกครองตลอดจนผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง เช่น การให้เกียรติ ยกย่องชมเชย และให้กำลังใจในการทำงานจะช่วยเสริมให้มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูมีการช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกันเพื่อ พัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ พวงจินดา แดนพิมาย (2562 : 84) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า สรรณะหลัก สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีมโดยภาพรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูมีการ ช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน ครูมีการให้เกียรติ ยกย่องชมเชยให้กำลังใจ แก่เพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสมครูมีความสามารถในการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมตามโอกาส ครูมีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ อัมภพร โพธิ์แดง (2560 : 66) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 การพัฒนา สมรรถนะหลักของข้าราชการครูด้านการงานเป็นทีม ผลการศึกษาพบว่า การให้ขวัญและกำลังใจในการพัฒนา

สมรรถนะหลักของข้าราชการครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารให้การชื่นชมข้าราชการครูที่มีการทำงานที่ประสบความสำเร็จมีการให้กำลังใจในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูอยู่เสมอ การชื่นชมแล้วชมเชยข้าราชการครูในการทำงานที่มีคุณภาพมีการรับฟังความคิดเห็นของข้าราชการครูทั้งแง่บวกและแง่ลบเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสมรรถนะหลักข้าราชการครูรวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับข้าราชการครูอีกครั้งอาจยังจัดให้มีสวัสดิการแก่ข้าราชการครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาผลการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จังหวัดเชียงรายต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในภาพรวมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการวิจัยในภาพที่กว้างมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยแยกตามความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาต่อไป

รายการอ้างอิง

- นงลักษณ์ พิมพ์ศรี. (2559). *การพัฒนาครูในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินสมรรถนะประจำสายงานด้านภาวะผู้นำครู*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection.
- ปาริชาติ สันติเลขวงษ์. (2556). *การศึกษาศมรรถนะหลักของครูตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection
- พัชรเศรษฐ์ ศิริพานิช (2564). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection.
- พวงจินดา แคนพิมาย (2562). *การพัฒนาสมรรถนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection.
- มะसानุติ อาลี (2562). *ความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมoyoพัฒนา จังหวัดปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection.

- วิจารณ์ พานิช. (2557). *การเรียนรู้เกิดขึ้น อย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล
- วิรุฬ พรรณเทวี. (2561). *แนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่แผนปฏิบัติการตามแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล*. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc/pr/ndc_2560-2561/PDF/8520st/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf.
- วิไลวรรณ มลชัย. (2561). *สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. สืบค้นจาก [สืบค้นจาก ThaiLIS Digital Collection](#).
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2544). *โรงเรียนองค์การแห่งการเรียนรู้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ
- สนิท ประหา. (2561). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตชายแดนไทย-เมียนมา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก [ThaiLIS Digital Collection](#).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_Draftplan-Aug2017.pdf.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 4 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *รายงานทิศทางการพัฒนาการศึกษาระดับภาคการศึกษา(กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1) พ.ศ. 2560 – 2569*. สืบค้นจาก <http://www.reo2.moe.go.th/web/images/download/2558-reo4-str-report-direction-edu.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. สืบค้นจาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1540-file.pdf>.
- อนุสร อุดทะ. (2562). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก [ThaiLIS Digital Collection](#).
- อัมภาพร โพธิ์แดง. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. (การศึกษานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. สืบค้นจาก [ThaiLIS Digital Collection](#).

การพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Development of Systems and Mechanisms Quality Assurance in Educational

Institutions of Nan Polytechnic College under the Office of

Vocational Education Commission

วันที่รับบทความ: 4 มิ.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 26 ธ.ค. 66

วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

พิพัฒน์ สีมา¹

Pipat Seema¹

หาญศึก เล็บครุฑ²

Hransuek Lebkhute²

พูนชัย ยาวีราช³

Phoonchai Yawirach³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ 2) ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาสำคัญแล้วสรุปเป็นความเรียง และการสนทนากลุ่ม ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญภายนอก หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา หัวหน้าแผนกวิชา นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลการสรุปเนื้อหาเป็นความเรียง

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ส่วนด้านที่มีความต้องการพัฒนาปรับปรุงเป็นอันดับแรก คือด้านที่ 5 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านที่ 7 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2563)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020)

² อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Lecturer in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (CO Advisor)

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามผลการดำเนินการ และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการติดตามผลการดำเนินการ 3) บุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพบว่าระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้นำกระบวนการ PDCA การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 7 ด้านคือ 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 6) ด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 7) ด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระบบการประกันคุณภาพมี 3 องค์ประกอบคือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบติดตามทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา 3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา และกลไกการประกันคุณภาพตามแบบ TPL คือ 1) การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) 2) บุคลากร (Personnel: P) 3) ภาวะผู้นำ (Leadership: L)

คำสำคัญ : ระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน

Abstract

The purposes of this study aimed to investigate the present conditions, desirable conditions, and key factors affecting the development of internal quality assurance system and mechanism in educational institution. The instruments were questionnaire and interview for quantitative and qualitative data. The questionnaire was administered to school director, deputy director and teachers, and the data were analyzed by mean and standard deviation, and summarized into tables with description. The focus group discussion was conducted with school administrators, external experts, head of educational quality assurance and standards, department heads of disciplines. The data were analyzed by content analysis and summarized into narrative format.

The results showed that the current and desirable conditions of the internal quality assurance of Nan Polytechnic College, in overall and individual aspects, were found at the high level. The aspects required urgent improvement were Domain 5 Evaluating and validating education quality and Domain 7 Improving and developing education quality.

The key factors affecting the internal quality assurance of Nan Polytechnic College were 1) Use of technology showed an effect on determining quality standard of educational institution, evaluating and validating

education quality, monitoring operation, and developing self-assessment report. 2) Leadership showed an effect on determining quality standard of educational institution, evaluating and validating education quality, monitoring operation. 3) Personnel showed an effect on designing education administration plan, developing self-assessment report, improving and developing quality education.

The internal quality assurance system and mechanism of Nan Polytechnic College were proposed based on PDCA consisting of 7 domains. 1) Establishing educational standards for educational institution 2) Preparation of educational development plans focusing on quality according to educational standards. 3) Implementation of educational administration development plans. 4) Arrangement for educational quality monitoring and checking. 5) Deployment of internal quality assessment according to the standards of educational institution. 6) Development of internal quality assessment report as annual report. 7) Consistent improvement of quality of education. The quality assurance system consisted of 3 components: 1) Educational quality control 2) Checking, monitoring, reviewing and improving educational quality 3) Evaluation and certification of educational quality. The quality assurance mechanism according to TPL model consisted of 1) Technology (T) 2) Personnel (P) 3) Leadership (L).

Keywords: System and Mechanism, Quality Assurance in Educational Institution, Nan Polytechnic College

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 48 ให้องค์การส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นมีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้เรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่สถานศึกษาต้องคำนึงถึงตลอดเวลา จะต้องได้รับผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่ละด้าน มีปัญหาสำคัญ คือด้านการวางแผนเตรียมการปัญหาสำคัญได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน ด้านการดำเนินการปฏิบัติตามแผนได้แก่ ไม่สามารถดำเนินการได้ตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ด้านการกำกับตรวจสอบการปฏิบัติงานได้แก่ ขาดระบบและความไม่จริงจังของคณะกรรมการประกันคุณภาพ และด้านการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการได้แก่ ขาดงบประมาณและความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ปัญหาสำคัญในการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาคือครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เห็นความสำคัญ แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควรมีการศึกษามาตรฐานและ ตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ในงานแต่ละด้านอย่างชัดเจน มีการกระจายอำนาจการบริหาร ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประชาสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการวางแผนการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินงานตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนด ในแผนปฏิบัติการ จัดให้มีการนิเทศติดตามการดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยการจัดให้มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาสถาน ศึกษาภายใต้กระบวนการ

การประกันคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องประกอบไปด้วยการดำเนินงานคุณภาพ 3 ส่วน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบทบทวนและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและ การประเมินคุณภาพการศึกษา การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพบว่ากลไกการ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคณะกรรมการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านบทบาทหน้าที่ 3) ด้านกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน และ 4) ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน มุ่งเน้นผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ จึงสมควรให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้ ให้เป็นมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เป็นไปมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มุ่งเน้นผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการได้จัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นให้กับประชาชนทั่วไป เป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ สถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมให้แก่ผู้รับบริการ คือผู้เรียนและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้รับบริการโดยตรง รวมทั้งผู้รับบริการทางอ้อมคือสถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่รัฐต้องตรวจสอบประเมินผลว่า การให้บริการดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐและสนองความต้องการของลูกค้ำ หรือผู้รับบริการกลุ่มต่างๆ เพียงใด (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2559, น. 70)

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่มีผล สภาพที่พึงประสงค์ และพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จะช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปตามระบบและกลไก ในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวตามระบบและกลไกที่กำหนดไว้ ส่งผลถึงความพึงพอใจ กับบุคลากรทุกฝ่ายอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ด้านความรู้สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้กับวิทยาลัยสารพัดช่างอื่นๆ นำมาพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

2. ด้านนำไปใช้ วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจะนำระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไปใช้ขับเคลื่อนกระบวนการการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องผลการวิจัยไปใช้เพิ่มมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมจัดส่งรายงานและแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปีการศึกษา 7) ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากผลการประเมินตนเอง และตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัด จัดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการศึกษาตามหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการบริหารทรัพยากร 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร 4) ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี 6) ด้านบุคลากร 7) ด้านงบประมาณ 8) ด้านสังคม 9) ด้านวัฒนธรรมองค์กร

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 7 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมจัดส่งรายงานและแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปีการศึกษา 7) ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากผลการประเมินตนเอง และตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัด

กลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการขับเคลื่อนกระบวนการการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3 ด้านคือ 1) ด้านคณะกรรมการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านบทบาทหน้าที่ 3) ด้านกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน และ 4) ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) 2) การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) 3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quantity Accreditation)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 มีกลุ่มประชากร จำนวน 43 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ ครู ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 มีกลุ่มประชากร จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 ระดับประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) ระดับบริหารและนโยบาย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) ระดับวิชาการ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญภายนอก และผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และหัวหน้าแผนกวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแบบปลายเปิด การสร้างเครื่องมือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากตำราและเอกสาร นวัตกรรมทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการวิจัยการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย จากหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณหาค่าทางสถิติ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้วิธีการดำเนินการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแหล่งข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ของการศึกษาครั้งนี้ เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ ศึกษาเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากตำราและเอกสารนุเคราะห์ทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำร่างหัวข้อประเด็นการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างประเด็นสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการแปลความหมายที่เหมาะสมจากข้อมูลดิบทำการสรุปสังเคราะห์เป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการดำเนินการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แหล่งข้อมูลเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสร้างเครื่องมือศึกษาเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากตำราและเอกสาร นุเคราะห์ทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดทำร่างหัวข้อประเด็นการสนทนากลุ่มซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการแปลความหมายที่เหมาะสมจากข้อมูลดิบในการสนทนากลุ่ม ตีความและข้อเสนอแนะในส่วนของการวิเคราะห์และรายงานผลจะใช้การวิเคราะห์ จากความจำ (Memory-Baser Analysis) การวิเคราะห์จากการบันทึกย่อ (Note- Baser Analysis) แล้วทำการสรุปสังเคราะห์เป็นความเรียงเพื่อจัดทำเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ ครู วิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และการสนทนากลุ่ม ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญภายนอก หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา หัวหน้าแผนกวิชา นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลการสรุปเนื้อหาเป็นความเรียง มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 7 ด้านโดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ น้อยที่สุดด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ 1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะ มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากและ รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการสร้างความรู้ความเข้าใจครูและบุคลากรก่อนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 3 ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบของครูและบุคลากรตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด มีคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการติดตาม ประเมินแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมระหว่างดำเนินงานเพื่อปรับปรุงแก้ไข มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษาทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษาไม่น้อยกว่าภาคเรียนละครั้ง มีคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 5 ด้านการติดตามผลการดำเนินการ โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การนำผลติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไป ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาอัตลักษณ์เอกลักษณ์และมาตรการส่งเสริม มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คุณภาพการดำเนินงานในระดับมากได้แก่ การกำหนดผู้รับผิดชอบในจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการมีส่วนร่วมรับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานประจำปีของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ก่อนนำไปเผยแพร่ทุกปีการศึกษา มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ 7 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการทำ

ประชาพิจารณ์หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามข้อเสนอแนะของ
หน่วยงานต้นสังกัด มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัย
สารพืชนานัน ตั้งกตสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 7 ด้านโดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ
มาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการ
บริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มี
การบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ
สถานศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ
การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการบริหารจัดการ
อยู่ในระดับมาก ด้านที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และ
เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจครูและบุคลากรก่อนการดำ เนินการ
จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการจัดทำ
แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการบริหารจัดการ
อยู่ในระดับมาก ด้านที่ 3 การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ
มาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ของงาน/
โครงการหรือกิจกรรมตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือการติดตาม ประเมินแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมระหว่างดำเนินงานเพื่อปรับปรุงแก้ไข มีการบริหาร
จัดการอยู่ในระดับมาก ด้านที่ 4 การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่
ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำเสนอผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพ
การศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบตามสภาพจริง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการ
วิเคราะห์ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาว่ามีความเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการการประจำปีงบประมาณ
มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ด้านที่ 5 การติดตามผลการดำเนินการ โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ใน
ระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนจัดทำปฏิทินการประเมินคุณภาพ
ภายในไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนเป็นที่ทราบโดยทั่วกัน มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
คือการพิจารณาถ่วงถ่วงผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ด้านที่ 6
การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ
พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการกำหนดผู้รับผิดชอบในจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา
ของสถานศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการมีส่วนร่วมรับทราบและให้ความ
เห็นชอบรายงานประจำปีของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปเผยแพร่ทุกปีการศึกษา มีการบริหารจัดการ
อยู่ในระดับมาก ด้านที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก
และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสรุปและรายงานผลการจัดทำแนวทางการปรับปรุงและ
พัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการทำประชาพิจารณ์หรือ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัด มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2. ด้านการบริหารทรัพยากร 3. ด้านการติดต่อสื่อสาร 4. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร 5. ด้านการใช้เทคโนโลยี 6. ด้านบุคลากร 7. ด้านงบประมาณ 8. ด้านสังคม 9. ด้านวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ให้ความเห็นไว้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3 อันดับแรกได้แก่ 1) การใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง 2) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการติดตามผลการดำเนินการ 3) ด้านบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

3. การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

3.1 โครงสร้างของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างน่านมี 3 องค์ประกอบคือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบติดตามทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา 3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา

3.2 กลไกการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน เป็นกระบวนการตามแบบ TPL ซึ่งประกอบด้วย 1) การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) 2) บุคลากร(Personnel:P) 3) ภาวะผู้นำ (Leadership: L) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1)การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานข้อมูลและเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร การรายงานและเผยแพร่ผลการประเมินตนเอง เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และทันสถานการณ์ ทันกับยุคสมัย และต้องมีการพัฒนาระบบให้เป็นปัจจุบัน นำเอาเทคโนโลยีไปประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาใช้พัฒนาเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมีความหลากหลายและสามารถวัดได้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด 2) บุคลากร(Personnel: P) มีกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถอดบทเรียนก่อนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันและช่วยกันคิดช่วยกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทุกคนในสถานศึกษาจะต้องมีเป้าหมาย ค่านิยมร่วมกัน ช่วยกันปฏิบัติหน้าที่และแสวงหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ 3) ภาวะผู้นำ (Leadership:L) เป็นผู้นำในการผลักดันการดำเนินงานภายใต้หลัก กฎหมาย ข้อกำหนด

ระเบียบการ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรให้ทุกคนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันทางการเพื่อให้ทุกคนได้ดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำผลติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูและบุคลากร สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์และมาตรการส่งเสริมคุณภาพสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นและต้องมีความรักในองค์กร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากบทที่ 4 ตอนที่ 1 สามารถนำมาอภิปรายผลเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีคุณภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่าได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และแนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ในขณะที่ด้านที่ 5 ด้านการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและด้านที่ 7 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) สูงสุดเป็นด้านที่มีความต้องการพัฒนาปรับปรุงเป็นอันดับแรก เพราะได้มีการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็นและมีข้อมูลและสารสนเทศไม่เพียงพอให้เห็นแนวโน้มการปฏิบัติงานว่าดีขึ้นหรือกำลังถดถอยลง ควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือเร่งพัฒนาในเรื่องใดบ้าง ซึ่งส่งผลต่อด้าน 7 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังที่ กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ระบุสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไว้ว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษารวมทั้งติดตามผลการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริชัย กาญจนวาสี (2550 : 151) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา พบว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา จะทำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย จากผลการวิจัยที่พบว่าการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้ ภาพรวมมีระดับการนำไปใช้ในปัจจุบันตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งการนำผลการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศทั้ง 7 หมวด และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา แก้วจันทร์เพชร (2558) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า สถานศึกษานำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปใช้เป็นแนวทางจัดทำแผนของสถานศึกษาและมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษาที่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและนำผลการ ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นข้อมูลในการจัดทำรายงานประจำปี

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า การใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการ และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา และจัดเก็บข้อมูลเอาไว้เป็นหมวดหมู่ในฐานข้อมูลของวิทยาลัย การประมวลผล และการจัดทำเป็นสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ มีการวางแผนเตรียมความพร้อมในการจัดทำระบบสารสนเทศที่มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันสะดวกในการนำไปใช้ช่วยในการประเมินงานประกันคุณภาพ การกำกับติดตาม การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการติดตามผลการดำเนินการ เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ นิเทศ กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงานใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน มีความยุติธรรมนำกฎระเบียบต่าง ๆ มาใช้ในการบังคับบัญชา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้าน ควบคุมอารมณ์ยอมรับฟังสภาพปัญหาต่าง ๆ เปิดรับความคิดใหม่ ๆ คิดในเชิงบวก และพร้อมหาแนวทางแก้ไข สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานขององค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3) ด้านบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร โดยมีการจัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ และภารกิจของบุคลากรไว้อย่างชัดเจน กำหนดแผนอัตรากำลังทั้งในภาวะเร่งด่วน และระยะยาวจัดระบบการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรทุกฝ่าย มีระบบการพิจารณาความดีความชอบเลื่อนขั้นเงินเดือนให้แก่บุคลากรที่เหมาะสมเป็นธรรม พิจารณาให้ได้รับเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา มีสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสมสนับสนุนให้มีการจัดการฝึกอบรม หรือจัดส่งครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูและบุคลากร ส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษารักงานรักวินัย และดำเนินการทางวินัยกรณีมีปัญหาหรือถูกกล่าวหาอย่างยุติธรรมและถูกต้องตามระเบียบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา อินเฒ่าวงศ์ (2563) ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ได้แก่ด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการใช้ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านการมุ่งใจ

3. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพบว่าระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้นำกระบวนการ PDCA มาใช้ในงานประกันคุณภาพ เพะว่าจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชนมณี ศิลาณกิจ (2563) บริหารจัดการด้วยระบบวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพระดับองค์กร และสอดคล้องกับ Castetter (1992 : 3) ซึ่งการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถเป็นแบบอย่างที่มีคุณภาพ งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดการศึกษา ตามแนวปฏิรูปการศึกษาและมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถก้าวสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงเทคนิคการบริหารจัดการคุณภาพสมัยใหม่โดยเฉพาะเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศ ส่วนโครงสร้างของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างน่านพบว่าโครงสร้างระบบการประกันคุณภาพมี 3 องค์ประกอบคือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบติดตามทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา 3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานประกันคุณภาพแบ่งออกเป็น 7 ด้านคือ 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 6) ด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 7) ด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะจะต้องเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุบัน พรเวียง และมนต์กันต์ มโนการณ (2564) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องที่มีเป้าหมายเฉพาะ สำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่) พบว่าขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ (1) กำหนด มาตรฐานการศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการ จัดการศึกษา (4) จัดประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน (5) ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนา (6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ (7) สร้างวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา ส่วนกลไกการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน พบว่าเป็นกระบวนการตามแบบ TPL ซึ่งประกอบด้วย 1. การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เพราะว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานข้อมูลและเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร การรายงานและเผยแพร่ผลการประเมินตนเอง เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และทันสภาพการ ทันกับยุคสมัย และต้องมีการพัฒนาระบบให้เป็นปัจจุบัน นำเอาเทคโนโลยีไปประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ใช้พัฒนาเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมีความหลากหลายและสามารถวัดได้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด 2. บุคลากร(Personnel: P) เพราะว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถอดบทเรียนก่อนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ทำให้ให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันและช่วยกันคิดช่วยกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทุกคนในสถานศึกษาจะต้องมีเป้าหมาย ค่านิยมร่วมกัน ช่วยกันปฏิบัติหน้าที่และแสวงหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและ 3. ภาวะผู้นำ (Leadership: L) เป็นผู้นำในการผลักดัน

การดำเนินงานภายใต้หลัก กฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบการ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรให้ทุกคนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันทางการเพื่อให้ทุกคนได้ดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำผลติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูและบุคลากร สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์และมาตรการส่งเสริมคุณภาพสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นและต้องมีความรักในองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานูสิค มะโนสาน พูนชัย ยาวีราช ประเวศ เวชชะและสมเกียรติ ตุ่นแก้ว (2561)การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดำเนินภายใต้รูปแบบ IPR ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) (2) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) และ กลไกการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบางเป็นกระบวนการตามแบบ LPBTTTC ซึ่งประกอบด้วย (1) การเรียนรู้ (Learning: L) (2) การวางแผน (Planning: P) (3) การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร (Budgeting: B) (4)การจัดทีมงานและท างานเป็นทีม (Team: T) (5) การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) (6) การสร้างสรรค์ในงาน (Creative: C)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ (ภายในสถานศึกษา)

1. การใช้เทคโนโลยี (Technology: T) ควรพัฒนาฐานข้อมูลและใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการ เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร การรายงานและเผยแพร่ผลการประเมินตนเอง เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และทันสถานการณ์ ทันกับยุคสมัย และต้องมีการพัฒนาระบบให้เป็นปัจจุบัน นำเอาเทคโนโลยีไปประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาใช้พัฒนาเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมีความหลากหลาย และสามารถวัดได้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด

2. บุคลากร(Personnel: P) ควรมีการพัฒนาบุคลากรและพัฒนากระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถอดบทเรียนก่อนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันและช่วยกันคิดช่วยกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทุกคนในสถานศึกษาจะต้องมีเป้าหมาย ค่านิยมร่วมกัน ช่วยกันปฏิบัติหน้าที่และแสวงหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

3. ภาวะผู้นำ (Leadership: L) ฝ่ายบริหารและหัวหน้างานควรเป็นผู้นำในการผลักดันการดำเนินงานภายใต้หลัก กฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบการ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรให้ทุกคนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันทางการเพื่อให้ทุกคนได้ดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำผลติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูและบุคลากร สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์และมาตรการส่งเสริมคุณภาพสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นและต้องมีความรักในองค์กร

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและด้านการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อนำมาศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ควรศึกษาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

รายการอ้างอิง

- ชนมณี ศิลานุกิจ. (2563). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร. ภาควิชาการบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตนา แก้วจันทร์เพชร. (2558). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1. การศึกษา ค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ยุทธนา อินต๊ะวงศ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์สาร.
- สุบัน พรเวียง และมนต์นัฏ มโนการณ. (2564). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องที่มีเป้าหมายเฉพาะ สำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550 : 151). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา.
- อานูต มโนสถาน พูนชัย ขาววิราช ประเวศ เวชชะและสมเกียรติ ตุ่นแก้ว. (2561). การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศ
ภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

The relationship between academic leadership of school administrators and
the supervision of the school under the Chiang Rai Primary Education Area Office 3

วันที่รับบทความ: 4 มิ.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 29 มี.ค. 67

วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

บุญวีร์ นามปวน¹

Poonyawee Nampoun¹

สุวดี อุปปินใจ²

Suwadee Ouppinjai²

ธิดารัตน์ สุขประภากรณ์³

Thidarat Sukprapaporn³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 1,666 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การนิเทศภายใน การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

¹ นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2563)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (CO Advisor)

Abstract

The objectives of this research were to study the academic leadership of school administrators, internal supervision of schools and the relationship between the academic leadership of school administrators and internal supervision of schools under the Chiang Rai Primary Education Area Office 3. The populations were 1,666 teachers. The samples were 313 teachers by Stratified Random Sampling. The data were collected by using questionnaires of academic leadership and internal supervision of schools. The data were analyzed mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The research result showed that academic leadership of school administrators were at high level in overall, internal supervision of schools were at high level in overall and the relationship between academic leadership of school administrators and the supervision of the school under the Chiang Rai Primary Education Area Office 3 is in positive direction level at statistical significance of .01

Keywords: Academic Leadership, Academic Leadership of School Administrators, internal supervision, Internal Supervision of Schools

บทนำ

การบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคคลสำคัญในการดำเนินการจัดการกิจการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คือผู้บริหารนั่นเอง ผู้บริหารในฐานะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำกับ นิเทศ ติดตาม การสอนของครูและจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรรวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษابรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของชาติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำและมีลักษณะเฉพาะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน โดยจะต้องปรับปรุงพันธกิจของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์เป้าประสงค์ของโรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ส่วนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (ประเสริฐ เนียมแก้ว, 2556)

การนิเทศการศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะว่าการนิเทศช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง สนับสนุนให้ครูสามารถประเมินผลการทำงาน ครูสามารถมองเห็นด้วยตนเองว่า ตนเองประสบความสำเร็จในการสอนได้มากน้อยเพียงใด ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สังเกตการทำงานหรือการสอนของครูคนอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตน นอกจากนี้จะมีการแลกเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์การสอนและรับเอาวิธีการใหม่ ๆ จากครูคนอื่น ไปทดลองใช้ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือให้การสนับสนุนแก่ครูคนอื่น ๆ ด้วย ช่วยกระตุ้นครูให้มีการวางแผนจัดทำจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ครูแต่ละคนสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกัน

เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการสอนอย่างกว้าง ๆ ภายในโรงเรียน และการนิเทศเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ครูผู้สอนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นผลมาจากผลการประเมิน ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวคิดหลายแนวทางที่จะใช้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2554)

หากย้อนดูผลการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่า คะแนนเฉลี่ยร้อยละของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำกว่าระดับประเทศ สาเหตุมาจากสถานศึกษาขาดการศึกษากำหนดแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สถานศึกษาไม่ได้พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน ครูและบุคลากรไม่เพียงพอ จึงทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนเป็นรายบุคคลให้เต็มตามศักยภาพเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ครูและบุคลากรขาดแรงเสริม ขาดขวัญกำลังใจ เกิดความเบื่อในการสอน กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา จึงมีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนมีการนิเทศภายใน 100% ส่งเสริมให้สถานศึกษาและครูสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยพัฒนาคุณภาพในลักษณะของ "สถานศึกษาคู่พัฒนา" โดยจับคู่สถานศึกษาในกลุ่มเดิมกับกลุ่มต้องปรับปรุงเป็น "สถานศึกษาคู่พัฒนา" คอยเป็นที่ปรึกษาชี้แนะ (Coaching) และจัดทีมที่ปรึกษาช่วยเหลือสถานศึกษา (Roving Team) ติดตามช่วยเหลือ และชี้แนะการดำเนินงานแก่สถานศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ O-NET/ NT/ RT (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3, 2563)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนกับการนิเทศภายในมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการบังคับบัญชามอบหมายในกำกับดูแลให้ปฏิบัติตามเป้าหมาย และประสานงานกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ การจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ การกำกับ ติดตาม และการดำเนินงานนิเทศ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนสถานศึกษาจนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษารวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้นำไปใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์และกลวิธีที่จะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานคุณภาพภายในของโรงเรียนและการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3

สมมติของการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 จำนวน 1,666 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 จำนวน 313 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียนใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3, 2563)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (3) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ (4) ด้านการส่งเสริมการวัดประเมินผลและวิจัย (5) ด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา (6) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (7) ด้านการส่งเสริมการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

การดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ (2) การวางแผนการนิเทศงานและกำหนดทางเลือก (3) การปฏิบัติการนิเทศภายใน (4) การประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งหน้าที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายตามเกณฑ์ Best (1970 อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ด้านการส่งเสริมการวัดประเมินผลและวิจัย ด้านการส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ขั้นการวางแผนการนิเทศงาน และกำหนดทางเลือก ขั้นการศึกษาลักษณะปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นการปฏิบัติการนิเทศภายใน และขั้นการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล ตามลำดับ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารจัดการหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจาก ลักษณะงานที่ปฏิบัติด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ รวมถึงสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเรียนของผู้เรียน พัฒนาครูและบุคลากรให้ก้าวหน้าทางวิชาชีพครูทั้งด้านการอบรม การจัดการประชุม การเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น และสถานศึกษามีการรายงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาต่อสำนักเขตพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา ไม่มีความชัดเจนในการจัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียน การดูแล ส่งเสริม นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่เป็นระบบ จนทำให้การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูไม่ครอบคลุมด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเผด็จ มีชัย (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ อันสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการศึกษา

1.1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการฝึกอบรมในด้านการจัดทำหลักสูตร ระดมคณะครูร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประสานงานและประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนทราบเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร รวมถึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ลีพหุณากร (2560) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กระบี่ พบว่า ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารมีการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดจัดโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภักทิยา ชื่นวิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและนักเรียนสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัลลักษณ์ ลิพัญญู (2560) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ และมีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น

1.4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการวัดประเมินผลและวิจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภักทิยา ชื่นวิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมครูจัดทำแผนการวัดประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

1.5) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างใกล้ชิด มีการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภักทิยา ชื่นวิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา พบว่า ผู้บริหารมีการดูแล ส่งเสริม นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนอย่างใกล้ชิด

1.6) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก พบว่า ผู้บริหารดำเนินงานตามแผนพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จัดตั้งคณะทำงาน มีการรายงานผลการประกันคุณภาพภายในต่อหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัททิยา ชื่นวิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา พบว่า ผู้บริหารมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

1.7) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการส่งเสริมการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบาลกีส กษา (2560) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกรงปินัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารจัดเวลาให้ครูได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และจัดทำโครงการให้ครูได้รับการพัฒนาวิชาชีพด้านวิชาการ

2) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศงาน และกำหนดทางเลือก ขั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นการปฏิบัติการนิเทศภายใน และขั้นการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล ตามลำดับ เนื่องจาก ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีการวางแผนการนิเทศตามกระบวนการที่วางไว้โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการมาสร้างเครื่องมือสำหรับการนิเทศ มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูมีการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ขาดการประเมินผลด้านคุณภาพและด้านปริมาณเพื่อสะท้อนคุณภาพของงานที่ทำ ขาดการปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้ขั้นการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผลในโรงเรียนมีระดับการปฏิบัติน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยน์พร ปานกลัด (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ขั้นตอนการวางแผนและจัดทำโครงการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ และการดำเนินการนิเทศ ส่วนขั้นการประเมินผลการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เพราะ ไม่มีการรายงานผลการประเมินให้ครูทราบ ไม่มีการประเมินผลขาดการนำข้อมูลที่ได้ออกมาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการนิเทศให้ดียิ่งขึ้น

2.1) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ขั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ พบว่า ผู้บริหารและคณะครูส่วนใหญ่ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้คณะครูร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ แต่ปัญหาที่พบคือขาดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยน์พร ปานกลัด (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านอรุโณทัย

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนขาดความชัดเจนในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2.2) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ขึ้นการวางแผนการนิเทศงาน และกำหนดทางเลือก พบว่า ผู้บริหารมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการนิเทศภายใน ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ขาดการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยน์พร ปานกลัด (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนและจัดทำโครงการนิเทศของโรงเรียน

2.3) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ขึ้นการปฏิบัติการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงกระบวนการ แนวทางในการปฏิบัติงาน ดำเนินการนิเทศโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากครูและบุคลากรทุกฝ่าย แต่ปัญหาที่พบ คือ ขาดการใช้ทักษะ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศที่หลากหลายและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยน์พร ปานกลัด (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นิเทศควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/ เครื่องมือในการนิเทศควรมีความหลากหลาย

2.4) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ขึ้นการประเมินผลการนิเทศ และการรายงานผล พบว่า โรงเรียนขาดข้อมูลการประเมินผลการนิเทศจากผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเท่าที่ควร การประเมินผลไม่ครอบคลุมด้านคุณภาพ และปริมาณ จนไม่สามารถสะท้อนคุณภาพของงานที่ทำ ไม่มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยน์พร ปานกลัด (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ขาดการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการนิเทศให้ดีขึ้น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สูงส่งผลให้ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในมีการปฏิบัติงานสูงด้วย และผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูสูงส่งผลให้ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมีการปฏิบัติงานสูงตาม แต่ภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการวัดประเมินผลและวิจัย และด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภททิยา ชื่นวิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พังกา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงาอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

1.1 ควรจัดอบรม และจัดหาบุคลากรหรือคณะนิเทศจากภายนอกให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้บริหาร และครูผู้สอนเกี่ยวกับด้านการวัดประเมินผลและวิจัย การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

1.2 ควรกำกับ นิเทศ ติดตาม การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อสะท้อนปัญหา และร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน

1.3 ควรจัดหาบุคลากรหรือคณะนิเทศจากภายนอกมาให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการ และการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูให้ครอบคลุมด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

1.4 ส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายในระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

2.1 ควรส่งเสริมให้ครูนำผลการใช้หลักสูตรไปพิจารณาปรับปรุงให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.2 ควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2.3 ควรส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)

2.4 ควรกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการวัดประเมินผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 ควรกำกับ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างด้วยกระบวนการที่หลากหลาย

2.6 ควรจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน และมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพการศึกษา

2.7 ควรมีสรางขวัญกำลังใจ แรงจูงใจให้กับครูในโรงเรียน

2.8 ควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.9 ควรวางแผนกำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

2.10 ควรประเมินผลทั้งในด้านคุณภาพ และปริมาณเพื่อสะท้อนภาพของงานที่ทำ เพื่อปรับปรุง
แก้ไขการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

2.11 ควรใช้หลักการนิเทศ ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศที่หลากหลายและทันสมัย

2.12 ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียน และเผยแพร่ผลงานวิจัย
ของครูทั้งภายในและนอกสถานศึกษา และบทบาทด้านการส่งเสริมการนิเทศการศึกษากับการดำเนินการนิเทศ
ภายในโรงเรียน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลใน
รูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นต้น

3.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศของผู้บริหาร โรงเรียน โดยใช้การวิจัยเชิง
คุณภาพ เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลที่เป็นเชิงลึก และมีความสมบูรณ์ของข้อมูลจากผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

รายการอ้างอิง

- นัยน์พร ปานกลัด. (2558). แนวทางการนิเทศภายในเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน บ้าน
อรุโณทัย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ.
- บาลกิจ ภาสกร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกองกั้ง จังหวัดศรีสะเกษ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเสริฐ เนียมอ้วน. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. 1(2), 10-19.
- ภักดี พิเศษ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการ
นิเทศภายในของสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพังงา.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วัชรวิทย์ เถาเรือนดี. (2554). การนิเทศการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันเพ็ญ มีชัย. (2554). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วน
จังหวัดขอนแก่น. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภลักษณ์ ลิ้มพุก. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนกับผลการ
ดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา
กระบี่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (2563). รายงานผลการจัดการศึกษาปีการศึกษา 2563.
เชียงราย: สำนักงาน.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ
ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

**Guidelines for Developing Behavioral Leadership of School Administrators in
Academic Administration under the COVID-19 Situation of Mae Sai Wiang Phang
Kham Educational Development Network Group School Chiang Rai Primary
Educational Service Area District Office 3**

วันที่รับบทความ: 4 มิ.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 26 ธ.ค. 66

วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

วารุณี สมัคร¹

Varunee Samak¹

สมเกียรติ ตุ่นแก้ว²

Somkiet Tunkaew²

กฤติยา อริยา³

Krittiya Ariya³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นารวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 แบบสอบถามปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โดยเก็บจากแหล่งข้อมูล ประชากรเป็นครู จำนวน 253 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2565)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020)

² อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Lecturer in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

² Lecturer in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (CO Advisor)

1. สภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมผู้นำแบบทีมและค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย

2. ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านครูผู้สอนและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงบประมาณ

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหาร มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม อยู่ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่ม 2) ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข 3) ด้านการยอมรับนับถือ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือ 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ 6) ด้านการประสานงาน และ 7) ด้านการเข้าสังคม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถานการณ์โควิด-19

Abstract

This research is a mixed research. The objectives were 1) to study the behavioral leadership status of educational institution administrators in academic administration under the COVID- 19 situation. of Mae Sai Wiang Phang Kham Educational Development Network Group School Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 2) to study the important factors affecting the academic administration of school administrators under the COVID- 19 situation 3) to study the behavioral leadership development guidelines of school administrators Study in academic administration under the COVID- 19 situation Research tools include The five-level estimation scale questionnaire was a questionnaire on the condition of behavioral leadership of school administrators in academic administration under the COVID- 19 situation. Questionnaire on important factors affecting academic administration of school administrators and interview form regarding behavioral leadership development of school administrators in academic administration under the COVID- 19 situation by collecting from the source The population consisted of 253 teachers and 8 school administrators. The data were analyzed by analyzing the key content. Mean and Standard Deviation The results showed that the results of the study showed that

1. Conditions of Behavioral Leadership of Educational Institution Administrators in Academic Administration under the WID- 19 Situation Overall, it's at a high level. The mean in descending order were 1) Team Leader Behavior 2) Relationship Leadership Behavior 3) Parent Leadership Behavior 4) Moderate Leadership Behavior 5) Productive Leadership Behavior and 6) Leadership Behavior. casual

2. Important factors affecting academic administration under the COVID- 19 situation Overall, it's at the highest level. The averages were sorted from least to greatest: 1) teachers, 2) administrators, 3) parents and communities, 4) buildings, 5) media and technology, 6) budget.

3. Guidelines for behavioral leadership development of school administrators in academic administration under the COVID- 19 situation There are seven aspects of behavioral leadership development guidelines for school administrators in academic administration under the COVID- 19 situation, namely 1) initiative, 2) knowledge and improvement, 3) respect. 4) assistance, 5) persuasion, 6) coordination, and 7) socialization.

Keywords: Developing Behavioral Leadership of School Administrators, Situation of COVID-19

บทนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีโครงสร้างการบริหารงานภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 7 กลุ่มงาน 1 หน่วย มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 139 โรงเรียน โรงเรียนในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มี 5 อำเภอ คือ อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอดอยหลวง แบ่งเป็น 19 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ ตั้งอยู่เขตบริการอำเภอแม่สาย ประกอบด้วยโรงเรียนในเครือข่าย จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านป่าเหมือด 2) โรงเรียนบ้านป่ายาง 3) โรงเรียนบ้านเวียงพาน 4) โรงเรียนชุมชนบ้านไม้ลู่ชนมิตรภาพที่ ๑๖๕ 5) โรงเรียนอนุบาลแม่สาย(สายศิลปศาสตร์) 6) โรงเรียนบ้านเหมืองแดง 7) โรงเรียนบ้านสันทราย และ 8) โรงเรียนบ้านสันมะนะ ซึ่งทุกโรงเรียนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สถานการณ์การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการแพร่ระบาดทั่วโลก โดยสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 การระบาดครั้งนี้ยังก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ประกอบด้วย ความไม่มั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สิ่งที่เรากำลังเผชิญกันอยู่ในทุกวันนี้เป็นสถานการณ์ที่เรียกว่าเข้าขั้นวิกฤติและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นสัญญาณที่ทำให้เราต้องตั้งรับ ปรับตัวหาวิธีที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่โดยมีแนวทางในการบริหาร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน

งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ (สันติ บุญภิรมย์, 2552, 22) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจน์ เรืองมนตรี (2554, 15-16) ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่า งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นกับงานวิชาการทั้งสิ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของคน เนื่องจากการดำเนินงานในสถานศึกษามีผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยตรง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดภารกิจของสถานศึกษาให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น โดยกำหนดไว้ในมาตรา 15 ให้มีการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

มาตรา 24-30 ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มาตรา 38 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา มาตรา 47-51 ว่าด้วยระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนมีการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ

สถานศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ให้นักเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ ประเทศ การที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ และการที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพ พิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553, 1) สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จในด้านการบริหารงานวิชาการขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ ตั้งอยู่เขตบริการอำเภอแม่สาย ประกอบด้วยโรงเรียนในเครือข่ายฯ จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านป่าเหมือด 2) โรงเรียนบ้านป่ายาง 3) โรงเรียนบ้านเวียงพาน 4) โรงเรียนชุมชนบ้านไม้ลุงชนมิตรภาพที่ ๑๖๕ 5) โรงเรียนอนุบาลแม่สาย(สายศิลปศาสตร์) 6) โรงเรียนบ้านเหมืองแดง 7) โรงเรียนบ้านสันทราย และ 8) โรงเรียนบ้านสันมะนะ จากผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ย้อนหลังพบว่าค่าเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาในแต่ละปี การศึกษาไม่ถึงร้อยละ 50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาสมควรได้รับการติดตามและปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาให้ได้มาตรฐานตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา จากปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในการบริหารงานทางวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ เป้าประสงค์ คือ มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นและมุ่งหวังให้เด็กไทยทุกคน ดี เก่ง มีความสุข เพิ่มทุนทางสังคม ลดปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้ สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงาน วิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

คำถามการวิจัย

1. สภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เป็นอย่างไร

2. ปัจจัยสำคัญใดบ้างที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม (ทฤษฎีภาวะผู้นำตามตาข่ายแห่งผู้นำของBlake และ Mouton) ประกอบด้วย รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม 6 แบบ ดังนี้ 1) แบบมุ่งผลผลิต 2) แบบมุ่งความสัมพันธ์ 3) แบบสายกลาง 4) แบบทีม 5) แบบตามสบาย 6) แบบพ่อแม่

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน 3) ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน 4) ปัจจัยด้านงบประมาณ 5) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ 6) ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (สังเคราะห์จากนักวิชาการเป็นแนวคิดของผู้วิจัย)

1.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่ม 2) ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข 3) ด้านการยอมรับนับถือ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือ 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ 6) ด้านการประสานงาน 7) ด้านการเข้าสังคม (ตามแนวคิดของกริฟฟิธส์ (Griffiths))

1.4 การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ จำนวน 8 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา แผนปฏิบัติงานประจำปี แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบระดับชาติ เป็นต้น

3. ด้านพื้นที่ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์) โรงเรียนบ้านป่าเหมือด โรงเรียนบ้านเวียงพาน โรงเรียนบ้านป่ายาง โรงเรียนบ้านสันทราย โรงเรียนชุมชนบ้านไม้ลุงชนมิตรภาพที่ 169, โรงเรียนบ้านเหมืองแดง และโรงเรียนบ้านสันมะนะ

4. ด้านระยะเวลา การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2564 - เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตรของ Rowinelli และ Hambleton (1977, อ้างถึงใน คณะกรรมการผลิตชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2553 : 9-52 - 53) เกณฑ์ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ให้คัดเลือกไว้ใช้ได้ โดยเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีค่า IOC ในแต่ละข้อคำถาม ได้แก่ 0.67 และ 1.00 จึงคัดเลือกไว้ใช้ได้ทุกข้อคำถาม โดยคุณภาพของเครื่องมือที่ได้ เท่ากับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 1.00 จึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามและหาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วไปปรับปรุงให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 253 คน ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรและรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้ศึกษานำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน 2) ผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 253 ฉบับ ไปถึงครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา

แม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้วยตนเองและกำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน 3) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบ พบว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับ และ 4) ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการศึกษาต่อไป

ตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 253 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การหาคุณภาพของเครื่องมือ คือ นำเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตรของ Rowinelli และ Hambleton (1977, อ้างถึงในคณะกรรมการผลิตชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2553 : 9-52 - 53) เกณฑ์ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ให้คัดเลือกไว้ใช้ได้ โดยเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีค่า IOC ในแต่ละข้อคำถาม ได้แก่ 0.67 และ 1.00 จึงคัดเลือกไว้ใช้ได้ทุกข้อคำถาม และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามและหาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วไปปรับปรุงให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้ศึกษานำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน 2) ผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 253 ฉบับ ไปถึงครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้วยตนเอง และกำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน 3) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบ พบว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับ 4) ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการศึกษาต่อไป

ตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรที่ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 การหาคุณภาพของ

เครื่องมือ คือ ผู้ศึกษาได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตรของ Rowinelli และ Hambleton (1977, อ้างถึงใน คณะกรรมการผลิตชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2553 , 9-52 - 53) เกณฑ์ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ให้คัดเลือกไว้ใช้ได้ โดยเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีค่า IOC ในแต่ละข้อคำถาม ได้แก่ 0.67 และ 1.00 จึงคัดเลือกไว้ใช้ได้ทุกข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามและหาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วไปปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรและรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้ศึกษานำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา 2) ผู้ศึกษาแจกแบบสัมภาษณ์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน ด้วยตนเอง บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกภาพ 3) ผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์ที่ได้บันทึกข้อมูลมาตรวจสอบพบว่ามีครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับ 4) ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปสาระสำคัญจากแบบสัมภาษณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) พฤติกรรมผู้นำแบบทีม 2) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ 3) พฤติกรรมผู้นำแบบพ่อแม่ 4) พฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง 5) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต และ 6) พฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

จากการศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านผู้ปกครองและชุมชน 4) ด้านอาคารสถานที่ 5) ด้านสื่อและเทคโนโลยี 6) ด้านงบประมาณ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 แบบทีม ซึ่งมีแนวทางอยู่ 7 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการมีความคิดริเริ่ม คือ เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานของครูและบุคลากรทุกคนเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ 2) ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข คือ ต้องมั่นใจว่าครูทุกคนยอมรับปัญหาและภาพรวมสถานะของสถานศึกษาในปัจจุบันได้ถูกต้อง เป้าหมายอีกอย่าง คือ เพื่อสร้างความกระตือรือร้นท่ามกลางครูและบุคลากร เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา 3) ด้านการยอมรับนับถือ คือ ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว มีความสามารถที่จะมองเห็นและยอมรับเกี่ยวกับความสามารถของครูแต่ละคน รู้จักนำเอาศักยภาพที่แฝงอยู่ในตัวของแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือ คือ ต้องช่วยเหลือให้การสนับสนุนให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาของครู แม้ว่าตัวผู้บริหารเองจะไม่ใช่มือแก้ปัญหาก็ตาม แต่ก็ควรพร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือให้ครูสามารถค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ คือ ต้องมีความสามารถในการชี้แจงด้วยวาจาให้ผู้ร่วมงานเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์ แนวทางในการปฏิบัติงาน สามารถพูดโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา 6) ด้านการประสานงาน คือ ไม่ควรหมกมุ่นอยู่กับเทคนิคหรือวิธีการของตนเองเท่านั้น แต่ควรมีการส่งเสริมให้มีความร่วมมือในคณะครู สมาชิก ผู้ร่วมงาน และบุคลากรทุกคนให้การทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กลมกลืนใกล้ชิดกันมากกว่าผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานทั้งหมด และ 7) ด้านการเข้าสังคม คือ ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสารและมีมนุษยสัมพันธ์กับสังคมและชุมชน

อภิปรายผล

สภาพของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) พฤติกรรมผู้นำแบบทีม 2) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ 3) พฤติกรรมผู้นำแบบพ่อแม่ 4) พฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง 5) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต และ 6) พฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ตามลำดับ จากผลการวิจัยอาจเป็นเพราะผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำมีการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีการประชุมปรึกษาหารือหรือวางแผนการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ร่วมกัน เมื่อมีปัญหาจะใช้วิธีการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีแก้ไข เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะในการทำงานภายใต้สถานการณ์โควิด-19 กระตุ้นให้ครูแสดงความคิดเห็นในการประชุม ความสำคัญต่อแนวคิดของครูทุกคน หลอมรวมแนวคิดของครูให้เป็นหนึ่งเดียวร่วมกันขึ้นชมผลสำเร็จในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้ภายใต้

สถานการณ์โควิด-19 อยู่เสมอ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านผู้ปกครองและชุมชน 4) ด้านอาคารสถานที่ 5) ด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 6) ด้านงบประมาณ สอดคล้องกับนิตยา แสนสุข (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มี 6 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ปัจจัยด้านงบประมาณและปัจจัยด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการมากที่สุด คือ ด้านครูผู้สอน อาจเป็นเพราะครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถและจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน เพื่อร่วมงาน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี ครูผู้สอนมีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและสังคม ครูผู้สอนสอนตรงตามวิชาเอก ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 สอดคล้องกับหลักสูตรและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 อยู่เสมอ ครูผู้สอนมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สายเวียงพางคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบทีม ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหม่มีพฤติกรรมและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นด้านต่างๆ 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่ม คือ เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานของครูและบุคลากรทุกคนเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ 2) ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข คือ ต้องมั่นใจว่าครูทุกคนยอมรับปัญหาและภาพรวมสถานะของสถานศึกษาในปัจจุบันได้ถูกต้อง เป้าหมายอีกอย่าง คือ เพื่อสร้างความกระตือรือร้นท่ามกลางครูและบุคลากร เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา 3) ด้านการยอมรับนับถือ คือ ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว มีความสามารถที่จะมองเห็นและยอมรับเกี่ยวกับความสามารถของครูแต่ละคน รู้จักนำเอาศักยภาพที่แฝงอยู่ในตัวของแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือ คือ ต้องช่วยเหลือให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาของครู แม้ว่าตัวผู้บริหารเองจะไม่ใช่มือแก้ปัญหาก็ตาม แต่ก็ควรพร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือให้ครูสามารถค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ คือ ต้องมีความสามารถในการชี้แจงด้วยวาจาให้ผู้ร่วมงานเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์ แนวทางในการปฏิบัติงาน สามารถพูดโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา 6) ด้านการประสานงาน คือ ไม่ควรหมกมุ่นอยู่กับเทคนิคหรือวิธีการของตนเองเท่านั้น แต่ควรมีการส่งเสริมให้มีความร่วมมือในคณะครู สมาชิก ผู้ร่วมงาน และบุคลากรทุกคน ให้มีการทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กลมกลืนใกล้ชิดกันมากกว่าผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานทั้งหมด และ 7) ด้านการเข้าสังคม คือ ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสารและมีมนุษยสัมพันธ์กับสังคมและชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับฉันทพัฒน์ จานเก่า (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ภูมิศึกษากรุโน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่พริก-ศรีถ้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 วิเคราะห์ผลข้อมูล พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมมี 6 แบบ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต 2) พฤติกรรมผู้นำแบบทีม 3) พฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง 4) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ 5) พฤติกรรมผู้นำแบบพ่อแม่ และ 6) พฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย และผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่ม 2) ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข 3) ด้านการยอมรับนับถือ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือ 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ 6) ด้านการประสานงาน และ 7) ด้านการเข้าสังคม ๆ นั้นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 พบว่า พฤติกรรมผู้นำแบบทีม มีผลต่อการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์โควิด-19 มากที่สุด พฤติกรรมผู้นำแบบทีม ($\mu = 4.44$) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาตนเอง ควรต้องมีการประชุมปรึกษาหารือหรือวางแผนการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ร่วมกัน ควรมีการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ควรร่วมกันชื่นชมผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 อยู่เสมอ ควรหลอมรวมแนวคิดของครูให้เป็นหนึ่งเดียว ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะในการทำงานภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เมื่อมีปัญหาควรใช้วิธีการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีแก้ไข ควรให้ความสำคัญต่อแนวคิดของครูทุกและควรกระตุ้นให้ครูแสดงความคิดเห็นในการประชุม

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาคนอื่นๆ นอกเหนือจากแนวคิดของกริฟฟิธส์ (Griffiths) ที่ศึกษาในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ:
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ.
- ซอฟต์แวร์. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ธีระ รุณเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แอลเพรส
- _____. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ.

- นราลักษณ์ ชันธุจี. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนพระราชทานระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น อุดรธานี เลยและหนองคาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3: กรุงเทพมหานคร: เซนต์ทริลเอ็กซ์เพรส.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม.
- ภารดี อนันต์นารี. (2555). หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. ชลบุรี.
- Cronbach, L.J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York : Harper and Row.
- Likert, R. and Likert, J. (1976). *New Way of Managing Conflict*. New York : McGraw- Hill.
- Davis, G. A. (1989). *Effective schools and effective teachers*. Boston: Allyn & Bacon.
- Hallinger, P., & Murphy, M. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *The Elementary School Journal*, 8(6), 221-224.

**แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขยายโอกาส
กลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1**
**The Guideline for using Good Governance principles in budget management for
Opportunity Expansion Schools in Huaichomphu School Network of
Chiang Rai Primary Education Service Area Office 1**

วันที่รับบทความ: 4 มิ.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 29 มิ.ย. 67

วันที่ตอบรับ: 20 มิ.ย. 67

อุทุมพร สนิทผล¹

Utumporn Sanitphol¹

ไพโรภ รัตนชูวงศ์²

Pairop Rattanachuwong²

สุวดี อุปปินใจ³

Suwadee Oupinjai³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 ทั้ง 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เก็บจากแหล่งข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้อำนวยการหน่วยตรวจสอบภายใน รวมทั้งสิ้น 7 คน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัด มีการประชุมวางแผนการใช้งบประมาณโดยให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงขับเคลื่อนกระบวนการประเมินคุณธรรม ความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายงานอย่างชัดเจนตามคำสั่ง ทั้งนี้ยังมีการควบคุมภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ รวมทั้งมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารงบประมาณอย่างจริงจัง ทั้งนี้บุคลากรสามารถเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง

¹ นักศึกษาลัทธิสุตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2563)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (CO Advisor)

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและนำผลการประเมินมาการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามระเบียบที่ทางราชการกำหนด

คำสำคัญ : การบริหารงานงบประมาณ หลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู

Abstract

This research study It is a mixed research. The objective of this study was to study the guidelines for budget management according to the school's good governance principles, expanding opportunities for the Huaichomphu School Network under the Office of Chiang Rai Primary Educational Service Area 1, all 6 principles are rule of law, principle of morality, principle of transparency. principle of participation Principles of responsibility and principles of value. using the focus group discussion from sources including school administrators, Teachers and the director of the internal audit administrators, a total of 7 people. Guidelines for budget management according to school governance principles, expanding opportunities for Huaichomphu School Network under the Office of Chiang Rai Primary Educational Service Area 1 as follows; Educational institution administrators must encourage workers to perform their duties strictly according to the laws, rules, regulations and rules. There is a meeting to plan the use of the budget with the participation of personnel. Including impel ITA (Integrity and Transparency Assessment) in the operation of government agencies by defining the responsible person and assigning tasks clearly according to the order. There is also effective control within the school. Provide opportunities for school personnel and other stakeholders to examine each other. In addition, there is a serious supervision, supervision, monitoring, improvement and correction of deficiencies arising from budget management. In this regard, personnel are able to offer their opinions on solutions to problems that arise and use the results of the assessment to improve and develop operations. To be able to work properly and in accordance with the regulations set by the government.

Keywords: Budget Management, Good Governance Principles, Schools Expanding Opportunities for Huaichomphu School Network

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง นอกจากนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพภายใน 3 ด้าน ได้แก่ สังคมคุณภาพ สังคมแห่ง

ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์ ซึ่งมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุข คนดี คือคนที่มีจิตใจดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย เคารพสิทธิ์และความคิดเห็นของผู้อื่น ต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและการทุจริตในทุกด้าน

สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาและเป็นตัวช่วยผลักดันให้การศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ คือ การบริหารงานด้านงบประมาณ ซึ่งแผนการปรับเปลี่ยนระบบงานการบริหารงบประมาณการเงินและพัสดุให้เป็นระบบมุ่งเน้นผลงานนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานงบประมาณให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความเป็นธรรมสามารถตรวจสอบได้ เพราะการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานจะให้ความสำคัญกับการกำหนดผลลัพธ์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์แผนงาน/โครงการอย่างเป็นระบบ มีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัดผลสำเร็จของงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ทำให้มีความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นได้ โดยสถานศึกษาจึงถือเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความสำคัญที่สุด เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความกล้าแสดงออกทางความคิด และการที่สถานศึกษาจะสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการกำหนดกรอบทิศทางของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสำเร็จของการบริหารงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การสร้างศรัทธาในตัวเองให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน เกิดเป็นคุณลักษณะของผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถทำให้การทำงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Chung and Magginson, 1981, p. 120)

ในขณะที่การบริหารงานงบประมาณถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการ เพราะไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐหรือเอกชนทุกหน่วยงานมีความต้องการและจำเป็นต้องใช้การบริหารงานด้านงบประมาณให้สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งในสถานศึกษาต้องสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคต เพื่อเป็นการวางแผนแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์และไม่ทำให้การดำเนินการหยุดชะงักลง การบริหารงบประมาณจึงเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดการบริหารงาน รวมถึงวิธีการดำเนินงานด้านงบประมาณจึงต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและโครงสร้างของหน่วยงานประสบความสำเร็จในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงบประมาณในโรงเรียนมีความถูกต้อง ตรงกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีความละเอียด รอบคอบ สามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญที่สุด การบริหารต้องมีความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยสิ่งเหล่านี้จะสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่พัฒนานุชนอย่างแท้จริง

การบริหารงานงบประมาณภายในของสถานศึกษา จึงควรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและขอบเขตของการตรวจสอบภายใน ซึ่งเป็นหน่วยงานย่อยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินงานว่าเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้สถานศึกษาพร้อมรับการประเมินผลและการตรวจสอบจากภายนอก ดังนั้นการบริหาร

งบประมาณจึงควรอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านงบประมาณเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการบริหารงานไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด

จากผลการประเมินการปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุ โรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนบ้านห้วยชมภู จากหน่วยตรวจสอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า การบริหารงบประมาณ บางโรงเรียนยังไม่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการหรือแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี บางสถานศึกษาจัดทำประมาณการรับ – จ่ายไม่เท่ากัน ไม่มีหลักฐานคำสั่งหรือบันทึกมอบหมายผู้รับผิดชอบจัดทำแผนปฏิบัติการ ขาดเอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง ขาดการเขียนใบเสร็จรับเงิน ผู้มีหน้าที่ในด้านการรับ – การจ่ายไม่ได้ลงนาม ขาดการรายงานเงินคงเหลือประจำวัน ไม่มีการบันทึกเก็บรักษาเงินสด และขาดการตรวจสอบจากผู้มีเกี่ยวข้อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1, 2564)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงบประมาณในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ว่าผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้มีธรรมาภิบาล มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียนขยายโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 การบริหารงานงบประมาณ ประกอบด้วย 1) จัดทำแผนปฏิบัติการ 2) จัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณ 3) จัดสรรงบประมาณ 4) การใช้จ่ายงบประมาณ
 - 1.2 หลักธรรมาภิบาล
2. แหล่งข้อมูล
แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครู โรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1
3. ด้านพื้นที่ โรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1

4. ด้านระยะเวลา ปีการศึกษา 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นวิธีการวิจัยผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถามจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร ครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการเงิน - พัสดุ จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 7 คน โดยการสนทนากลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อการศึกษหาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ศึกษารายงานผลการตรวจสอบภายในจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษามาแล้วจึงรวบรวมองค์ความรู้ขึ้นมาสร้างเป็นเอกสารสนทนากลุ่ม

2.3 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการร่างเอกสารสนทนากลุ่ม ข้อคำถามเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

2.4 สร้างร่างเอกสารสนทนากลุ่มตามขอบเขตและโครงสร้างที่กำหนดไว้

2.5 นำร่างเอกสารสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ เพื่อทำการตรวจสอบให้ข้อคิดเห็น หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.6 นำแบบร่างเอกสารสนทนากลุ่มที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตัวอย่าง (Focus Group Discussion) ที่ผู้วิจัยกำหนดโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อส่งจดหมายอย่างเป็นทางการในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 เตรียมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ไปให้กลุ่มตัวอย่างได้ศึกษาก่อนที่จะสนทนากลุ่ม

3.3 เตรียมอุปกรณ์ประกอบการสนทนากลุ่มให้มีความพร้อมในการใช้งาน ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง แบบบันทึกการสัมภาษณ์ กระดาษ ดินสอ และปากกา เป็นต้น

3.4 ผู้ศึกษาเป็นผู้ร่วมสนทนาคำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยมีนางสาวจันทิมา เต๊ะ เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ซึ่งต้องเดินทางไปถึงที่นัดหมายอย่างตรงเวลาและแต่งกายให้เหมาะสม

3.5 ดำเนินการสนทนากลุ่มตัวอย่าง (Focus Group Discussion)

3.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลข้อมูล ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผู้ศึกษาพบว่าสภาพการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการหน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสและครูปฏิบัติหน้าที่ด้านการเงิน โรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. หลักนิติธรรม

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่โดยคำนึงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดเป็นธรรม และยังสร้างความตระหนักในเรื่องการบริหารงบประมาณในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้และความสามารถ

1.2 ผู้บริหารมีการสรรหาและมีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรในการปฏิบัติงาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบของทางราชการที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการ PDCA สร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารงบประมาณ

1.3 ผู้บริหารมีการกำกับ ตรวจสอบการจัดทำรายผลการปฏิบัติงานด้านงบประมาณทั้งการเงิน การบัญชีและพัสดุ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและต้นสังกัดทราบ

1.4 ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะและนำผลการปฏิบัติงานไปพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาต่อไป

2. หลักคุณธรรม

2.1 ผู้บริหารมีการประชุมวางแผนการใช้งบประมาณ โดยให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาหรือเห็นชอบขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติงานภายใต้กรอบคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.2 ผู้บริหารมีการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายงานที่ได้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนปฏิบัติการหรือแผนการใช้งบประมาณประจำปี

2.3 ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การเบิกงบประมาณเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ/แผนการใช้งบประมาณประจำปี

2.4 ผู้บริหารมีนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ/แผนการใช้งบประมาณประจำปีต่อไป

3. หลักความโปร่งใส

3.1 ผู้บริหารมีเจตคติที่ดี มีทัศนคติเชิงบวกต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ มีการเปิดเผยข้อมูลหรือระบบการทำงาน มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารงบประมาณที่รัดกุมเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3.2 ผู้บริหารมีการควบคุมภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้นักกลางกรในโรงเรียน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ มีการขับเคลื่อนกระบวนการประเมินคุณธรรมความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) และมีระบบควบคุมการเงินของหน่วยงานย่อยที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ผู้บริหารควรกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมจากเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างที่ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

3.4 ผู้บริหารนำผลการประเมินมาการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

4. หลักการมีส่วนร่วม

4.1 ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารงบประมาณอย่างจริงจัง เปิดโอกาสให้นักกลางกรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.2 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้นักกลางกรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย/แผนงาน/ปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียน มีการมอบอำนาจในการดำเนินงานในแต่ละงานของฝ่ายงานอย่างเหมาะสมและคล่องตัว ทั้งยังจัดโครงสร้างการบริหารงานงบประมาณระบุหน้าที่ของบุคลากรให้รู้และเข้าใจหน้าที่อย่างชัดเจน

4.3 ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารงานงบประมาณตามโครงสร้าง วัตถุประสงค์ และการะกิจหลัก

4.4 ผู้บริหารนำผลการประเมินมาการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารงานงบประมาณให้เป็นไปได้อย่างถูกต้อง

5. หลักความรับผิดชอบ

5.1 ผู้บริหารมีการบริหารงานงบประมาณตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับภาระกิจของโรงเรียน โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้ที่มารับบริการ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ รับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ

5.2 ผู้บริหารสามารถบริหารทรัพยากรบุคคล ภาระงานและงบประมาณตามความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายงาน และยังมีระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานด้านงบประมาณให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง โปร่งใส มีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบ

5.3 ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

5.4 ผู้บริหารนำผลการประเมินมาการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีการรายงานผลการปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบัน

6. หลักความคุ้มค่า

6.1 ผู้บริหารมีการกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นหลัก ไม่สิ้นเปลืองระยะเวลาหรือทรัพยากร จนทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับบริการ

6.2 ผู้บริหารมีแผนการดำเนินการในการเบิกจ่ายงบประมาณที่ถูกต้องตามขั้นตอนและระเบียบของทางราชการ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้

6.3 ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้อง

6.4 ผู้บริหารนำผลการประเมินมาการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามระเบียบที่ทางราชการกำหนด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มโรงเรียนห้วยชมภูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ต้องมีการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดระเบียบ ข้อบังคับอย่างจริงจัง อีกทั้งปรับปรุงกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ควรศึกษากฎระเบียบว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณให้เข้าใจและทำตามอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันความผิดพลาด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2550, น. 27-31) ได้ระบุไว้ในคู่มือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ถึงเป้าหมายที่แท้จริงในการส่งเสริมให้ครูมีวินัยนั้นมีใช้อยู่ที่ครู แต่อยู่ที่ตัวนักเรียน หากครูมีวินัยจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางจิตวิทยาถือว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ใกล้ชิด และผู้ที่ตนเคารพนับถือ หากเด็กได้ครูมีระเบียบวินัยก็จะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของครู อาจจะจำให้เป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับครูด้วย ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติ โดยลักษณะความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น หากผู้ได้บังคับบัญชาทำผิดวินัย ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ดี พิทักษ์ (2553, น. 50) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา

ซึ่งครูได้ให้ข้อเสนอแนะด้านหลักนิเทศกรรม เรียงลำดับความถี่สูงสุดคือ ควรส่งเสริมให้บุคลากรทำตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด รองลงมาคือ ผู้บริหารควรให้ความสนใจในการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา

1.2 หลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสั่งการต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเลือกพิจารณาจากความรู้ ความสามารถของบุคลากรเป็นหลัก ควรมีนโยบายยกย่องบุคลากรที่มีการปฏิบัติงานที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีเด่น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในส่วนของการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและน่าเชื่อถือได้ และควรมีโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นรูปธรรม

1.3 หลักความโปร่งใส มีกระบวนการเปิดเผยตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้จัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบภายในสถานศึกษาและได้รับการตรวจสอบภายในจากนอกสถานศึกษา การบริหารงานตามแผนที่กำหนดเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังมีการรายงานผลตามแผนบริหารงานของโรงเรียนเมื่อสิ้นสุดแผนงานในส่วนของการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบนั้น ควรคัดเลือกจากบุคคลที่ทุกฝ่ายยอมรับว่ามีคุณธรรม จริยธรรม ทุกครั้งที่มีการพิจารณาความดีความชอบต้องกระทำด้วยความโปร่งใส โดยพิจารณาจากผลงานเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของสระรีอาแวก็อจิ (2551, น.83) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ครูส่วนใหญ่ให้คำแนะนำว่าผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา มีความยุติธรรมและโปร่งใสเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

1.4 หลักการมีส่วนร่วม ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีกระบวนการที่ผู้บริหาร คณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้าน ผู้บริหารควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมกับคณะครู เพื่อให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาและควรสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำนง แก้วเนื้ออ่อน (2552, น.63-71) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่องตามสภาพความจำเป็นของท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน มีแนวทาง มีกลยุทธ์ในการพัฒนาและกลยุทธ์ในการป้องกันปัญหาที่ตามมาอย่างเหมาะสม ประการสำคัญที่สุดคือ สถานศึกษาต้องมีความเชื่อมั่นว่าพลังสังคมและชุมชนคือส่วนสำคัญที่สุดในการผลักดันในการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

1.5 หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบงาน ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ความรับผิดชอบเป็นบทบาทภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติโดยการจัดการองค์กร การกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้นการดำเนินงานที่สนองต่อความต้องการขององค์กรทั้งยังต้องสามารถที่จะตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงานได้

ทั้งในเชิงปริมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชอหมาด ไบหมาดบินจอ (2552, น.85) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล พบว่า การใช้ธรรมาภิบาลตามหลักความรับผิดชอบ โดยได้มุ่งเน้นในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายนโยบายของสถานศึกษา การวางแผน การประสานงานการบังคับบัญชาของสถานศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา รับฟังข้อเสนอแนะของบุคลากรร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะ เน้นให้บุคลากรร่วมรับผิดชอบ ในกระบวนการเรียน รวมถึงการจัดทำรายงานประจำปีซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติ เนื่องจากจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ผู้บริหารจะเป็นผู้ขับเคลื่อนและจะต้องเป็นผู้นำที่จะรับผิดชอบคุณภาพของสถานศึกษา

1.6 หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งควรมีวิสัยทัศน์ มีทักษะความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และควรมีการจัดการให้มีการณรงค์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำมาบูรณาการใช้กับการจัดการศึกษา หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ดี พิทักษ์ (2553, น.51) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา ซึ่งครูได้ให้ข้อเสนอแนะด้านหลักความคุ้มค่า คือ การรณรงค์ให้ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้น้ำ ไฟฟ้า ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด รวมทั้งรู้จักนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในสถานศึกษา

ทั้งนี้ ในส่วนของการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในปัจจุบัน เน้นความเป็นอิสระในการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และ การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีการจัดผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดสรรรายได้จากการบริการมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน ดังนั้น การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลเท่าเทียมกัน จึงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการติดตามประเมินผลก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษابرลุเป้าหมาย โดยพร้อมรับการกระจายอำนาจสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารงานงบประมาณที่เข้มแข็ง มีการจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตนสังกัด มีการควบคุมการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนและจัดให้มีการควบคุมภายในที่เพียงพอเหมาะสม เพื่อเป็นการสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ควรนำแนวทางการพัฒนาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล โดยกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน และโครงการในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป
2. ควรมีการกำหนดแผนการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 อย่างชัดเจน โดยอาศัยผลการศึกษาค้นคว้าเป็นแนวทางในการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลให้ถูกต้องและเป็นไปตามระเบียบของทางราชการต่อไป
3. ผู้บริหารควรนำผลการศึกษาค้นคว้าเป็นข้อมูล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของตนเอง และควรมีผลการติดตาม ประเมินผลการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อเป็นข้อมูลในการเสริมสร้างพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในด้านการดำเนินงานด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารทรัพยากร การพัฒนากิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภูเพิ่มเติมในรายละเอียดของงบประมาณในแต่ละด้านว่า งบประมาณด้านใดบ้างก่อให้เกิดประโยชน์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการดำเนินงานด้านนั้น ๆ และด้านใดก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานเพิ่มเติมต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลในทางตรงและทางอ้อมในการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการดำเนินงานด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ ของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภู
3. ควรทำการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนห้วยชมภูให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการบริหารงานงบประมาณ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปปรับปรุงหรือสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ
จันทน์ แก้วเนื่ออ่อน. (2552). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาขั้น
พื้นฐานของสถานศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ซอหมาด ไบหมาดปันจอ. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน
จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ซูปรี ม่วงกุ่ม. (2558). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ทักษิณา เหลืองทวีพล. (2550). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3. นครสวรรค์.
- รินทร์ดี พิทักษ์. (2553). พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทศวรรษของครู
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพุทธศักราช
2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.
- Andren C. Stedry. (1968). *Budget : Definition and Scope. Public Budgeting and Finance*. Robert T.
Golembiewski, Itasca III : Peacock Publishers.
- Chester Arthur Woodard. (2000). *Administrator's perceptions of internal auditing roles and effectiveness in
Texas and Big Twelve public universities*. Texas
- Kae H.Chung and Leeon. (1981). *Organization Behavior Development Managerial Skills*. New York. Harper
and Row Publisher.